

AB/GEM/DW/PVD/08.02

STUDIE VAN DE SOCIOLOGISCHE, PSYCHOLOGISCHE EN ANDERE MOTIVATOREN NAAR ZWERFVUILGEDRAG
OVAM
EINDVERSLAG
VERSIE: ORIGINEEL
09-04-2009
81 PAGINA'S

0.0.0. INHOUD

1.0.0.	INLEIDING/ACHTERGROND	P.03
2.0.0.	ZWERFVUILGEDRAG	P.14
3.0.0.	“PERIFERE” FACTOREN	P.16
4.0.0.	“INTRINSIEKE” FACTOREN	P.53
5.0.0.	CONCLUSIES	P.74

1.0.0. INLEIDING/ACHTERGROND

1.1.0.	OPDRACHT	P.04
1.2.0.	BENADERING/METHODOLOGIE	P.05
1.3.0.	GROEPSDYNAMISCHE SESSIES	P.06
1.4.0.	STRAATOBSERVATIES	P.07
1.5.0.	EXPERTINTERVIEWS	P.08
1.6.0.	LITERATUURANALYSE	P.09

1.1.0.

OPDRACHT

Onderzoek uitgevoerd in opdracht en ten behoeve van de OVAM, rond zwerfvuilgedrag. Er diende een diagnose te worden opgesteld aangaande de psychologisch, sociologische en desgevallend ook andere factoren, die zwerfvuilgedrag sturen/genereren en verklaren. Voor wat dit laatste betreft, diende concreet ook te worden nagegaan in hoeverre ook omgevingsfactoren een rol spelen. Het onderzoek richtte zich daarbij uitsluitend op de regio “Vlaanderen”.

1.2.0. BENADERING/METHODOLOGIE

Er werd geopteerd voor een bevraging/observatie uitsluitend vanuit een zogenaamd “kwalitatieve” invalshoek en gebruik makend van “kwalitatieve” onderzoekstechnieken, met een combinatie van verschillende wijzen van bevraging – *groepsbevraging versus individuele bevraging*. Dit voor wat betreft de bevraging/observatie op het niveau van de populatie consumenten. Daarnaast werden een aantal expertinterviews gerealiseerd en werd een ruime inzameling en analyse doorgevoerd van beschikbare literatuur/bronnenmateriaal.

1.3.0. GROEPSDYNAMISCHE SESSIES

N13 groepsdynamische sessies –*variërend met N6 tot N8 deelnemers*-, waarbij “onbehoorlijke” individuen –*individuen met hoge frequentie en systematiek aan zwerfvuilgedrag*- én “behoorlijke” individuen benaderd werden via zowel “homogeen” samengestelde als via conflict-groepen. De selectie van de deelnemers verliep op basis van eens electievragenlijst, waarbij de houding én het feitelijke gedrag ten aanzien van een ruime set “fatsoensnormen”, werd gecontroleerd. Wij willen er uitdrukkelijk op wijzen dat het om een “verdoken” selectievragenlijst ging –*geen enkele deelnemer aan de bevraging/observatie had ook maar enige voorkennis aangaande de behandelde problematiek*.

0.0.1. Selectiecriteria

Naast een selectie op basis van het al dan niet voorkomen van zwerfvuilgedrag, werd bij de selectie/rekrutering van de deelnemers uitgegaan van de volgende variabelen:

- spreiding qua leeftijd over een aantal duidelijk van elkaar afgeleide leeftijdsgroepen -12-14 jaar, 16-18, 19-25, 30-55
- spreiding qua geslacht, habitat –*ruraal versus (groot)stedelijk woongebied*-, sociale klasse, beroepsactiviteit
- het diende te gaan om individuen met een “behoorlijk” hoge graad van mobilititeit, die binnen de context van mobiel gedrag ook komen tot “aankoop” en “consumptie” –*drank, sigaretten, snoepgoed, snacks, sigaretten, of dergelijke meer*.

0.0.2. Overzicht “homogene” groepen (N07)

- 16-18 jaar, “behoorlijk”, Genk
- 19-25 jaar, “behoorlijk”, Oostende
- 30-55 jaar, “behoorlijk”, Kortrijk
- 12-14 jaar, “onbehoorlijk”, Leuven
- 16-18 jaar, “onbehoorlijk”, Sint-Niklaas
- 19-25 jaar, “onbehoorlijk”, Aalst
- 30-55 jaar, “onbehoorlijk”, Turnhout.

0.0.3. Overzicht “conflict-groepen” (N06)

- 16-18 jaar, “behoorlijk” versus “onbehoorlijk”, Antwerpen
- 19-25 jaar, “behoorlijk” versus “onbehoorlijk”, Hasselt
- 30-55 jaar, “behoorlijk” versus “onbehoorlijk”, Gent.

1.4.0. STRAATOBSERVATIES

In het totaal werden onder de vorm van een “individuele bevraging/observatie”, N50 straatobservaties gerealiseerd. Individuen “betragt” op zwerfvuilgedrag werden geobserveerd en nadien op hun gedrag aangesproken –*ze werden eerste benaderd op basis van een vraagstelling volstrekt vreemd aan het onderzoeksobject en pas nadien op hun zwerfvuilgedrag.* Ook binnen deze populatie werd een spreiding nagestreefd en gerealiseerd over de eerder aangegeven socio-demografische variabelen. Bijkomend werd ook gezorgd voor een spreiding aangaande het “type” geproduceerde zwerfvuil –*drankverpakkingen, kauwgom, peuken, verpakkingsmateriaal, organisch afval, ...- én aangaande de plaats/omgeving.*

0.0.1. Opmerking

Het lag bij deze straatobservaties vooral in de bedoeling tot een “externe validering” te komen van wat naar aanleiding van de groepsdynamische sessies kon worden geobserveerd en geconcludeerd. Het lag in de bedoeling ook de mogelijke “vertekening” door het werken op basis van “gesignaleerd/herinnerd” gedrag, te ondervangen.

0.0.2. Locaties

- Oost-Vlaanderen: Gent, Drongen, Mariakerke, Lovendegem
- West-Vlaanderen: Heist, Westkapelle, Zeebrugge, Brugge, Knokke
- Antwerpen: Antwerpen, Brasschaat, Berchem, Hoboken,
- Vlaams-Brabant: Leuven, Oud-Heverlee, Bierbeek
- Limburg: Genk, Maaseik, As.

0.0.3. Omgevingen

- Winkelwandelstraat
- School
- Bushalte/tramhalte
- Stationsplein
- Residentiële wijk
- Stadswijk
- Park
- Landelijk gebied
- Uitgaansbuurt
- Horeca-omgeving.

1.5.0. EXPERTINTERVIEWS

Realisatie van in het totaal N10 “expertinterviews”. Moet worden gezien als een aanvulling op de inzameling en analyse van wat kon worden ingezameld en geanalyseerd aan bronnenmateriaal/literatuur. Het lag in de bedoeling op het niveau van “bevoorrechte getuigen” –*die al dan niet rechtstreeks te maken hebben met de problematiek “zwerfvuil”*- na te gaan wat hun visie op het gebeuren is –*in het bijzonder voor wat betreft de “bepalende factoren”*, in hoeverre zij een zicht hebben op de “succesfactoren” van acties en initiatieven binnen dit domein en in hoeverre zij ons konden doorverwijzen naar “relevante” praktijkvoorbeelden en bronnen/literatuur.

0.0.1. Selectie

(Mogelijkerwijze) “relevante” experts/bevoorrechte getuigen, werden aangegeven door Ovam en Fost+. Met uitzondering voor De Efteling –*een contact/interview leek ons opportuun omwille van de systematische verwijzing ernaar door de bevraagde/geobserveerde consumenten en de “icoonwaarde” die het betreffende attractiepark leek te hebben in termen van “bestrijden van zwerfvuil”*.

0.0.2. Gesprekken

- Hugo Maenhout – Opsinjoren
- Inge Singelyn – Gemeente Aalst
- Annick Maes – IMD
- Evi Boiten – Gemeente Borgloon
- Hilde Thomas – Gemeente Geetbets
- Coen Bertens/Marjolein Mens – De Efteling
- Bas Peeters – Senternovem
- Henk Klein Teeselink – NederlandSchoon
- Maarten Loopmans – socioloog
- Ann Stevens – Gemeente Nieuwerkerken.

1.6.0. LITERATUURANALYSE

Is uitgevoerd op documenten/publicaties die werden gevonden/ingezameld via een intensief “googelen” of aanbevelingen/doorverwijzingen. Daarbij werden in het totaal exact 2104 links bezocht/gecontroleerd. Onderstaand verwijzen wij enkel –naast de “naakte” vermelding van een aantal “overkoepelende” sites die méér informatie/teksten bevatten dan deze die wij uiteindelijk hebben geselecteerd- naar deze teksten, onderzoeksrapporten, feiten en gegevens, of zelfs (particuliere)blogs, die ons qua “analyse” of “illustratie”, het meest pertinent zijn- *alle aangegeven publicaties zijn probleemloos en gratis te downloaden.* Focus bij de screening lag steeds primair op alles wat verwijst naar “beïnvloedende factoren”, van welke aard ook.

0.0.1. Onderzoeksrapporten/studies/sites specifiek met betrekking tot zwerfvuil

- www.senternovem.nl
- www.nederlandschoon.nl
- www.nvrd.nl
- www.crow.nl
- www.litter.ie
- www.beatidykiwi.org.nz
- www.oranjewoud.nl
- www.encams.org
- V.Dam: “Milieuregels ...nodig of overbodig?”, 2003
- Gr.Rowland: “Semiotic development of Encams anti-littering campaigns”, 2003
- www.sagepub.com: “The effects of litter on littering behaviour in a forest environment”, z.d.
- Senternovem: “Samen met de burgers zwerfafval aanpakken”, z.d.
- B.Torgler: “Justifiability of littering: an empirical investigation”, 2008
- www.vrom.nl: “Burgers over zwerfafval”, z.d.
- E.Williams-Beverage Industry Environmental Council: “Understanding littering behaviour in Australia”, 1997
- R.Hijungs: “Waarschijnlijkheidsstudie beleidsresultaten zwerfafval”, 2005
- Vrom: “Gedragsonderzoek blikjes en flesjes in zwerfafval”, 2005
- Encams: “People who litter”, 2007
- Y.de Kort: “Persuasive trash cans”, 2008
- J.Heeb: “Littering-ein Schweizer problem?”, z.d.
- Vrom: “Kinderen over zwerfafval”, z.d.
- www.litter.vic.gov.au: “Litter prevention kit: cigarette butts”, z.d.
- Ipsos-Belfast city council: “Analysis of people’s stated littering behaviour”, z.d.
- www.dontmesswithtexas.org : “1998 litter attitudes and behaviours study”, 1998
- Queensland Government: “Littering behaviour”, z.d.
- www.cleanupuk.org: “Who is doing the littering?”, 2009

- www.thegoodhuman.com: "Even if it didn't matter, why would anyone choose to litter?", 2008
- Encams: "Litter segmentation research", 2006
- Encams: "Littering and anti-social behaviour: a British disease?", z.d.
- Encams: "Segmentation research: public behavioral survey into littering", 2001
- Encams: "I'm just a teenage dirt bag, baby!", 2004
- A.Van de Water-Beautifullives: "In de wereld van jongeren en zwerfafval", 2008
- Office Fédéral de l'Environnement OFEV/CH: "Littering: ces déchets qui envahissent nos villes", 2003
- www.charmeck.org: "Litter, litter everywhere: when will we learn?", 2009
- Y.de Kort: "Gedragbeïnvloeding: de strijd tegen zwerfafval", z.d.
- E.Waltjé: "Aanpak zwerfafvalproblematiek i.h. beheersgebied van Waterschap Roer en Overmaas", 2007
- L.Nix: "De perceptie "schoon". Kloof tussen monitoring en beleving", 2007
- Senternovem: "Handhaving en communicatie: een gouden combinatie", 2007
- Senternovem: "Elke afvalbak heeft zijn eigen verhaal", 2007
- www.tafelvanelfvoorgemeenten.nl: "Zwerfafval", z.d.
- Senternovem: "Participatie: een kansrijk perspectief", 2007
- Butts Out: "Integrated litter solutions", z.d.
- www.beatidykiwi.org.nz: "Littering education", z.d.
- KeepBritainTidy: "Local environmental quality study", 2007
- Encams: "'Gum droppers' segmentation study", z.d.
- Falkirk Council.The litter strategy team: "Litter facts: why do people litter?", z.d.
- mdc.mo.gov.nomoretrash: "Litter facts and research", z.d.
- Prince Edward Island: "Why do people litter?", z.d.
- New South Wales Government: "NSW Litter report 2006", 2006
- Environment website vic.gov.au: "About litter", z.d."
- VLAA: "Changing littering behaviours", z.d.
- P.Mul: "Zwerfafval", 2004
- A.Langhorst: "Schoon, schoner, schoonst", 2006
- E.A.Drake: "Behavioral antecedent intervention targeting environmental protection/preservation: trash receptacles", z.d.
- Encams: "Good graffiti, bad graffiti? A new approach to an old problem", 2008
- K.Keizer: "The spreading of disorder", 2008
- E.W.Heller: "Littering facts", 2002
- www.elementweb.nl: "Graffiti trekt overlast aan", 2008
- Stadswerk: "Stellingen over de openbare ruimte", 2008
- NederlandSchoon: "Afvalbakken in de openbare ruimte", 2008
- www.ottawa.ca: "Tout ce que vous devez savoir au sujet des déchets sauvages", z.d.
- Epic: "L'élimination des détritius", 2009
- CommunityChange: "Keeping it clean. Changing disposal behaviour", 2003

0.0.2. Cases/Blogs/Anecdotes

- C.Van Der Werf: "Leiden schoon? Onderzoek naar de effectiviteit van het beleid voor eens schone stad", 2007
- NederlandsSchoon: "Proeftuinprojecten", z.d.
- www.litterheroes.co.uk
- Gemeente Doetinchem: "Communicatieplan zwerfafval", 2005
- www.pocketbox.xh
- starblog.stomp.com.sg: "People are not considerate in Singapore", 2006
- www.environmental.mcdonalds.ch: "McDonald's Suisse rapport environnemental 2006", 2006
- Gemeente Amstelveen: "Evaluatie zwerfafvalprojecten", 2007
- Senternovem: "Proeftuin Eindhoven", 2007
- Senternovem: "Proeftuin zwerfafval Nijmegen", 2007
- blog.alientimes.org: "Religious symbols used to discourage littering (and urinating in public)", 2008
- Gemeente Amsterdam: "Analysenota zwerfvuil en reiniging; Plan van aanpak", 2008
- www.indevuilbak.be
- www.tragewegen.be
- www.hln.be: "Anderlecht pakt uit met vuilnisbak op zonne-energie", 2008
- Gemeente Deventer: "Proeftuinprojecten zwerfafval Senternovem", 2008
- www.senternovem.nl
- www.crow.nl
- T.Lacres: "Zwerfvuil en vuilbakken: Joke toont de weg", 2008
- www.s-hertogenbosch.nl: "Project Proper Jetje Friends", 2009
- www.communicatieonline.nl: "Supermarkten tegen zwerfafval", 2003
- brooklynjunction.blogspot.com: "Do people litter because it feels good?", 2007
- www.meatandmeal.nl: "kenteken op Mac-verpakkingen tegen zwerfafval", 2008
- Gemeente Dordrecht: "Project rotzooi", 2009
- www.mcdonalds.nl: "Rotterdams zwerfafval aangepakt", 2005
- Gemeente Nijmegen: "Plan van aanpak zwerfvuil Nijmegen", 2004
- www.buurtrangers.nl
- Gemeente Cuyk: "Buurtrangers komen naar Cuyk", 2007
- www.kidcity.be
- www.hetnieuwsblad.be: "Kiwischillen in de vuilbak? 37 euro boete!", 2005
- www.igora.ch: "L'union fait la force contre les déchets sauvages", 2008
- Nicis Institute: "Zwerfvuil verzamelen voor zakgeld", 2009
- www.tousecocyclistes.com: "Les 10 engagements de l'écocycliste", z.d.
- Senternovem: "Zwerfafvalproject Emmen", 2004

- Gemeente Emmen: “Permanente controle langs snoeproutes”, z.d.
- SamenSchoonS.C.: “Samenschoon S.C. pakt zwerfafval aan”, z.d.
-
- Senternovem: “Zwerfafval, weggegooid geld-actie”, 2001
- Gemeente Venlo: “Venlo schoon, heel gewoon”, 2002
- Gemeente Druten: “De Markt.Het hart van het centrum”, 1998
- www.responsivereaction.blogspot.com: “Stop littering Bombay”, 2007
- www.nieuwsbank.nl: “Gemeente Amsterdam pakt rotzooi op straat aan”, 2002
- www.opzoomermee.nl
- “De Nieuwe Limburger”, 2000
- Gemeente Utrecht: “Bewoners beheren mee openbare ruimte in Utrecht”, 2007
- Gemeente delfzijl, “delfzijl krijgt sprekende afvalbakken”, 2003
- Gemeente Den Haag: “Peukengooiers en kauwgomspuwers beboet”, 2008
- Gemeente Rotterdam: “Gemeente Rotterdam zet asbaktegel in tegen wildrokers”, 2008
- www.pocketbox.ch
- antwerpenapart.be: “levering drinkbussen aan scholieren verdaagd”, 2006
- www.thebestpageintheuniverse.net: “Litter kicks ass-why litter? Why not?”, z.d.
- www.delsquacho.com: “Rules for successful littering in almost any situation”, z.d.
- www.boston.com: “The psychology of littering-Miss Conduct’s blog”, 2008
- www.cpia.ca: “Site des ressources contre les déchets sauvages”, 2008
- www.hoeilaart.be: “Milieutips: zwerfvuil makkelijk in de hand te houden”, z.d.
- www.aalst.be: “Hou Aalst proper: zwerfvuilcampagne”, z.d.

0.0.3. Externe literatuur (in het bijzonder rond de problematiek van “gedragsverandering”)

- L.Robinson: “Model of behavioral change”, z.d.
- E.Aronson: “Sociale psychologie”, z.d.
- J.Walljasper: “The great neighbourhood book-a do:it:yoursel guide to placemaking”, 2007
- www.zorgvoorbeter.nl: “Methodische voorlichting: zes stappen om tot gedragsverandering te komen”, z.d.
- www.panassys.nl: “Stappenplan gedragsverandering”, z.d.
- R.J.Bator: “The application of persuasion theoryeffective proenvironmental public service announcements”, 2000
- www.leren.nl: “De beïnvloedingsstrategieën van het dagelijks leven ...in alle soorten en maten”, z.d.
- E.M.Markowitz: “Reducing greenhouse gas emissions through behavioral change”, 2009
- J.Prendergast: “Creatures of habit? The art of behavioral change”, z.d.
- Kennisplatform verkeer en vervoer: “Gedragsverandering in 7 stappen”, 2008
- SWOV-factsheet: “Voorlichting over verkeersveiligheid”, z.d.
- g.a.: “File vermijden is jezelf bestrijden”, z.d.
- www.mloz.be: “Obesitas”; z.d.

- E.A.Drake: "Behavioral antecedent interventions targeting environmental protection/preservation", z.d.
- Frans Leeuw: "Gedragmechanismen achter overheidsinterventies en rechtsregels", 2008
- K.Spehr: "Behaviour change framework for *our water our future*", 2007
- Expertisecentrum rechtshandhaving: "Risicomatrix-Prioriteiten op basis van risico-inschatting", z.d.
- Dag Van De Openbare Ruimte: "Stellingen over de openbare ruimte", z.d.
- www.pps.org: "Building community, creating places, using common sense", z.d.

0.0.4. Handleidingen

- Oranjewoud: "Handreiking schoon", z.d.
- g.a.: "Een schone stad in 5 stappen", z.d.
- Stadswerk/NVRD/Oranjewoud: "Handreiking schoon", z.d.
- Samenwerkenaaneenschonernederland: "Impulsprogramma zwerfafval", z.d.
- www.apme.org: "Omgaan met zwerfvuil", z.d.

2.0.0. ZWERFVUILGEDRAG

2.1.0. OVERZICHT

P.04

2.1.0. OVERZICHT

Er moet, ons inziens en voor alles, een onderscheid worden gemaakt tussen “perifere” factoren –context, plaats, moment, activiteit, ...- versus “intrinsieke” –attitude, waarden, persoonlijkheidskenmerken, aspiraties. Wat wij daarbij voorop stellen, is dat de “perifere” factoren uitdrukkelijk zwaarder doorwegen binnen de afweging die het individu maakt tussen “behoorlijk gedrag” versus “onbehoorlijk”. Dat blijkt systematisch en consistent uit de gehele bevraging/observatie en vormt de éniig mogelijke verklaring voor de frequente signalering van “inconsistenties” op het niveau van het gedrag van zowel “behoorlijke” als “onbehoorlijke” individuen.

0.0.1. “Intrinsieke” factoren

Bij het zoeken naar een verklaring voor menselijk-/consumentengedrag, denken wij altijd eerst aan een bundeling van “motivaties”, “waarden” en “aspiraties”. Het heeft te maken met de specifieke, individuele en subjectieve kenmerken die binnen een afweging tussen alternatieve “oplossingen”, de uiteindelijke keuze zal bepalen. Concreet betekent dit dat de gehele bevraagde/geobserveerde populatie –*groepsdynamische sessies + straatobservaties*, geplaatst zal worden binnen een psychodynamisch model, bepaald door de volgende dimensies:

- sociale dimensie: de mate waarin het individu zelf de norm/regel zal bepalen –“ik/ego”- dan wel zich gaat confirmeren aan een algemeen aanvaarde wettelijke/maatschappelijke norm –“groep/socio
- psychologische dimensie”: de mate waarin het individu ten aanzien van de norm “regressief” gedrag gaat vertonen –*zich gedragen als een “klein kindje” en liever “vergeten”*-, dan wel er als een “volwassene” mee om zal gaan –“bewust” met de norm werken.

←-----

▪ Alle geraadpleegde onderzoeksrapporten, verwijzen uitdrukkelijk naar de discrepantie/tegenspraak tussen “attitude” versus “feitelijk/geobserveerd” gedrag. Zelfs individuen die, vanuit welke overweging ook, “een hekel hebben aan zwerfvuil(gedrag)”, uiten zich als “onbehoorlijk” tot een manifest zwerfvuilgedrag.
▪ Zie “Mythos QR – Fost+”-onderzoeken: “iedereen maakt zich ooit wel eens schuldig aan zwerfvuilgedrag”.

←-----

▪ Dit onderscheid tussen “perifere” versus “intrinsieke” factoren en de sterkere impact van de “perifere”, heeft voor ons een belangwekkende impact op alles wat in de meest brede zin te maken heeft met “acties” en “communicatie”.
▪ De “perifere” factoren zullen bepalend moeten zijn voor “wat?” aan acties ontwikkeld zou moeten worden (het concept, de inhoud, de doelstelling).
▪ De “intrinsieke” factoren zullen bepalend moeten zijn voor de “tone of voice, het vocabularium, het taalgebruik” en dan nog maar wanneer men er aan denkt specifieke psychologische profielen/doelgroepen, aan te spreken.

0.0.2. “Perifere” factoren

Véél sterker echter dan het geval is met producten/merken –*binnen onze praktijkervaring*, blijkt zwerfvuilgedrag ook te worden gestuurd door “perifere” factoren, waarmee wij verwijzen naar, o.a., “de plaats/omgeving”, het “type activiteit” wat het individu daar ontwikkelt, of zelfs de “norm” als dusdanig. In die mate zelfs dat het “feitelijke gedrag” frequent in tegenspraak is met het psychologische-/persoonlijkheidsprofiel van het individu in kwestie. Dergelijke “perifere” elementen hebben –*ons inziens*– zelfs een ruimere “verklarende” waarde en worden dan ook eerst behandeld.

3.0.0. “PERIFERE” FACTOREN

3.1.0.	LITERATUUR	P.17
3.2.0.	CONTEXT/MOMENT	P.20
3.2.1.	PUBLIEKE RUIMTE	P.21
3.2.2.	CONSUMPTIE	P.24
3.2.3.	“LUCHTBEL”	P.26
3.2.4.	OVERWEGINGEN NAAR ACTIES TOE	P.27
3.3.0.	PROBLEEM/BEHOEFTE/EINDDOEL	P.31
3.3.1.	BALLASTPROBLEEM/SMETVREES	P.32
3.3.2.	CONTINUITEIT	P.34
3.3.3.	OVERWEGINGEN NAAR ACTIES TOE	P.35
3.4.0.	RELATIES	P.38
3.4.1.	AANWEZIGHEID	P.39
3.4.2.	AFWEZIGHEID	P.40
3.4.3.	OVERWEGINGEN NAAR ACTIES TOE	P.41
3.5.0.	“NORM”	P.42
3.5.1.	VAAGHEID	P.43
3.5.2.	ONEVENWICHT	P.45
3.5.3.	CONTRAPRODUCTIEF	P.47
3.5.4.	OVERWEGINGEN NAAR ACTIES TOE	P.49

3.1.0. LITERATUUR

De bulk van de ingezamelde/doorgenomen literatuur met betrekking tot zwerfvuilgedrag –voor zover het gaat om “onderzoeksrapporten”, besteedt opvallend genoeg weinig of geen aandacht aan wat wij aan “perifere” elementen/factoren zullen duiden en zéker niet het gegeven van de “luchtbel” en de problematiek op het niveau van de “norm” als dusdanig. Dit is zeker zo bij de gehele stroom literatuur die voortbouwt op en schatplichtig blijkt te zijn aan blijkbaar het oudste “volwaardige” onderzoek: “*Understanding Littering Behaviour in Australia*” (1997). Eerder recent lijkt daar een zekere kentering in te komen, met een meer uitgebreide aandacht voor “omgevingselementen” en “infrastructuur” –*maar de “norm” als dusdanig blijft steeds buiten beschouwing.*

0.0.1. Basisonderzoek

Basisonderzoek in Australië blijkt –voor zover wij kunnen nagaan- een “eerste ingreep/stap” te zijn geweest (1997)

- wat daarin voorkomt inzake “factoren die zwerfvuilgedrag beïnvloeden/verklaren”, wordt vlot en quasi letterlijk overgenomen in andere delen van het Angelsaksische gebied: U.S.A./Keeping America Beautiful, Nieuw-Zeeland/Tidu Kiwi, U.K./Encams –*oudste rapporten/publicaties*, Ierland/Littering in Ireland, Zwitserland, Frankrijk
- vanuit deze onderscheiden aansturende instanties, vindt de inhoud ook vlot en “letterlijk” een weg in allerhande lokale publicaties/communicatie, blogs van private personen of persartikels.

←-----

▪ “*Understanding littering behaviour in Australia*”, 1997.
 ▪ Focus ligt op een set van drie centrale factoren: “onvoldoende/geen vuilnisbakken”, “luiheid/nonchalance” en “iedereen doet het/voorbeeld”.
 ▪ Occasioneel duikt de problematiek van de identiteit van de “Publieke Ruimte” op: “lack of ownership, loss of pride” (*Keeping America Beautiful*).
 ▪ Gaandeweg wordt de betreffende shortlist aangevuld tot een meer uitgebreide set, met factoren die te maken hebben met de “graad van properheid ...de plaatsing ...de efficiëntie van de vuilnisbakken”, “de impact van de “wegwerpmaatschappij” of “er wordt toch geveegd” (“Litter facts: Why do People Litter?”).

0.0.2. Kritische kanttekening

Probleem/de “zwakte” bij dit alles –*ons inziens*, is het feit dat wat aan “factoren” wordt geïnventariseerd:

- een “letterlijke” weerslag is van wat respondenten, binnen het kader van een onderzoek, als “reden” voor zwerfvuilgedrag aangeven –*alles wat zo aan “factoren” wordt aangegeven, detecteren wij ook in het kader van deze bevraging/observatie*
- alhoewel duidelijk blijkt dat heel wat uitspraken een “metaforische” betekenis hebben en juist niet letterlijk genomen mogen worden. Ze moeten worden geïnterpreteerd vanuit de context waarbinnen het gesignaleerde zwerfvuilgedrag werd volvoerd
- bij dit alles worden ook “perifere” en “intrinsieke” elementen door elkaar genomen en als “evenwaardig” aangegeven.

↘-----

▪ Er staan vaak wel degelijk (voldoende) vuilnisbakken ...ze zijn vaak ook wel degelijk proper en handig te gebruiken ...alléén: individuen die zich binnen de “Publieke Ruimte” ophouden lijden doorgaans aan de één of andere vorm van “bewustzijnsvernaauwing” en “selectieve perceptie”.
 ▪ Wanneer individuen het hebben over “het is lastig” of “je moet een omweg maken”, gaat het niet over “fysieke inspanning” of “afstand” ...maar wel over de frustratie via “behoorlijk gedrag uit de eigen “luchtbel” en “focus op de eigen activiteiten en doelen”, te worden gehaald: zie verder.

←-----

▪ Zie verder voor een “minimale” versus een “maximale” inventaris van aangegeven, bepalende factoren.

0.0.3. Kentering

Kentering komt er in hoofdzaak binnen de literatuur uit de U.K. en zeker ook Nederland. Omwille van de integratie van elementen die én ontleend zijn aan de Criminologie/Misdaadbestrijding –de “Broken Windows Theory”– en de Sociale Psychologie. Het keerpunt wordt daarbij vooral en in verregaande mate gerealiseerd via de verhoogde aandacht voor en het mee in rekening brengen van:

- de relatie tussen het individu en de “Publieke Ruimte” –de problematiek van de “betrokkenheid op”, van het “eigendomsrecht op” en van de “verbondenheid met” de transitzone waarin het individu evolueert
- de elementen van “infrastructuur” –waarbij geen verklaring wordt gegeven over het “waarom?” van positieve effecten bij een doelmatig inzetten van, bijvoorbeeld, vuilnisbakken.

←-----

- Encams, Keep Britain Tidy.
- Senternovem, Stichting Nederland Schoon.
- TUGroningen (validering “Broken Windows”-theorie).
- TUEindhoven (validering “vuilnisbak”-politiek).

←-----

- Stuur, in termen van “actie”, de oriëntatie ten gunste van “buurtwerking, burgerparticipatie, voorbeeldfunctie overheden en andere interveniënten”.
- Stuur het denken rond het optimaal inzetten/plaatsen en vormgeven van vuilnisbakken.

0.0.4. Recent

In de meest recente literatuur, worden ook meer en meer kanttekeningen geplaatst–specifiek dan voor wat betreft *allerhande vormen van acties en initiatieven*– bij een doelgroepsgerichte aanpak –zie ook expertinterview Senternovem/NederlandSchoon.

←-----

- Encams, Queensland, Littering In Ireland, Cleanup UK

0.0.5. Lacune

Wat wij echter –vreemd genoeg– nergens terugvinden, is het inhaken –zeker binnen de context van “kwalitatief” onderzoek, op:

- de “gemoedstoestand” van het individu op het moment waarop het zwerfvuilgedrag vertoont –tenzij dan “onrechtstreeks” via de beschrijvende vaststelling dat een substantieel aantal individuen “niet beseft incorrect te zijn geweest”, of het duiden van “achteloosheid”
- het gegeven dat problemen met betrekking tot de “norm” als dusdanig een sterk verklarende factor zijn naar zwerfvuilgedrag toe –zelfs al vormt de steeds weerkerende signalering van een “spontane segmentatie” van zwerfvuil door individuen, een duidelijke aanwijzing in deze zin.

←-----

- Wat dit betreft is het opvallend dat van meet af aan wel wordt gewezen op het feit dat het individu vlot tot een “segmentatie” in types zwerfvuil komt. Dat wordt frequent ook uitgebreid en in detail aangegeven. Alleen: er wordt nooit iets aangevangen met het “feit” dat het individu segmenteert en in functie daarvan een specifiek gedrag ontwikkelt.
- Met een zekere uitzondering voor het “Beautiful Lives”-onderzoek (Senternovem/Stichting Nederland Schoon), dat echter enkel en alléén maar “jongeren” betreft en, ons inziens, te sterk de klemtoon legt op enkel en alléén maar het “afzet-gedrag” in termen van normen en waarden.

0.0.6. Illustratie

De oudste inventaris van bepalende factoren, omvat er alles bij elkaar genomen maar 3 –*althoewel er in het betreffende onderzoeksrapport “passim” duidelijke aanwijzingen zijn naar méér:*

- no bins available
- lack of sense of ownership
- lazyness/not aware of.

←----- ■ “Understanding littering behaviour in Australia”, “Keeping America Beautiful”.

Maar in andere bronnen loopt deze inventaris van “bepalende factoren” op tot een set van wel 25 items –*althoewel een “clustering” mogelijk is:*

- can’t be bothered
- too lazy to find a bin
- no sense of pride in their community
- lack of education
- the area is already dirty
- no appreciation of the consequences of littering
- throwaway society with “snack”-culture
- not cool to use a bin
- litter keeps someone in a job
- people not aware of some items to be litter (food, chewing gum, ...)
- no one sees you
- being drunk
- not enough bins
- bins in the wrong place
- bins aren’t emptied often enough
- bins aren’t big enough
- bins are not suited to (i.e.: cigarette ends)
- bins are dirty
- no enough fines for littering
- one person can’t make the difference
- be rebellious and anti-authorian
- fast food outlets don’t care about
- everybody does it
- the council aren’t doing their job properly
- there are much worse things in the world to worry about.

←----- ■ “Litter facts: why do people litter?” (www.falkirk.gov.uk) .

3.2.0. CONTEXT/MOMENT

Het individu dat tot zwerfvuilgedrag komt, beweegt zich niet in het één of ander vacuüm. Noch “fysiek” –het individu is altijd wel “ergens”, op een bepaalde plaats, binnen een bepaalde omgeving, op een bepaald tijdstip-. Noch “mentaal” –het individu is betrokken op de één of andere activiteit, er is sprake van een stemming/”gemoedstoestand”.

Wanneer je “onbehoorlijk” gedrag terdege wilt begrijpen dien je dit uitdrukkelijk mee in rekening te brengen. Dat het individu uiteindelijk tot zwerfvuilgedrag komt, wordt immers in verregaande mate bepaald door “plaats”, “activiteit” en “gemoedstoestand”.

☞ Sturende factor: plaats/locatie/omgeving

- gebrek aan fierheid over, ...betrokkenheid op, ...band met
- geen manifestatie van “bezitter” die “claimt” en “zorgt voor”
- “descriptieve norm” verdringt “injunctieve norm”
- “Broken Windows”-theorie, “vuil trekt vuil aan”

☞ Sturende factor: type consumptie

- “graascultuur”
- “instant bevrediging”
- aanscherpen focus/concentratie op het “ik”

☞ Sturende factor: “gemoedstoestand”

- probleem van “doelfixatie”
- “individueel belang” verdringt “algemeen belang”
- concept “luchtbel” (“(activiteiten)stroom”)

IMPACT OP ACTIES

- normactivering binnen de “luchtbel”
- faciliteren van het wegwerken binnen de “luchtbel”
- genereren van “binding” met de locatie/omgeving
- “claimen” van locatie/omgeving
- “broken windows” verwijderen/reduceren

3.2.1. PUBLIEKE RUIMTE

Zwerfvuilgedrag manifesteert zich buitenshuis. Zwerfvuilgedrag kadert binnen het spanningsveld tussen “private ruimte” versus “Publieke Ruimte” en dus tussen onderscheiden stelsels van “normen en waarden”. Wat in verregaande mate ook bepalend is: de “functie en betekenis” die het individu toekent aan de openbare/publieke plaats waar het zich bevindt, op het moment dat het de afweging maakt tussen “behoorlijk” versus “onbehoorlijk” gedrag.

0.0.1. “Mijn” privé-domein

Niet één individu gooit “thuis” afval/vuil/restanten “zomaar” op de grond. Niemand doet aan “nestbevuiling”. Alles en dus ook “afval/vuil” heeft zijn plaats:

- er is een normering waaraan iedereen zich in beginsel houdt en die hoe dan ook afgedwongen wordt of kan worden afgedwongen
- er kan hoogstens sprake zijn van de één of andere vorm van “chaos” of “rommeligheid”.

←----- ■ “Thuis doe je dat niet, niemand gooit thuis afval of vuil op de grond, alles meteen in de vuilbak, soms een papiertje laten slingeren of zo ...maar dat gaat snel weg, er zal altijd wel iemand een opmerking maken, ik moet het niet proberen ...mijn Ma, dat doe je gewoon niet, niemand wil toch in een vuil huis wonen, Er zou snel iemand en opmerking maken, “thuis” ben je altijd proper, je past er voor op, je weet dat er altijd iemand is die het in de gaten houdt, ...”

0.0.2 “Zijn” privé-domein

“Behoorlijk” gedrag in die zin wordt ook gehandhaafd wanneer men elders “bij iemand thuis komt/is”. Dat stelt geen enkel probleem:

- dat heeft enkel en alléén maar te maken met het gegeven dat het duidelijk om een plaats/omgeving gaat die “van iemand is”, waar “iemand zorg voor draagt”, dat “iemand's territorium” is
- “normvastheid” kan dus ook worden overgedragen op elke plaats die ervaren en beleefd wordt als “van iemand -dus ook een “plein”, ...op voorwaarde dat men “iemand” percipieert die “zorg draagt voor”, die “eigendom” claimt.

←----- ■ “Wanneer je bij iemand op bezoek bent ...dan doe je dat ook niet, niet bij iemand anders thuis, ik leg ook wel de wikkel van mijn pakje sigaretten op de salontafel wanneer mijn vriend dat bij hem thuis zelf doet ...maar ergens hou je je toch respectvol in, ...”

←----- ■ “Ik ga het nooit ergens “binnen” doen ...dat is altijd van iemand, niet in een café ...restaurant of winkel, wanneer er een dak is ...dan doe ik het niet, op straat wel ...maar niet binnen in een winkelgalerij, ik gooi wel iets weg aan een tramhalte maar nooit in de tram zelf, ...”

0.0.3. “Publieke Ruimte”

Naar “buiten” toe/het “publieke domein”, blijkt het overdragen en handhaven van een dergelijke “normvastheid” in het geheel geen evidentie:

- de notie “eigendom” is binnen het “Publieke Domein” geen vanzelfsprekendheid
- zwerfvuilgedrag staat verregaand in verhouding tot de mate

waarin het individu zèlf een gevoel van “eigendom” heeft betreffende, of zich betrokken op/verbonden voelt met de locatie/plaats, of duidelijk en uitdrukkelijk het signaal ontvangt dat de betreffende plaats/locatie “van iemand is”.

0.0.4. “Broken Windows”

Dit maakt, ons inziens, ook het mechanisme duidelijk achter de “Broken Windows”-theorie –*“vuil leidt tot vuil”, een vuile omgeving leidt tot een vuile omgeving, zwerfvuil trekt zwerfvuil aan*-. Een vuile omgeving/locatie geeft binnen de subjectieve perceptie/beleving aan dat:

- de plaats van “niemand” is
- of dat niemand er zich om bekommert –*het gaat om een “wasteland” of een “Far West” ...waar iedereen dan vrijelijk zijn eigen normen kan definiëren ...impliciet soms als een soort “protest” tegen een bepaalde gang van zaken ...tegen zelfs een “gemeentelijke autoriteit”*
- je kan dit ook linken aan een conflict tussen wat de psychologische literatuur omschrijft als de “injunctieve” versus de “descriptieve norm”: de stand van zaken op een bepaalde locatie/plaats kan suggereren dat “vervuilen/weggoaien” de “norm” is en niet het “behoorlijk” wegwerken en zuiver houden.

0.0.5. “Transitzones”

Als versterkende factor daarbij, speelt het feit dat de “Publieke Ruimte” voor het individu hoe dan ook en in wezen, niets meer is dan een “transitzone”, waarbij men vaak van de éne naar de andere “transitzone” overstapt:

- het is de ruimte/plaats waar doorheen het zich beweegt “van-naar”
- het impliceert in beginsel enkel en alléén maar een uitermate lage graad van betrokkenheid, of, anders gesteld, een verregaande mate van een soort “bewustzijnsvernauwing” –*uitgesproken het geval wanneer men het heeft over “snoeproutes”, individuen op weg naar hun werk, automobilisten ...voor wie de auto een uitbreiding is van de “eigen woning” ...die ze niet wensen te bevullen, wielertoeristen*
- waarbij het dan ook nog zo is, dat zwerfvuil frequent wordt gegenereerd wanneer het individu van de éne naar de andere “transitzone”, overstapt - “straat”-“school”, “station”-“plein”.

← - - - - - ■ “Straat is van iedereen en niemand, straat is van iedereen ...daar staat niemand achter, in de Efteling hou ik mij in ...je merkt en voelt er duidelijk dat daar mensen mee bezig zijn ...daar staat iemand achter, in “onze” straat doe ik dat niet, vroeger was er minder zwerfvuil ...denk ik ...in dorpen was er een samenhorigheidsgevoel, wij houden samen de omgeving van “onze” sportclub proper, in sommige buurten hou je je wel in ...je ziet duidelijk dat daar mensen wonen, een stationsplein is vaak schraal ...niemand is daar mee bezig ...ik laat er makkelijker iets vallen, ...”.

← - - - - - ■ Maar: “Achter De Efteling zitten mensen die alles perfect en goed op een rijtje hebben, ...”.

← - - - - - ■ “Iedereen doet het hier, er ligt toch al veel, ‘t is er toch al vuil, het mag; het kan geen kwaad, wat ik doe valt niet op, niemand stoort er zich hier aan, ...”.

← - - - - - ■ Zie “Encams-Graffiti”: “graffiti often also express a poor view of the council’s performance”, “graffiti are widespread in places people don’t use or don’t value”.

← - - - - - ■ “Injunctieve norm”: dat wat de één of andere autoriteit oplegt, wat men via de opvoeding heeft meegekregen, opgelegde gedragsregels.
 ■ “Descriptieve norm”: dat wat de “norm/gedragsregel” lijkt te zijn op basis van waarneembare materiële elementen, ...op basis van signalen aangaande het dominante gedrag daar.

← - - - - - ■ Zie ook: de systematische opmerking dat er “geen vuilbakken zijn” of dat “ze onvoldoende zichtbaar” zijn: “selectieve perceptie”.

← - - - - - ■ Zie ook: “Good Graffiti, Bad Graffiti? A New Approach to an Old Problem”.

← - - - - - ■ “Beautiful Lives” maakt een interessante segmentatie van locaties in functie van de graad van “verbondenheid” (enkel voor “jongeren”).

- daarbij is het wel zo dat individuen op het moment dat ze vahn de éne (transit)zone naar de andere overstappen -bijvoorbeeld: van het station naar het stationsplein, van de bushalte in de bus, van de straat naar de schoolspeelplaats, ...- hoe dan ook een "kortstondige" breuk in hun "luchtbel" en "(activiteitenstroom" ondergaan en dus kuist op dat moment wèl open staan voor de één of andere vorm van communicatie ...en zeker voor de één of andere vorm van "normactivering" -zie verder.

←-----

- Antwerpen/Opsinjoor: zwerfvuil hoog in buurt met snel wisselende bevolking.
- Antwerpen/Opsinjoor: zwerfvuil neemt toe naarmate het aantal Poolse/Oost-Europese inwoners stijgt.
- Druten: groeiend probleem op nieuw aangelegd dorpsplein ...met veel leegstaande winkelpanden en een door de inwoners verworpen architectuur.
- Slotermeer: buurtbewoners die tijdelijk elders gehuisvest worden genereren plots grote hoeveelheden.
- Brussel: bouwpromotoren nemen de Zuidwijk over en overblijvende inwoners malen nog nergens om (is ook: protest).
- Singapore: immigranten en afstammelingen van immigranten genereren hoe dan ook wèl zwerfvuil.
- Namen: "wanneer we naar Liège gaan, vervuilen we".

3.2.2. CONSUMPTIE

Zwerfvuilgedrag manifesteert zich buitenshuis altijd in relatie tot een “consumptiemoment”. Het gaat om individuen die zich begeven aan “graasgedrag” (“Snacking/Grazing”). Graasgedrag “als dusdanig” heeft een impact, niet omdat het een buitenshuis gebeuren is, noch omdat het vanzelfsprekend afval/overbodig verpakkingsmateriaal genereert of. Wèl omdat graasgedrag gekoppeld ligt aan een specifieke “gemoedstoestand/stemming” en voortbouwt aan de behoefte aan “instant bevrediging”.

0.0.1. “EatEat ...ChunkChunj”

Individuen die zich buitenshuis bewegen, vervullen een activiteit –*wat ook een aaneenschakeling kan zijn van velerlei deelactiviteiten*- en streven een welbepaald doel na. Binnen een dergelijke “(activiteiten)stroom/aaneenschakeling” van activiteiten, blijkt zwerfvuilgedrag dominant te zijn gekoppeld aan een “moment van consumptie” –*dit geldt zelfs voor een roker. Men eet iets, men drinkt iets, men stopt kauwgom in de mond.*

←-----

▪ “Op weg naar het werk, shoppen, met de vriendinnen naar stad, een fijne tijd beleven, wat rondhangen en gek doen, naar mijn werk ...ik zou graag op tijd zijn, uitstap, op stap, een wandeltocht in de Ardennen, ik ben op weg naar ..., ik moet de trein halen, ik wacht op iemand, na de film ...laat ...op weg naar huis, ...”.

0.0.2. “Snacking/Grazing”

In al die gevallen gaat het om een “consumptie” binnen de sfeer van graasgedrag. Met andere woorden: binnen de sfeer van een handeling waarvan de kenmerken door het individu dat zich “onbehoorlijk” gedraagt, worden doorgetrokken naar afval –*vooral dan de behoefte aan een “onmiddellijke oplossing”*:

←-----

▪ Zie uitgebreid MythosQR-onderzoek rond “Snacking-Grazing” in Nederland en België.

←-----

▪ “Opeens zin in, een plotse goesting ...een plotse honger, ik zat daar maar te wachten, om iets in handen te hebben, ik verveelde mij ...wachten op de bus gaat makkelijker wanneer je iets knabbelt ...doodt de tijd ...;doet het sneller gaan, niet écht eten, tussendoor, je bent er niet echt mee bezig, in de gauwte, je eet of drinkt terwijl je ook met iets anders bezig bent, je blijft praten, je blijft lopen, het is een drang, “op is op” en dan ga je meteen weer door, ...”.

←-----

▪ “NSW Litter Report”: “fast life ...fast litter”.

- het gaat om een verbruik dat verloopt buiten de gestandaardiseerde/geritualiseerde maaltijdmomenten –*zeker dus wanneer het gaat om voeding/drank*
- dat wordt gekenmerkt door: “snelheid, oppervlakkigheid, efficiëntie”
- waarbij het individu voor de volle 100% ageert vanuit een behoefte tot “instant bevrediging” –*er is een acute nood, men wenst een onmiddellijke bevrediging, men wenst zelfs niet écht de tijd te nemen of een pauze en zo het verloop van een aan de gang zijnde activiteit, te onderbreken.*

0.0.3. “Versterken focus”

Het punt bij dit alles is niet dat graasgedrag actueel ook een massa afval/overbodig verpakkingsmateriaal impliceert en genereert. Waar het

←-----

▪ Er is literatuur voorhanden waarin zwaar rond dit element wordt gespeeld en waarbij dus “de industrie” de voornaamste “kop van jut” wordt. Maar dit lijkt ons eerder een “gemakkelijk afschuiven op” ,teneinde consumenten/individuen/burgers “uit de wind te zetten”.

wèl om gaat, is dat graasgedrag wezenlijk een respons is op een emotionele behoefte:

- een emotionele behoefte die dominant die is van “aanscherpen van focus/concentratie” -*“tijd doden”, “concentratie gaande houden of aanscherpen”, “verveling verdrijven”, “nadenken”, “gedachten ordenen”, “plannen maken”*
- wat er dus per definitie toe leidt dat de aandacht op de eigen persoon en de eigen activiteiten wordt gefocused -*wat het dan ook “moeilijk” maakt aan iets of iemand anders te gaan denken, of aandacht te besteden een “infrastructuur”*
- wij bouwen hierop verder door via het concept van de “luchtbel” en “(activiteiten)stroom” -*zie verder.*

3.2.3. “luchtbel”

Niet enkel en alléén maar binnen dat specifieke “consumptiemoment” maar ook met betrekking tot de gehele “(activiteiten)stroom”, blijken individuen die zwerfvuil veroorzaken zich op de één of andere manier ook verregaand van hun omgeving af te sluiten, met inbegrip van wat daarbinnen geldt in termen van “normen/fatsoensregels”. Zwerfvuilgedrag is wezenlijk het gevolg van een welbepaalde “doelfixatie”: het “individuele doel/belang” primeert op een gegeven ogenblik en binnen een bepaalde omgeving, boven het “algemene doel/belang”.

0.0.1. Tunnelvisie/gezichtsvernaauwing

Zoals eerder al werd gesteld vervult het individu die zich buitenshuis beweegt, de één of andere een activiteit en streeft het een welbepaald doel na. Daarbij is het echter zo dat het individu dat zwerfvuilgedrag manifesteert, op een zéér uitgesproken en uitdrukkelijke manier:

- de gehele tijd op zijn/haar eigen activiteit, maar ook op een zeer specifiek doel focust, wat een soort “tunnelvisie” genereert –*je bent met niets anders bezig, je hebt vaak zelfs geen aandacht meer voor de omgeving, hoeveel mensen die elke dag dezelfde weg naar hun werk nemen kunnen de omgeving van hun route gedetailleerd en correct beschrijven?*
- in samenhang met een “stemming” die het individu, niet wenst te doorbreken –*zeker wanneer het om een “positieve” stemming gaat*
- telkens weer blijkt zwerfvuilgedrag voor te komen als “middel” binnen een strategie om “in de stemming te blijven” en wordt “behoorlijk gedrag” en dus het activeren van de “norm”/het “normbesef”, gezien als iets wat tot een “breuk” leidt –*wat de aandacht van het eigen doel weghaalt, wat de “pret breekt/drukt”, wat “stoort” en dus “lastig” is.*

0.0.2. “doelfixatie” (in de literatuur: “goal framing”)

Dit is pertinent een probleem van een specifieke “doelfixatie”, waarbij het “hogere, algemene en maatschappelijke belang” het aflegt tegen het “acute, emotionele en vaak hedonistische eigenbelang”. Het betekent concreet ook dat het individu tot zwerfvuilgedrag komt, omdat het daaruit, op dat moment en binnen die gegeven context, een groter “voordeel/profijt” haalt.

←-----

▪ “Opeens aan iets helemaal anders gaan denken, bewust denken en nadenken ...in plaats van te genieten, je bent juist zo leuk bezig ...en dan zou je moeten gaan denken aan wat “moet”, ik wil geen spelbreker zijn voor de anderen, in de stemming blijven ...dus geen moeite doen, je moet een sterk karakter hebben om op zo’n moment te gaan denken aan wat “hoort”, zwerfvuil ...dat hoort bij het “leven” ...dat hoort bij het “normale” leven, alles laten vallen ...dat is zelfs “fun”, mensen die zich aan de regel houden en altijd alle moeite doen om het in de vuilbak te gooien ...dat zijn saai mensen ...droge mensen ...oude mensen ...starre mensen ...die kunnen niet genieten, wanneer wij moeten kiezen tussen een proper voetpad of een vuil voetpad ...dan kiezen wij het vuile voetpad ...daar zijn mensen geweest die “leven” ...die “plezier kunnen maken”, je bent met andere zaken bezig, daar denk je op dat moment niet aan, ge wilt in de stemming blijven, we zijn met elkaar aan het kletsen, ...aan het skaten, ...”, “Ik heb geen zin om mijn schouders te rechten, ...”.

←-----

▪ Het fenomeen/mechanisme van “luchtbel” of “(activiteiten)stroom” of “cocon” vinden wij nergens uitdrukkelijk terug. Alhoewel er in nagenoeg alle (kwantitatieve) onderzoek een sterke indicatie is: het aantal “op heterdaad betrapte” individuen dat zich niet kan herinneren net iets op straat te hebben gegooid.

↗
↗
↗

▪ “Behoorlijk gedrag” is wel degelijk “lastig, moeilijk, zwaar”.

▪ “The Spreading of Disorder”: “...people litter because it makes them feel good ...because it keeps them keeps them feeling good, ...”.

3.2.4. OVERWEGINGEN NAAR ACTIES TOE

Vanuit voorgaande moet *-in termen van acties/ingrepen/initiatieven-* gedacht worden aan en gewerkt rond acties/initiatieven die, enerzijds, rekening houden met het gegeven dat het individu zich in een “luchtbel” bevindt en, anderzijds, op de één of andere manier een betrokkenheid op de omgeving genereren.

0.0.1. In de “luchtbel” kruipen

Naar de problematiek/het fenomeen van de “luchtbel” toe, houdt het in dat men zich zowel qua “normactivering” als qua “facilitering”, zo dicht mogelijk bij het individu in de “luchtbel” gaat kruipen, de “bewustzijnsvernauwing” omzeilt en het risico op het “doorbreken van de gemoedstoestand/stemming”, reduceert.

0.0.2. “Normactivering”

Voor wat een “normactivering” binnen de “luchtbel” betreft *-het herinneren van de “norm”, het scherp stellen ervan, het aangeven wat desgevallend de sanctionering is, ...-* denken wij aan en vinden wij in de literatuur “passim” een aantal aanbevelingen, zoals:

- het expliciet aangeven van de “norm” op de vuilnisbakken -*méér dan enkel en alléén maar een pictogram-*
- het afficheren van de “norm” bij het binnenkomen van een winkelwandelstraat of shopping center -*of andere “gevoelige” locaties- en bij “transitzones”* -*uitgang station, bijvoorbeeld*
- het occasioneel laten rondwandelen van een (ludieke) “sandwichman” -*bijvoorbeeld bij evenementen*
- we vinden de suggestie verpakkingsmateriaal *-in het bijzonder wat wordt meegegeven in “take aways”-* te voorzien van de vraag “correct weg te werken”
- we kunnen denken aan de mogelijkheid het BOB-mechanisme te hertvertalen *-in het bijzonder naar “groepen” toe, zoals wandelclubs, wielertoeristen*
- ook de nu meer frequent geformuleerde aanbeveling tot handmatig vegen -*letterlijk “naast” het individu, sluit hierop aan*

←-----

- De Efteling opteert bewust voor een continu handmatig vegen: oprapen “tussen de bezoekers in”. Ook zo in Borgloon met een extra “duwtje” van zodra het wandelseizoen begint.
- De Efteling plaatst borden met de norm-definitie geïntegreerd in de attracties én in een attractie-gerelateerde design (men blijft binnen het “feërieke”).
- In een shopping center in Dordrecht is er een experiment met mooi design gekleurde en vormgegeven vuilnisbakken die “midden” in de gangen staan opgesteld, ...ook in Dordrecht worden in een lagere school vuilnisbakken neergezet waarmee de kinderen kunnen spelen/rondrijden.
- Amsterdam laat in de metro handmatig vegen “tijdens het piekuur en kruipt zo mee in de hectische (activiteiten)stroom”. Ook andere bronnen suggereren een “cleaning up in particular during the rush hour”.
- Niet alleen onze respondenten geven een hertvertaling van het BOB-mechanisme aan en er zijn respondenten die dit daadwerkelijk ook doen. Maar er is ook een verwijzing in die zin in Frankrijk: “Les Eco-Cyclistes”.
- Ook de verschillende proposities in de zin van een “Gum ‘n Asbag, kunnen in deze zin worden geduid (je draagt je eigen vuilnisbak met je mee ...maar literatuur duidt dit als “tè kinderlijk en omslachtig”)) net zoals het initiatief in een aantal gemeentes met een “auto-vuilzak”. Zie hieromtrent ook: Oranjewoud, Tafel Van 11.
- In de lijn van het concept van de “sandwichman” zou je de burgemeester van Emmen kunnen plaatsen die mee-wandelend met voetgangers “op fout gedrag aanspreekt”, ...of het mondeling meegeven van een aanbeveling door het baliepersoneel van McDo en andere snackbars in Rotterdam.
- Ook: de “asbaktegels” waarmee in Rotterdam wordt geëxperimenteerd (“succesvol” volgens Senternovem).
- In een wildpark in de U.S.A. stelt men een substantiële reductie te hebben gerealiseerd door de vuilnisbakken te voorzien van afbeeldingen van dieren + vuilbakken in de vorm van dieren.

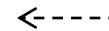
zelfs een bewuste plaatsing van vuilnisbakken binnen het looppad kan worden gezien als een manier *-naast andere mogelijke overwegingen-* om tot een normactivering “binnen de luchtbel” te komen.

0.0.3. “Facilitering”

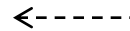
Voor wat het “faciliteren” van het correct wegwerken van afval betreft -zonder meteen in de “luchtbel” te kruipen-, werken respondenten intensief rond “de vuilnisbak” en verbinden zij zich daarmee met wat in toenemende mate een “hot topic” wordt binnen de literatuur *-primair in Nederland:*

- het uitgangspunt bij dit alles, is dat “behoorlijk gedrag” en het “respecteren van de norm” hoe dan ook enkel kan, wanneer het individu over de “mogelijkheid” beschikt tot
- wat concreet betekent dat vuilnisbakken *-of andere types “receptacles”- én “zichtbaar”* dienen te zijn, ...én “vindbaar”, ...én “efficiënt bruikbaar” én “proper” *-zie alles wat al gesteld werd en wordt gesteld aangaande het “mijden” van vuilnisbakken omwille van “contactvrees/smetvrees”*
- impliceert alvast op de eerste plaats het vrijwaren van de “toegankelijkheid” van de vuilnisbakken *-geen “overwoekering”, geen waterplassen die eromheen liggen-* en het continu handhaven van “reinheid” *-proper, niet vies, nooit “vol”, zwerfvuil er omheen wegwerken, ...*
- het gaat om beduidend méér dan enkel en alléén maar het “aantrekkelijk maken/opleuken” van de vuilnisbak *-iets waarin onze respondenten zich wat gemakkelijk verliezen, ...alhoewel visuele en auditieve “signalen” mee een belangrijke rol kunnen spelen*
- wat dit alles betreft onderlijnt men in alle beschikbare literatuur hieromtrent wel de “absolute noodzaak” van “maatwerk”. Er dient telkens een nauwkeurige afweging te worden gemaakt “per locatie”, ...in functie van andere elementen *-is er a&l dan niet een “woonfunctie”?, ...wat zijn de karakteristieken van de “mensenstroom”?, ...penetratiegraad qua “horeca”?, ...fluctuaties in de “bezoekersstroom”?, ...*

0.0.4. Onderhoud

▪ Shopping Center Dordrecht.

▪ Rapportering rond experimenteel onderzoek inzake de rol/functie van “aangepast ingetette vuilnisbakken”, is vlot te vinden op de sites van Nederland Schoon, Senternovem, Crow-Levende Stad en NVRD. Bobvendien blijken de desbetreffende rapporteringen snel en vlot opgepikt te worden op Tidy Kiwi/Nieuw-Zeeland, Keep America Beautiful/U.S.A. Maar ook bij Encams, wordt rond deze topic gewerkt.

▪ Op de betreffende sites zijn er legio voorbeelden van mogelijkheden qua vormgeving, kleurstelling, strategieën van plaatsing en dergelijke meer

▪ recent zijn er experimenten opgestart in Nederland (Rotterdam) en België (Anderlecht) met de “Big Belly”-vuilnisbak (vermijden van snel overvol raken).

▪ De Efteling, Borgloon: vuilnisbakken worden “bewust” met hoge frequentie “met water en zeep afgewassen”.

▪ In Leuven (Bondgenotenlaan) dan weer en op andere locaties (straatobservaties) blijken vuilnisbakken vaak “overwoekerd” te zijn door: fietsen, zitbanken, struiken, ... (ook een basis voor de thesist dat “er geen vuilbakken zijn”).

▪ De Efteling past de plaatsing én de design van de vuilnisbakken aan per attractie én per zone in het park.

▪ “passim” zijn er hier en daar nog voorbeelden te vinden van een aanpak rond vuilnisbakken, maar het gaat steeds om “ad hoc” ingrepen, op zeer beperkte schaal (naar aanleiding van een Eurovisiefestival plaatste men in Helsinki een drietal vuilnisbakken in een park ...met een ingesproken “dankjewel”-boodschap, enz..., enz...).

▪ Binnen alle door MythiosQR al gerealiseerde onderzoeken, werken respondenten steeds intensief rond het fenomeen “vuilnisbak”: “vuilnisbakken ...die af en toe een kreet slaken, met visuele en auditieve signalen, met lichtjes die ‘s avond af en toe aan gaan, onder de vorm van een souffleersbak waarin je kan shotten, die mooi gekleurd zijn, met mooie versiering, gek, groot, die elke dag worden leeggemaakt ...of zelfs veel vaker, met een lamp er boven, pijlen op het voetpad die wijzen naar, zeker niet asbakken vergeten, ..., ...met een speciale vorm, grappig en fun ...zoals Bolle Gijs in de Efteling, ...”

Naar de problematiek toe van de betrokkenheid op/de band met de omgeving toe, dan wel de perceptie/beleving van een “actieve eigendom”, wordt zowel binnen deze observatie/bevraging als -in toenemende mate- binnen de beschikbare literatuur als op het niveau van her en der opduikende initiatieven, gewerkt rond het “vestigen van claims”. Daarbij is er een bijna automatische en vanzelfsprekende link naar een “positief ombuigen” van de “Broken Windows”-theorie, naar “proper-mooi-heel”:

- initiatieven waarbinnen gewerkt wordt rond “buurtcohesie”, teneinde via deze omweg niet alleen de buurtbewoners maar ook de toevallige passanten “anders te doen kijken”
- met ook andervoortige ingrepen op het niveau van het materiële kader dan alléén maar een quasi continu proces van “vegen/opkuisen”: schilderen gevels, mooi dichttimmeren van leegstaande panden, verzorgen van groen, aanleggen tegeltuintjes, bloembakken, onderhouden van voetpaden, verwijderen van onkruid tussen tegels, ...
- het gaat telkens om een specifieke vorm van “perception management”: de indruk/het gevoel genereren dat de buurt van “iemand” is, dat er “iemand is die er de verantwoordelijkheid voor opneemt en er zorg voor draagt”
- binnen dit perspectief kan ook een element van niet-repressieve “handhaving” spelen. Concreet: het “aangesproken” worden door mensen “zoals u en ik” –niet “de agent”, maar wel: de buurtbewoner, de veegman, het kind, de postbode, (preventief) de buurtwerker of buurtverantwoordelijke die nieuwe bewoners een “welkomstpakket” komt geven en de “regels” laat aangeven (Opsinoren/Antwerpen)
- alles bij elkaar genomen gaat het om een “omkering” van het “Broken Windows”-principe: er hard aan werken om de “descriptieve norm” (terug) in lijn te brengen met de “injunctieve norm” -“hier wonen mensen, dit is de “thuis”/het “huis” van iemand, aangezien iedereen hier proper/”correct is” ...dient dat ook jou gedrag te zijn ...dat is duidelijk
- het gaat daarbij om volgehouden inspanningen en niet om occasionele/ad hoc “opruimacties” zoals er overal een massa worden georganiseerd. “Opruimacties” worden binnen de ingezamelde literatuur geduid als in wezen enkel interessant/relevant als

←-----

▪ Ook in dit opzicht sterker en sterker de aanbeveling tot handmatig vegen eerder dan met (anonieme) machines. Is ook onderliggend aan de optie in Borgloon om continu “iemand” de straat op te laten gaan.

▪ Zie opnieuw de burgemeester van Emmen die regelmatig de straat op gaat om duidelijk te maken dat hij “er voor gaat” en dat het “zijn” territorium is, ...het handmatig vegen in de Amsterdamse metro tijdens het piek uur.

▪ Zie (succesvol) initiatieven als “Proper Jetje” (DenBosch) en “Buurtrangers” (Nijmegen).

▪ Zie initiatieven waarbij zowel individuele vuilnisbakken als heelder straten/buurt/parken worden “geadopteerd” (Canada, U.S.A., Nederland, Frankrijk, Zwitserland, Duitsland).

▪ De Efteling verplicht al haar werknemers (zichtbaar/ostentatief) rondslingerend vuil op te rapen en correct weg te werken.

▪ Opsinoren/Antwerpen en Opsomer/Rotterdam werken primair rond “buurtcohesie”, ...besteden daarbinnen uitgebreid aandacht aan het materiële kader, ...werken pas daarbinnen concreet rond zwerfvuil.

▪ Is het “sturend principe” achter tal van “Proeftuinprojecten” in Nederland.

▪ Is de rationale achter de slagzin “schoon-heel-veilig” (“Senternovem/Stichting Schoon Nederland/Oranjewoud – Handreiking Schoon”).

▪ Atrium/Brussel werkt o.a. binnen dit perspectief rond het uniformiseren van lichtbakken en uithangborden aan winkelgevels, ...het decoreren van de etalages van leegstaande winkelpanden.

▪ Verschillende initiatieven in Nederland waarbij men actief werkt rond het responsabiliseren van uitbaters van in het bijzonder allerhande “take away’s” (klanten aanspreken, verantwoordelijkheid over het voetpad claimen, instaan voor het opvegen van het voetpad).

▪ Zie ook de verwijzing (groepsdynamische sessies) naar frituren die zwerfvuilvervrij zijn ...omdat de klantenzone “omheind” is.

▪ In Sint-Niklaas laten de respondenten “Jezus Christus” openlijk een oogje in het zeil houden (“God Ziet Mij ...Hier Vloekt Men Niet”).

▪ Tafel Van 11: “mensen moeten de omgeving voor een stukje van zichzelf zien”.

▪ Tafel Van 11: “het totaalbeeld wordt bepaald door de zwakste schakel”.

▪ In Japan zijn er voorbeelden van efficiënte acties onder de vorm van het plaatsen van “religieuze symbolen” (miniatuur-tempeltjes) in natuurgebieden.

←-----

▪ Aanbeveling hierbij in aanvangte focussen op ofwel “het centrum” dan wel een “symbolische plek”: globale perceptie blijkt bepaald te worden vanuit 1 “target point”: zie bijvoorbeeld “station” voor Liège.

“aanknopingspunt voor educatief/informerend werk” en met een effect “slechts op korte termijn

- binnen de expertinterviews blijkt overigens duidelijk dat dergelijke acties vaak gerealiseerd worden “bij gebrek aan beter/om toch iets te doen”, ...een “uniek” en “éénmalig” moment van aandacht zijn, ...zonder opvolging blijven., ...vaak zelfs vanuit het gemeentebestuur worden geïnitieerd teneinde toch éénmalig te “scoren” –*waarbij te veel aandacht uiteindelijk gaat naar het zoeken van een “creatieve invulling/uitwerking”.*

0.0.5. Sleutel-elementen

Doorheen al het voorgaande lijken ons toch een aantal steeds weerkerende elementen te kunnen worden afgelijnd:

- de vuilnisbak
- handmatig vegen
- ruimere materiële omgeving (mooi – proper – heel)
- normactivering via mensen die “tot de scene” behoren en waarmee men vaak “binnen de luchtbel” mee in interactie komt (“downsizing”) –*eerder dan via “officiële vertegenwoordigers van het gezag”*
- “participatie” –*buurt/bewoners, clubleden, horecapersoneel en uitbaters, ...*
- acties/initiatieven die een hoge graad van continuïteit kennen.

←-----

- Ook in dit opzicht sterker en sterker de aanbeveling tot handmatig vegen eerder dan met (anonieme) machines. Is ook onderliggend aan de optie in Borgloon om continu “iemand” de straat op te laten gaan.
- Zie opnieuw de burgemeester van Emmen die regelmatig de straat op gaat om duidelijk te maken dat hij “er voor gaat” en dat het “zijn” territorium is, ...het handmatig vegen in de Amsterdamse metro tijdens het piek uur.
- Zie (succesvol) initiatieven als “Proper Jetje” (DenBosch) en “Buurtrangers” (Nijmegen).
- Zie initiatieven waarbij zowel individuele vuilnisbakken als heelder straten/buurt/parken worden “geadopteerd” (Canada, U.S.A., Nederland, Frankrijk, Zwitserland, Duitsland).
- De Efteling verplicht al haar werknemers (zichtbaar/ostentatief) rondslingerend vuil op te rapen en correct weg te werken.
- Opsinjoeren/Antwerpen en Opsomerse/Rotterdam werken primair rond “buurtcohesie”, ...besteden daarbinnen uitgebreid aandacht aan het materiële kader, ...werken pas daarbinnen concreet rond zwerfvuil.
- Is het “sturend principe” achter tal van “Proeftuinprojecten” in Nederland.
- Is de rationale achter de slagzin “schoon-heel-veilig” (“Senternovem/Stichting Schoon Nederland/Oranjewoud – Handreiking Schoon”).
- Atrium/Brussel werkt o.a. binnen dit perspectief rond het uniformiseren van lichtbakken en uithangborden aan winkelgevels, ...het decoreren van de etalages van leegstaande winkelpanden.
- Verschillende initiatieven in Nederland waarbij men actief werkt rond het responsabiliseren van uitbaters van in het bijzonder allerhande “take away’s” (klanten aanspreken, verantwoordelijkheid over het voetpad claimen, instaan voor het opvegen van het voetpad).
- Zie ook de verwijzing (groepsdynamische sessies) naar frituren die zwerfvuilvervrij zijn ...omdat de klantenzone “omheind” is.
- In Sint-Niklaas laten de respondenten “Jezus Christus” openlijk een oogje in het zeil houden (“God Ziet Mij ...Hier Vloekt Men Niet”).
- Tafel Van 11: “mensen moeten de omgeving voor een stukje van zichzelf zien”.
- Tafel Van 11: “het totaalbeeld wordt bepaald door de zwakste schakel”.
- In Japan zijn er voorbeelden van efficiënte acties onder de vorm van het plaatsen van “religieuze symbolen” (miniatuur-tempeltjes) in natuurgebieden.

←-----

- Binnen dergelijke vormen van aanpak spelen ook “beloningssystemen”, maar dit kan je ook zien als een manier om afval een “waarde” te geven: zie verder.

3.3.0. PROBLEEM/BEHOEFTE/EINDDOEL

Niet alleen merken en producten, maar ook handelingen/gedragsvormen functioneren en krijgen een betekenis als oplossingen voor een specifieke behoefte.
 Ook handelingen/gedragsvormen moeten worden gezien als een middel waarmee individuen een specifieke behoefte kunnen bevredigen en effectief een doelstelling realiseren.
 Zwerfvuilgedrag is, met andere woorden, geen “vrijblijvende” handeling/act.

➡ Sturende factor: het afval/de items

- overbodig, waardeloos, nutteloos
- bedreigend, contactvrees

➡ Sturende factor: behoefte/voordeel

- “onmiddellijke” behoefte
- efficiënt afwickelen individuele actie en doelen
- garanderen continuïteit in afwickelen ervan
- bewaken/behouden van de “luchtbel”

IMPACT OP ACTIES

- **reductie afval/verpakking bij aanbieder**
- **de-banaliseren afval, “opwaarderen”**
- **faciliteren van het wegwerken binnen de “luchtbel”**
- **acties inschakelen binnen een “meta-doel”**
- **preventie**

3.3.1. BALLASTPROBLEEM/SMETVREES

Zwerfvuilgedrag betreft items toe die een ballast vormen en vaak zelfs bedreigend zijn. Er is op de eerste plaats de behoefte zich van een “last” te ontdoen, van iets wat op de één of andere manier “hinderlijk” is en een “vrijheid van bewegen” of “comfortabel” bewegen, hindert. In verregaande mate speelt echter ook het feit dat de betreffende items op de één of andere manier een “risico” inhouden voor het individu.

0.0.1. Afval is waardeloos

Het “hinderlijke” van items is wezenlijk niet een zaak van volume/gewicht. Alhoewel dit zowel binnen een aantal onderzoeksrapporten als voorlichtingsdocumenten, naar voor wordt gebracht om het niet-logische en niet-consequente van zwerfvuilgedrag te onderlijnen. Het “hinderlijke” heeft wezenlijk te maken met de “overbodigheid” van wat men wegwerkt:

- betreffende items hebben hun functie verloren. Betreffende items hebben geen nut meer
- betreffende items bezitten op geen enkele manier nog enige “waarde”, noch in functionele, noch in emotionele, noch in financiële zin
- het individu kan dus ook geen positieve relatie met het item meer onderhouden.

←----- ■ Interleuven/Hoeilaart en andere gemeentes bouwen een argumentatie in verregaande mate op rond de spanning tussen “men kan een vol blikje wel meedragen” versus “maar eenmaal leeg vindt men het tē zwaar”, zie ook: Australië, Tidy Kiwi, Keep America Beatiful, ...

←----- ■ “Heeft geen nut meer, je bent er niets meer mee, die kauwgom heeft geen smaak meer, wat verpakt was is op ...verpakking heeft geen nut meer, overbodig geworden, heeft geen waarde meer ..geen reden om bij te houden, stom materiaal, dient nergens meer voor, de friet is koud geworden, een appel is o.k. ...met een klokhuis doe je niets, ...”

0.0.2. Actieve verwerping

Frequent leidt dit tot een “culpabilisering” ook van de afzender van het item –zeker wanneer het gaat om verpakkingen. Men komt tot een “actieve verwerping” van het item:

- omdat men er zich door “gepakt” voelt
- omdat een “derde partij” het individu als “voor het blok” zet en haar eigen verantwoordelijkheid –voor wat betreft het “wegwerken”- als het ware ontloopt en op het individu afschuift.

←----- ■ “Al die verpakkingen zijn ons opgedrongen, wij hebben daar echt niet om gevraagd, het is aan de producenten iets anders te bedenken, zij moeten er maar voor zorgen dat, er wordt te veel verpakkingsmateriaal gebruikt ...dat ligt niet aan ons, alsof wij er schuld aan hebben, ik draai daar niet voor op, ...”

←----- ■ Binnen de straatobservaties wordt dit uitdrukkelijk aangegeven naar “flyers” toe.

0.0.3. Afval is een “risico”

Een “actieve verwerping” ontstaat vooral echter vanuit het feit dat behoorlijk wat items een “risico” inhouden op de één of andere vorm van “bevuiling” van het individu:

- zwerfvuilgedrag betreft in sterke mate items die “vuil” zijn, méér dan dat ze “afval”/“residu” zijn
- er is het concept van en gevaar op “mogelijke schade”
- het heeft allemaal te maken met een -milde- vorm van “smetvrees”
- vanuit dit alles: behoefte zich zo snel mogelijk, onmiddellijk, comfortabel en risicoloos te ontdoen van.

←-----

▪ “In zo’n blik zit nog altijd een restje ...mijn boekentas is geen vuilbak, het plakt in je jas, een brandende peuk ...kan je moeilijk in je jas stoppen, zakje friet onder de wagen gooien ...ik ga geen uren rijden met de geur van friet in mijn wagen, vies, plakken, kleven, vocht, stank, ik ga mijn jas niet vuil maken hoor!, geeft vlekken, maakt nat, is in feite iets vies, je stopt toch geen “vuil” in je jas of tas ...je houdt dat niet in je handen, ...”.

←-----

▪ “Gum Dropping Segmentation Research”: “the overwhelming need to get rid of”, “the disposal urge is immediate”.

3.3.2. CONTINUITEIT

Het alternatief voor zwerfvuilgedrag is inderdaad het deponeren van items in een vuilnisbak –wat soms “tijd” vraagt en een “uitgestelde handeling” is, of het item zondermeer bijhouden en “thuis” dumpen.

Het punt is echter dat dit –naast het mogelijke risico op “zelf-bevuiling”- een impact kan hebben op het doeltreffend afwikkelen van het individuele project, van de activiteit die het individu aan het volvoeren is én op de “gemoedstoestand”/stemming van het individu.

0.0.1. Verstoring “focus”

Het “bijhouden” van en dus geconfronteerd worden met wat “overbodig” is geworden of “vies” is:

- vreet aan de focus op wat men zich aan doel(en) heeft gesteld met betrekking tot het evolueren binnen de publieke ruimte/buitenshuis
- het “bijhouden” en zeker wanneer dit wordt gekoppeld aan het actief zoeken naar een vuilnisbak, “leidt de aandacht af”
- het dwingt het individu de aandacht te richten op en dus energie te stoppen in een “nieuw/bijkomend doel”.

←-----

▪ “Het is omslachtig, het is lastig, op straat gooien is een spastisch trekje ...dat gaat vanzelf ..je moet geen moeite doen, het valt gewoon, je bent er snel vanaf ...zonder nadenken, anders ...heel lastig, ik was met iets anders bezig, ik zat te denken aan, je denkt aan andere zaken dan aan, ik moet op tijd op mijn werk, ik moet de bus halen, met z’n allen op weg naar de Kinopolis, anders zou ik de draad van het gesprek verliezen, ik ben aan het fietsen ...weet je, ...”

0.0.2. Verstoring “(activiteiten)stroom”

In die zin ontstaat er voor het individu dat tot zwerfvuilgedrag komt een “breuk” in de spontane “(activiteiten)stroom van handelingen”. In die zin betekent het respecteren van de “norm”, dat men uit de “luchtbel” stapt. En ook dat is, alles bij elkaar genomen, een vorm van “beschadiging”:

- het is uiteindelijk dit allemaal wat individuen –verwijzend naar hun eigen “onbehoorlijk” gedrag- in feite ook bedoelen met uitlatingen zoals “naar de vuilbak gaan ...dat is een omweg, de vuilbak staat tē ver weg”
- en het betekent alles bij elkaar genomen ook dat –zeker in “emotionele” zin-, het “voordeel” dat met zwerfvuilgedrag behaald wordt, in velerlei opzichten groter is en zwaarder weegt, dan het “voordeel” dat men zou kunnen verwerven vanuit “behoorlijk” gedrag.

←-----

▪ “Het breekt de stemming, we waren juist zo gezellig samen bezig, ‘t is feest ...roes ...iedereen is aan het dansen ...fijn Carnaval, gevoel dat ik dan de stemming breken zou ...ik wou geen spelbreker zijn, op zo’n moment de “klik” maken ...dat is storend, het paste gewoon niet in waar ik mee bezig was, wanneer je in een fijne en gezellige sfeer zit ga je je niet opeens als een ernstige en saaie volwassene gaan gedragen, we waren juist zo lekker bezig met, ...”

←-----

▪ “Frans Leeuw: Benut Kennis Over Gedrag”: “de eigen bijdrage aan het collectieve goed wordt als gering gewaardeerd ...de inspanning staat niet in verhouding tot de opbrengst”.
 ▪ “Encams – Why Do People Litter?”: “the individual hednistic goal is often far more benifiting than the collective one”.

3.3.3. OVERWEGINGEN NAAR ACTIES TOE

Ook in functie van het voorgaande moet *-in termen van acties/ingrepen/initiatieven-* op de eerste plaats worden gedacht aan manieren om het wegwerken op alle mogelijke manieren te faciliteren *-zie eerder*. Bijkomend kan gedacht worden aan manieren om het afval als dusdanig de één of andere vorm van “waarde” mee te geven en zo de neiging tot (achteloos, nonchalant of bewust) dumpen, af te remmen - er wordt er binnen een aantal publicaties én op het terrein gewerkt rond dit laatste principe ...al heeft men blijkbaar niet altijd even sterk door dat dit het “onderliggende” mechanisme vormt én de factor van succes.

0.0.1. Retour-afval

Het meest vanzelfsprekende bij dit alles lijkt wèl het uitwerken van systemen van “statiegeld” op welbepaalde types afval. Komt in een aantal landen voor, maar blijkt binnen andere contexten dan weer uitermate discutabel.

0.0.2. Herbruiken

Wel behoorlijk wat initiatieven waar datgene wat op zich “afval” kan worden en verdwijnen via zwerfvuilgedrag, “waardevol” wordt gemaakt - herbruikbaar:

- initiatieven, zowel in België als in Nederland, waarbij specifiek naar scholen/jongeren toe, drinkbussen en/of boterhamdozen worden uitgedeeld
- initiatieven waarbij naar producenten toe en samen met producenten en/of de verpakkingsindustrie, wordt gezocht naar manieren om in het bijzonder verpakkingen “herbruikbaar” of op zijn minst “afsluitbaar” te maken *-het wordt gemakkelijker om het toch “in je jaszak” of zo, te bergen*
- projecten rond/denken aan het reduceren van verpakkingsmateriaal/hoeveelheid wikkels
- idem: reduceren van de hoeveelheid loszittende onderdelen in een verpakking
- initiatieven waarbij zeker op het niveau van horeca/“take away’s” gestuurd wordt naar het reduceren van wat aan verpakkingsmateriaal wordt meegegeven *-broodjeszakken die servetten of papieren zakjes enkel meegeven wanneer daar uitdrukkelijk naar wordt gevraagd*
- marginaal : het ontwikkelen van “eetbare” verpakkingen.

Wij hebben geen zicht op en er is geen zicht op het effectieve succes van dergelijke initiatieven. Zelf maken wij kanttekeningen hieromtrent vanuit verschillende andersoortige onderzoeksoopdrachten.

▪ Zie: onderzoek rond “snacking/grazing” wijst uit dat jongeren datgene wat ze van huis mee krijgen vlot dumpen ten voordele van wat zij zelf lekker vinden + het zelf aankopen van snacks, desnoods met eigen zakgeld, wordt gezien als een vorm van “er bij horen” en “deelnemen aan de consumptie”.

▪ Zie onderzoek rond “frisdranken”: verpakkingen van frisdranken en zeker “blikjes” zijn dermate vormgegeven qua formaat ...handgevoel ...en “look”, dat ze meer “identiteits-” en “imago-bepalend” zijn dan functionele drinkbussen.

▪ In diezelfde zin moet sterk worden getwijfeld aan de reële impact van publicaties die “tips” leveren aangaande de preventie van zwerfafval. Het probleem is hier dat men datgene wat in de praktijk het voorwerp vormt van een proces van “instant consumptie/instant bevrediging”, wilt ombuigen naar een vorm van “intentioneel gedrag”. Het principe van het “hondenzakje” daarentegen klopt wèl.

▪ Zie “NederlandSchoon: - Introductie checklist verpakkingen”.

0.0.3. Onrechtstreekse waarde-verschaffing

Andere aanbevelingen/suggesties én concrete acties/initiatieven –vaak met een meer duidelijk en “bewijsbaar” effect!– betreft het als het ware “onrechtstreeks” verlenen van “waarde” aan afval. “Afval blijft afval”, maar men zorgt er voor dat het mijden van zwerfvuilgedrag “waarde genereert” naar het individu toe –of naar een “groep” individuen toe:

- wat gebeurt wanneer op concerten/evenementen afval/potentieel zwerfvuil kan worden ingeruild tegen drank of andere items
- verruimd en op meer continue basis kunnen beloningssystemen worden ingebouwd binnen initiatieven die rond het concept van “buurtparticipatie/buurtcohesie” worden ontwikkeld
- binnen dit perspectief moet je ook de initiatieven plaatsen – *Nederland*– waarbij “hangjongeren” in het beheren van zwerfvuil, een middel kunnen vinden tot het verwerven van zakgeld of andere incentives –zoals bioscoop-tickets, tussenkomst van de gemeente in de uitbouw van een skating-accommodatie, ...

←-----

▪ Antwerpen/Opsinoren speelt hier actief op in door “buurtvrijwilligers” een financiële vergoeding te gunnen; ook scholen kunnen iets dergelijks verwerven ...waarmee ze dan het één en ander voor de schoolgemeenschap kunnen realiseren.

←-----

▪ Zie “Nicis Institute – Zwerfvuil verzamelen voor zakgeld”.

0.0.4. “Meta-Doel”

De meest “extreme” vorm van het (onrechtstreekse) toekennen van waarde aan afval en dus het afremmen van zwerfvuilgedrag, ligt in het definiëren en expliciteren van wat wij een “meta-doel” zouden willen noemen:

- hierbij wordt echter meteen ook ingehaakt op andere knelpunten, zoals: het betwijfelen van de reële impact van “behoorlijk gedrag”, het vaak ontbreken van éniġ zicht op de “finaliteit/doelstelling” van de “norm”, het definiëren van een “globaal (maatschappelijk/sociaal/emotioneel) doel, dat binnen een afweging zwaarder door kan wegen dan het individuele doel –zie verder.

←-----

▪ “Meta-doelen” zijn bevoorbeeld: de sprookjeswereld van De efteling, de buurtcohesie bij Opsinoren en Opsomeren, de veiligheid in een uitgaansbuurt of op een stationsplein, het verwerven van aanvaarding/respect (hangjongeren), aantrekkelijke toeristische gemeente zijn (Borgloon), het imago van Stad Antwerpen (Opsinoren), ...

←-----

▪ Correleert in feite met de theorie van “Laddering” in marktonderzoek: men gaat er van uit dat elk doel dat door een consument gedefinieerd wordt in wezen “slechts” een middel is om een “hoger doel” te realiseren (bijvoorbeeld: alcoholvrij bier drinken ...niet om niet te snel dronken te worden ...wel om langer gezellig mee te kunnen doen met de vrienden).

0.0.5. Preventie

Er is behoorlijk wat folder-/brochuremateriaal dat ingaat op “preventie” en dienaangaande “tips” levert. Ook op het niveau van deze bevraging/observatie is het een topic.

- het “probleem” is echter dat men er hier op het terrein komt van “intentioneel gedrag”, wat juist wezenlijk antinomisch is aan zwerfvuilgedrag en, vooral, geen rekening houdt met wat eerder

←-----

▪ “Zie: “Omgaan met zwerfvuil”.
▪ Zie: “Gemeente Hoilaart”.
▪ In die zin is r ook onze scepis bij de zinvolheid en het effect van het uitdelen van drinkbussen en boterhamdozen aan schoolgaande kinderen.

al werd gesteld aangaande het consumptiegedrag in samenhang waarmee “onbehoorlijk gedrag” ontstaat – “*instant bevrediging*”, “*plotse goesting/behoefte*”

- “tips” naar preventie toe lijken ons eerder een impact te zullen/kunnen hebben naar specifieke “geplande” activiteiten toe – *wandeldag, fietsdag, dagtrip, city trip, ...zeker wanneer de ingezamelde “tips” gericht zijn op dagdagelijkse en courante activiteiten, zoals: naar school, ...naar het werk, ...naar de winkel: zie verder.*

3.4.0. RELATIES

Binnen de “Publieke Ruimte” wordt zwerfvuilgedrag mee gestuurd/gegenereerd vanuit de “aanwezigheid” –dan wel de “afwezigheid” – van “derden”.

“Aanwezigheid” moet daarbij niet meteen “letterlijk” worden genomen –in groep zijn, zich binnen een massa bewegen”-. Het blijkt frequent ook te gaan om het “gevoel/besef” dat er “iemand” aanwezig is –er “wonen” mensen ...zelfs al zie ik ze niet, je weet nooit dat er een “agent” in de buurt zit, een diep ingeworteld “normbesef”.

☞ Sturende factor: “aanwezigheid”

- “happy together”
- “supra-autoriteit”

☞ Sturende factor: “afwezigheid”

- “broken windows”
- gezagsvacuüm
- gebrekkige overdracht

IMPACT OP ACTIES

- **peer-to-peer acties**
- **opvoeding**
- **handhaving**
- **propere omgeving**

3.4.1. AANWEZIGHEID

Een factor die speelt naar zwerfvuilgedrag toe, is uitdrukkelijk ook de "groep" waarbinnen het individu zich op dat specifieke moment, in die gegeven situatie en die welbepaalde context bevindt –een "groep" heb je daarbij al van zodra er 2 individuen samen zijn. Daarbij speelt de aard van de relatie tussen het individu en de andere leden van de "groep" –"vrienden/kennissen" dan wel "vreemden/toevallige voorbijgangers/de massa"- in wezen geen rol.

0.0.1. Van "leuk" naar "euforie/roes"

Wat sterk speelt op het niveau van de "verhalen" binnen de groepsdynamische sessies én binnen de straatobservaties, is de aanwezigheid van "derden" binnen de "(activiteiten)stroom/luchtbel":

- het gaat dan met andere woorden specifiek om "derden" die deelnemen aan dezelfde "gemoedstoestand/stemming" als het individu, waarbij een fenomeen van "roes/euforie" kan ontstaan die de perceptie van/betrokkenheid op de omgeving, nog verder kan vertroebelen –*in de aangegeven situaties kunnen dus ook individuen waarmee je géén relatie hebt, een invloed hebben*
- "veel volk op een bepaalde plaats" als dusdanig, speelt echter niet consistent in de éne of de andere richting. Er zijn zowel voorbeelden van individuen die "binnen een massa" tot zwerfvuilgedrag komen – *"er is altijd iemand die mij ziet, je weet nooit dat er iemand is die mij kent, het is zo "openbaar"-*, als van individuen die dan juist wèl op "onbehoorlijk" gedrag overstappen –*het valt niet op, ik ken die mensen niet ...wat kunnen zij mij schelen, daar zitten ook mensen tussen die hetzelfde doen, zoveel volk dat allemaal onderweg is ...dit is echt een plaats die van iedereen en niemand is.*

←-----

▪ "Wanneer het Carnaval is in Aalst ...iedereen denkt dan maar aan plezier maken, op een concert, in een uitgaansbuurt, op het pleintje daar achter in Sint-Niklaas, al die hangjongeren samen op de markt, wij hebben onze eigen plek, straatfeest, dan ga je zeker niet je rug rechten en het risico lopen als een "stoorzender" te worden gezien, popconcert, op de festivalweide van Werchter, voetbalmatch, ..."

←-----

▪ De aanwezigheid van "derden" binnen dezelfde "luchtbel" kan zelfs uitermate "abstract" zijn, zoals in de groep 12-14 jaar, waar het zien van zwerfvuil en zeker van snoep- en frisdrankverpakkingen "zegt ...duidelijk maakt dat er daar andere mensen zijn geweest die plezier hebben gemaakt en in een leuke stemming waren, ...zoals wij, ...".

←-----

▪ Net zoals in omgekeerde zin individuen zwerfvuil genereren wanneer zij ergens "alléén" zijn ("niemand ziet mij hier"à, maar dan soms weer niet ("het valt op, gevoel dat men snel zal weten dat het van mij is, te zichtbaar"à.

0.0.2. Supra-autoriteit

Binnen een aantal straatobservaties is er contact geweest met individuen die duidelijk/uitdrukkelijk aangeven "perfect te doen wat ook thuis kan ...mag ...wordt gedaan":

- in zekere zin lopen vader/moeder ook op straat met het individu mee en geven ze "toestemming"/"stemmen ze in" –*zie wat dit betreft ook het "Beautiful Lives"-onderzoek.*

←-----

▪ "Alles wat ook maar eetbaar is wordt thuis ook in de tuin gegooid ...zomaar, wanneer ik met mijn ouders op stap ga ...dan gooien die ook vlot vanalles op straat ...zeker peuken ...kauwgum ...kleine papiertjes, mijn ouders hebben nooit gezegd dat het niet mocht wanneer ze het zagen ...op school zeggen ze dat wel ...maar ik volg eerder mijn ouders ...die van school hebben mij niets te zeggen, ...".

3.4.2. AFWEZIGHEID

In omgekeerde zin blijkt ook de *-eventueel "vermoede"-* "afwezigheid" van "derden" een rol te spelen naar het ontstaan/manifesteren van zwerfvuilgedrag toe.
De "afwezigheid van "derden" die op de één of andere manier op het "onbehoorlijke" gedrag zouden kunnen aanspreken, voor een vorm van handhaving zouden kunnen zorgen, tot sanctionering zouden kunnen overgaan.

0.0.1. "Broken Windows"

Ook in dit opzicht moet je weer naar de "Broken Windows"-theorie verwijzen:

- er zijn locaties ten aanzien waarvan men het gevoel heeft dat er "toch niemand is" – *men schaadt niemand, men is iemand concreet tot overlast, men bevuilt het nest van een ander niet*
- ook in dit opzicht speelt het fenomeen van een "wasteland", waarbinnen iedereen z'n gang kan gaan, waar iedereen zijn eigen normen kan bepalen.

←-----

▪ "In deze straat wonen er geen mensen, het ziet er ook niet uit, niemand zorgt hier voor, een grijs straatje ...maar op de Groenplaats zou ik het nooit doen, bij mij in de buurt doe ik het nooit hoor ...maar dit lijkt hier toch maar een achterbuurt waar niemand echt "thuis" is, ...".

←-----

▪ "Je zou op alle vuilbakken oogjes moeten schilderen ...dan zou je het gevoel hebben dat je constant in de gaten wordt gehouden en gevolgd ...dat zou je wel doen nadenken, huizen waarvan de ramen zijn dichtgetimmerd ...dat zijn net "blinde ogen",

0.0.2. Gezagsvacuum

Pertinenter is de observatie dat er locaties/omgevingen blijken te zijn die ervaren/beleefd worden als "zonder gezag/autoriteit"

- in een aantal groepsdynamische sessies worden er, met betrekking tot welbepaalde gemeentes, "locaties/plaatsen" aangewezen "waar er toch nooit politie komt", "waar er toch nooit vegers komen", "waar hangjongeren de baas zijn".

←-----

▪ "Op het plein aan de bushalte komen ze nooit patrouilleten, ze durven daar nooit te komen, dat is echt een plek die ze altijd links laten liggen wanneer ze een ronde doen, ik geloof zelfs niet dat er daar een wijkagent is, daar zitten altijd van die jongeren en het is echt van hen en niemand legt hen iets in de weg, wanneer het Carnaval is ...dan zie je de politie gewoonweg niet, ...", ...".

0.0.3. Gebrekkige overdracht

In feite dienen ook problemen op het vlak van/breken in de "overdracht" van normen en waarden, gezien te worden als een vorm van "afwezigheid":

- normen-/waardenstelsel zijn nooit doorgegeven of geactiveerd – *geen concrete observaties dienaangaande, maar het duikt wel als "factor" op binnen de projecties én binnen de literatuur: Encams "Graffiti", "Youth".*

←-----

▪ "Zijn mensen die geen goede opvoeding hebben gekregen, ze weten van niet beter, komen uit een andere cultuur met andere gewoontes en regels, dat zie je in een straat waar veel Polen en zo wonen, dat is het waarom Brussel zo een vuile en smerige stad is ...er woont te veel volk van allerlei vreemde origine, , ...", ...".

3.4.3. OVERWEGINGEN NAAR ACTIES TOE

Ook naar deze “factoren” toe, gaat het primair om acties/initiatieven waarbij men “in de “luchtbel/”(activiteiten)stroom” mee gaat. En om acties die de perverse/vicieuze cirkel van de “Broken Windows” doorbreekt en omkeert –zie daarover: eerder.

0.0.1. Opvoeding

Zelfs al zijn er uitermate veel factoren die een “herinnering aan/actualisering” van “normen en regels” belemmeren –binnen een gegeven context/omgeving, op een bepaald moment, ...-, toch blijft “opvoeding” een issue. En daar blijft men in àlle literatuur zwaar de klemtoon op leggen –zoals ook op “sensibiliseringscampagnes, zelfs al is het onmiddellijk aanwijsbare en meetbare effect eerder “gering” en “twijfelachtig”.

- zware opdracht/verantwoordelijkheid primair voor onderwijs. Zo jong mogelijk al. Binnen deze context wordt het “stereotiepe” van de “opruimactie” als “zinvol” geduid.
- kan ook worden uitgebreid naar meer “geformaliseerde/systematische” vormen van aanspreking. Wij denken hierbij aan iets in de zin van “Smoke Busters” –Association Belge Contre le Cancer”- waarbij kinderen “opvoedend” rokers aanspreken, aan de “buurtvrijwilliger” die nieuwkomers in de wijk informeert over de te respecteren regels –Antwerpen/Opsinjoren-, aan de vegers/het personeel in De Efteling dat zwerfvervuilers aanspreekt –niet bestraffend en altijd gekoppeld aan een uitleg “waarom?” het niet hoort en waar het “goed voor is”-, enz...

0.0.2. “Peer-to-peer” (“Onder gelijken”)

Binnen dit perspectief gaat het er om individuen te motiveren tot het vervullen van een “opvoedende” maar ook “handhavende” functie naar “derden” toe waarmee men van dezelfde “groep” deel uitmaakt –1 wandelaar binnen de club heeft een zakje mee en maant de overigen aan tot, kinderen stellen de norm wanneer het gezin op stap gaat, leden van een sportclub sturen de overige leden, ...

←-----

▪ Het nut/de zinvolheid van sensibiliseringscampagnes, is dat zij op zijn minst duidelijk maken dat “iemand” zich om de zaak/problematiek bekommert. Ook dat is een vorm van “vestigen van aanwezigheid” en “leggen van een claim”: zie verder.
▪ De “issue” hierbij is echter de “autoriteit/het gezag” dat aan de afzender van dergelijke campagnes wordt toegekend, de geloofwaardigheid ervan, de graad van respect, de mate waarin die deel uitmaakt van “het landschap”.

←-----

▪ Gemeente Borgloon, Gemeente geetbets, Gemeente Nieuwerkeken: “Twijfel er sterk aan of dat als dusdanig écht een effect heeft op korte termijn ...maar het is altijd wel een goede aanleiding om er met de kinderen over te praten ...een educatieve opzet ...dat brengt het onder de aandacht, je kan dan bij die gelegenheid toch altijd veel informatie kwijt over het belang van een propere omgeving en je goed gedragen, en ze praten er wel over met de ouders ...daar zie je soms toch resultaat van, ...”.
▪ Zie “MythosQR – Fost+ Wallonië”: de sensibiliseringscampagne heeft alvast het voordeel/nut de problematiek terug eens “op de agenda te plaatsen”.

←-----

▪ Zowel op het niveau van de groepsdynamische sessies als binnen praktijkvoorbeelden, betreft dit: werken op het niveau van sportclubs (al is het maar enkel aangaande de onmiddellijke omgeving van het sportcentrum), het responsabiliseren van hangjongeren betreffende hun hangplek, jeugdbewegingen naar hun eigen terreinen toe, in Antwerpen is een hondentrainer zijn klanten beginnen bewerken, wandelaars spreken andere wandelaars aan ...fietsers andere fietsers ...moeders spreken andere moeders aan, het oprichten van “vrijwilligersgroepen” (zie: “Litter heroes”), inschakelen van “buurtvrijwilligers” (Antwerpen/Opsinjoren), ...
▪ Zie ook de mogelijke uitbreiding van het “BOB”-concept.

3.5.0. "NORM"

Zwerfvuilgedrag blijkt daarbij voor individuen een aantrekkelijke mogelijke optie te zijn of in de hand te worden gewerkt, omwille van intrinsieke problemen op het niveau van de "norm" als dusdanig. Concreet gaat het daarbij om de vaststelling dat de norm rond zwerfvuil als dusdanig "vaag/onduidelijk" is, "onevenwichtig" en "contraproductief".

☞ Sturende factor: de "norm" is vaag

- wat is "zwerfvuil"
- probleem van "handhaving": is er wel een "norm"
- gebrekkige inschatting "impact" zwerfvuil
- gebrekkige perceptie individueel en algemeen "voordeel"

☞ Sturende factor: de "norm" is uit balans

- wanverhouding "sanctie" versus "ernst misdrijf"
- probleem van "draagvlak"
- risico op "hysterie" ("reactantie-theorie")

☞ Sturende factor: de "norm" is contraproductief

- wegwerken is "risicogedrag"
- contactvrees ten aanzien van vuilnisbak
- (on)veiligheidsgevoel

IMPACT OP ACTIES

- **duidelijk stellen van de "norm" en notie "zwerfvuil"**
- **sensibiliseren/informereren**
- **mobilisering/voorbeeldfuncties**
- **in balans brengen sanctionering/alternatieve sancties**
- **consequente (redelijke/rechtvaardige) handhaving**
- **infrastructuur**
- **"monitoring/feedback"**
- **continuïteit**

3.5.1. VAAGHEID

De “norm” als dusdanig lijdt in verregaande mate onder “vaagheid”. Zowel voor wat betreft de “inhoud”/wat er “gedekt” wordt, als voor wat de “reason why?”finaliteit betreft en de “handhaving”. Het “gewicht” dat andere normen bezitten –zowel “wettelijke voorschriften” als “fatsoensnormen”, ontbreekt. De vraag is of er überhaupt een “norm” is en in hoeverre de “norm” niet slechts geldt op welbepaalde plaatsen –en dan weer niet op andere: zie verder voor de “broken windows”-theorie.

0.0.1. Definitie?

Er heerst “vaagheid” en zelfs “verwarring” aangaande wat nu in feite als “zwerfvuil/klein afval” kan/moet worden beschouwd:

- maar weinig individuen beschouwen “alles” wat “overbodig is geworden” en dus “afval” is, ook als “zwerfvuil”
- wat overweegt is een behoorlijk “vrije” en vaak zelfs “individuele/subjectieve” interpretatie –daar waar “afval” wel duidelijk is gesegmenteerd en gedefinieerd: “restafval” versus “KGA” versus “PMD” versus “Organisch”.

←-----

▪ Nagenoeg alle geraadpleegde literatuur/onderzoeksrapporten verwijzen naar het feit dat individuen vlot tot een “segmentatie” overgaan en vanuit het ontbreken van een éénduidige en algemeen aanvaarde/opgelegde definitie, hun zwerfvuilgedrag moduleren. Nooit wordt dit echter geduid als een “zwakheid” van de “norm” als dusdanig en dus als een begunstigende factor naar zwerfvuilgedrag toe!

←-----

▪ In die zin is het, bijvoorbeeld, ook onbegrijpelijk dat men in een artikel over “zwerfvuil” ...een omstandige reportage brengt over het betrappen van een ...(hardnekkige) sluikstorter (“De Nieuwe Limburger – Informatieblad van het Provinciebestuur Limburg”).

0.0.2. Vrije segmentatie

Met een segmentatie, waarbinnen “organisch” geplaatst wordt tegenover “anorganisch” en/of “klein” tegenover “groot” en/of “onschuldig” versus “gevaarlijk” en/of “proper” versus “vies/plakkerig”-maar op de één of andere manier bouwt elk individu een “eigen” segmentatie op:

- binnen de observatie/bevraging blijkt “risico/gevaar” uiteindelijk wél het doorslaggevend segmentatie-criterium te zijn
- precies zoals gebeurt wanneer individuen een globale set van “regels/fatsoensregels” segmenteren, wordt zwerfvuil primair gesegmenteerd op basis van de “mogelijkheid/kans” dat deze of gene item het individu en/of derden reëel kan “schaden” –in termen van “lichamelijke” kwetsuren, in termen van “materiële schade”
- daarbij wordt enkel en alléén maar –*systematisch en consistent*-gedacht aan materiële/fysieke schade naar “individuen/mensen” toe: de materiële omgeving ...of het milieu, vallen buiten de “scope”.

←-----

▪ “Natuurlijk gooi ik een klokhuis zomaar weg ...het verteert ...de vogeltjes zijn er goed mee, een peuk verteert ook snel, kauwgum kan toch geen kwaad ...dat verdwijnt wel ...dat is klein ...dat droogt snel op, kleine papiertjes kunnen voor niets of niemand kwaad, je kan je toch niet druk maken om de restjes van een broodje!?, als het nat is of kleverig gooi ik het meteen weg, met glas zou ik oppassen ...iemand kan zich er aan verwonden ...ik heb ooit een lekke band gehad, iets kleins ...dat valt toch niet op, ...”

0.0.3. Finaliteit?

Er is onduidelijkheid/"vaagheid" aangaande de "finaliteit/reason why?" van de "norm". "Waar is het goed voor je behoorlijk te gedragen?" en "voor wie is het goed?". Het betekent concreet dat het individu het er knap lastig mee heeft rond de items die het dumpst, "onheilsscenario's" op te bouwen en een reële negatieve impact op zichzelf dan wel op macro-niveau, te definiëren of in te schatten -tenzij rond een beperkt aantal items zoals "glas", "blik" ...en dan nog vaak eerder op basis van een eigen, negatieve ervaring.

← -----

▪ "Als er heel veel samen op een hoop ligt ...dan is dat wel erg ...bijna "sluikstorting", nooit gehoord dat iemand er echt fysiek last van had, dat kleine dingetje gaat het milieu niet kapot doen, slecht voor het milieu? ...niet overdrijven ...er zijn ergere dingen, tja ...t niet aantrekkelijk wanneer het overal vuil bij ligt ...maar er zijn ook andere zaken "vuil": uitlaatgassen ...de stad zelf ...huizen ...voetpaden en onkruid ...tè weinig groen ...tè veel lawaai, uithangborden, ..."

0.0.4. Handhaving?

Het gaat ook om een "vage" en dus in wezen quasi "onbestaande norm" vanuit de perceptie/beleving van een gebrekkige "handhaving" -of zelfs het ontbreken van de één of andere vorm van "handhaving" of zelfs maar "sanctionering" tout court. Men heeft nauwelijks weet van "boetes" of van wat nu precies beboet wordt. Men heeft in het geheel niet het gevoel dat er ook "daadwerkelijk" wordt opgetreden. Slechts een absolute minderheid heeft weet van effectief "bestrafte" zwerfvervuilers binnen de eigen, nabije omgeving.

0.0.5. Slechte voorbeelden!

"Vaagheid" wordt voor een aantal geobserveerde individuen bijkomend ook in de hand gewerkt door het "onbehoorlijk gedrag" dat geuit wordt door de één of andere "autoriteit" of "handhaver". Het gaat hierbij vaak om "rationalisaties/excuses" die in "laatste instantie" aan de orde worden gesteld, maar de uitspraken dienaangaande zijn hoe dan ook "pertinent".

← -----

▪ "Ik zag een politie-agent een McDonalds bekertje uit het raam van zijn politie-auto gooien, ik heb mensen gezien waarvan ik weet dat ze aan de gemeente werken, de vuilnismannen laten gewoon alles op straat liggen wat uit hun vuilniswagen valt ...e doen zelf de moeite niet om alles mooi op te ruimen, ik heb de politie nooit zien optreden tegen de marktkramers op het einde van de mark, ...".

0.0.6. Resultaat?

"Vaagheid" betekent echter ook dat het individu -*zéker het individu dat zich "behoorlijk" gedraagt*- nauwelijks of geen effect ziet op de globale stand van zaken:

← -----

▪ Zie voor dit alles het "rood stoplicht" versus "Oranje": ten aanzien van "stoppen bij rood" kan men een inschatting maken van schadelijke effecten bij niet naleving, zowel naar zichzelf als naar derden toe. Niet bij "Oranje", dat mede daardoor "multi-interpretabel" wordt.

- een eigen/individueel "behoorlijk/correct" gedrag wordt ervaren en beleefd als "nauwelijks van tel of van invloed"
- net zoals iemand die zwerfvuil genereert de impact van zijn/haar act minimaliseert omdat het "toch maar om een kleinigheid gaat", kan dit in omgekeerde zin spelen voor iemand die wel de positieve attitude heeft ...of het positieve gedrag mee in afweging neemt.

← -----

▪ Omwille van dit alles vooral, wordt de "norm" met betrekking tot zwerfvuil, als de "minst belangrijke/relevante" geduid, ervaren en beleefd binnen de gehele set van "regels/fatsoensregels" die doorheen het onderzoek door de individuen zelf wordt opgebouwd; zelfs voor individuen die zich doorgaans "behoorlijk" gedragen!
 ▪ De "norm" situeert zich op het niveau van (fatsoens)regels zoals: "niet vloeken in het openbaar", "spuwen", "zingen op straat", ...

3.5.2. ONEVENWICHT

Het punt is ook dat de “norm” op zijn minst impliciet wordt ervaren/beleefd als lijdend onder een wanverhouding tussen de “zwaarwichtigheid” van het verbod-tot -en zeker wanneer wij het hebben over de reële/effectieve “strafmaat”- versus de “ernst van het misdrijf”.

Het grote probleem hierbij is dat zéker ten aanzien van welbepaalde types items, er zich een probleem stelt van “aanvaarding” en van “draagvlak”.

0.0.1. Manifestatie verzet

Zéker wanneer het individu op een “onbehoorlijk” gedrag wordt aangesproken –een *pertinent probleem bij de straatobservaties*- en zeker wanneer de issue van “handhaving/sanctionering” ter sprake komt, kunnen vormen van “verzet/rebellie” ontstaan –“rebellie” is allerm minst, met betrekking tot zwerfvuil, een zaak van “kinderen, adolescenten”:

- zie eerder: zwerfvuilgedrag wordt –zeker binnen bepaalde omgevingen/contexten– soms als behoorlijk “normaal” geduid. Wat men dumpst wordt doorgaans geduid als “klein”, “ongevaarlijk”, “zonder effect ...zeker niet op lange termijn” –de “*descriptieve norm*” heeft het gehaald boven de “*injunctieve norm*”.
- “negatief effect” is er in die zin van wat soms daadwerkelijk in de media verschijnt omtrent individuen die “voor een bagatel” voor de rechtbank worden gebracht. Men ervaart daarbij ook “contradicties/onevenwichten” in termen van “handhaving”.

←-----

▪ “Zo erg is dat toch niet?, heeft de politie dan niets belangrijkers om zich mee bezig te houden?, er zijn verdorie toch ergere dingen om wakker van te liggen, andere zaken zijn erger en vragen een optreden: te snel rijden ...nachtlawaai ...roekeloos rijgedrag ...kleine criminaliteit ...diefstal ...vandalisme ...verkeersagressie, ze gaan daar toch geen mensen op zetten!?, veel “machtsvertoon” voor wat toch maar een kleinigheid is?, zijn de boetes echt zo hoog? ...bijna net zo hoog als echte en zware overtredingen!, niet flauw doen!, ge moet er geen politiestaat van maken, too much, het is iets wat bij het “leven” hoort, ‘t is gemakkelijk te verhelpen ...effe vegen, ...”

←-----

▪ “Die Duitse toeriste die wat kiwi-schillen in de vuilbak dropt ...en ze handelt verdorie correct!, die dame in mijn straat raapt altijd het vuil op ...stopt die in een vuilzak die ze aan een lantaarnpaal hangt ...zij is beboet wegens “sluikstorten”, ...”.

0.0.2. Contraproductiviteit handhaving/sanctionering

Van hier uit is er het gevaar dat het gehele discours rond zwerfvuil/zwerfvuilgedrag opgebouwd –*communicatie, hoogte van de strafmaat/boete, tot op zekere hoogte ook het feit op zich dat er een boete/sanctionering voorzien is, het zéér uitdrukkelijk poneren van zwerfvuil en zwerfvuilgedrag als en “probleem”*–, contraproductief wordt:

- hoe meer aandacht men er aan besteed, hoe meer het “draagvlak” voor de “norm” en voor acties/initiatieven daaromtrent, dreigt af te kalven:
- dit verwijst naar de “reactantietheorie” uit de sociale psychologie,

←-----

▪ “Als nagenoeg niets meer mag” in De Morgen (21/03/2009) over het Gemeentelijk Administratief Sanctoerecht.

←-----

▪ “Elliott Aronson: Sociale Psychologie”.

←-----

▪ Zie Gemeente Aalst en IDM: tendens tot het afbouwen van politioneel/“geüniformiseerd” optreden en het uitreiken van boetes; liever “aanspreken” en “laten terecht wijzen” door niet-geüniformiseerde tussenpersonen.

- die stelt dat het “krachtig” verbieden van een welbepaald gedrag, leidt tot een toename van de voorkeur van dat gedrag; wanneer individuen het gevoel krijgen dat hun keuzevrijheid (te) zwaar wordt beperkt, kunnen ze een “onaangenaam gevoel” ervaren –“*blinde weerstand*”, “*reactantie*”-, dat enkel kan worden gereduceerd of geneutraliseerd door juist het betreffende (ongewenste) gedrag te gaan vertonen.

0.0.3. Rebellie/protest

Occasioneel wordt er op gewezen dat zwerfvuilgedrag impliciet een uiting kan zijn van “protest”:

- niet dat men tegen de “norm” –*of tegen normen en regels in het algemeen*- protesteert/rebelleert
- wel dat dat men via zwerfvuilgedrag wenst aan te geven geen vrede meer te nemen met een gegeven situatie en de één of andere “autoriteit” voor haar verantwoordelijkheid wenst te zetten –*via zwerfvuilgedrag dwingt men die “autoriteit” als het ware om eindelijk in te grijpen ...iets te doen.*

▪ Gemeente Emmen (aanpak “snoeproute”): “(blind) verzet” tegen als “te hoog” geduide boetes/sancties, blijkt wel te kunnen worden geneutraliseerd voor zover het geen “algemene regel” is, maar wel binnen een specifiek afgebakende omgeving, naar een welbepaald type gedrag toe en dus ook een omschreven probleempubliek.

▪ “(Blind) verzet” blijkt echter te kunnen ontstaan vanuit een “geldelijke” boete/sanctie. Er blijkt, afgaande op deze bevraging/observatie, wel een ruimer draagvlak te zijn voor en een meer ruime aanvaarding, voor “alternatieve straffen” onder de vorm van, bijvoorbeeld “opkuisen”.

▪ Zie ook: eerdere onderzoeken MythosQR ten behoeve van Fost+.

▪ CleanupUK: “much of littering is probably also due to anger”.

▪ Er zijn een aantal (kwantitatieve) onderzoeken geweest (zowel “telefonisch” als “on-line”), waaruit zou blijken dat “de burger” (spontaan) vraagt om en instemt met “zware bestraffing” onder de vorm van “hoge boetes”; dit lijkt ons echter een probleem van “sociaal wenselijke antwoorden” te zijn (Frankrijk).

▪ Voor de anecdoten: er is ook de senator in Texas die voorstelde de doodstraf toe te kennen bij zwerfvuilgedrag; het “positieve” was wel dat de problematiek daarmee terug verhevigd onder de aandacht werd gebracht en op de agenda geplaatst (“ongewild” ging het dus om een “sensibiliseringsactie”).

3.5.3. CONTRAPRODUCTIEF

Kernprobleem is echter dat de “norm” in wezen “contraproductief” blijkt te zijn of als dusdanig wordt ervaren en beleefd. Het betekent concreet dat het respecteren van de “norm” wezenlijk wordt beschouwd als “risicovol”. En dit gaat verder dan de eerder geformuleerde vaststelling dat de items als dusdanig, die door het “onbehoorlijke” individu worden gedropt, “bedreigend” kunnen zijn.

0.0.1. Bang van vuilbakken!

Items zijn een “hinder” zijn en kunnen reëel ook –*wanneer het wegwerken ervan “uitgesteld” wordt*- een “risico op schade/bevuiling” voor het individu, inhouden/kunnen inhouden –*het is “vuil”, het “kleeft”, het is “vies”, het “stinkt”, het is “nat”*. Maar ook “behoorlijk/wenselijk” gedrag als dusdanig -*wat op de eerste plaats en voor alles betekent dat men een vuilnisbak opzoekt en het item daarin deponeert*-, is fundamenteel “risicovol”:

- zwerfvuilgedrag wordt in verregaande mate gegenereerd omdat het individu werkelijk “bang is van de vuilnisbak”, de vuilnisbak juist “bewust mijdt”
- vuilnisbakken die in wezen een instrument zouden moeten zijn binnen het vermijden/reduceren van zwerfvuil/zwerfvuilgedrag, blijken de facto juist een “remmend effect” te hebben en “weerstand” op te roepen
- het individu wenst zich net zo min te bevuilen aan items als dat het zich wenst te bevuilen aan een vuilnisbak
- het “niet zien” of “niet aanwezig zijn” van een vuilnisbak staat frequent voor “negeren”, “niet willen zien” en verwijst dus in de praktijk naar een fenomeen van “selectieve perceptie”.

←-----

Zie straatobservaties: telkens wanneer er de facto toch een vuilnisbak “vlakbij” blijkt te staan, is die: overvol, vuil, smoezelig, omgeven door vuil (op één locatie omgeven door een diepe plas water, op 2 andere locaties volgekotst, op 4 locaties gaat het om een model met een te kleine opening ...ook al omdat men ontwijkgedrag inzake huishoudelijk afval heeft willen vermijden.

←-----

▪ “Ze maken het u allemaal niet gemakkelijk, vuilbakken stinken soms, er zitten beestjes in, overvol, kleine opening, ge moet er met uw handen aan komen ...in komen, stank, er loopt precies vet af, zien er altijd vuil en vies uit, ‘t zijn zèlf vuile dingen, dat lelijke en onaantrekkelijke kleurtje, ...”.

←-----

▪ Zie ook bijvoorbeeld onderzoek MythosQR rond het dragen van de gordel: wie geen gordel draagt verwijst o.a. naar het risico “gekneld” te raken bij een aanrijding en “moeilijk of niet te kunnen ontsnappen”.

0.0.2. Barst in “luchtbel”

Het “contraproductieve” van “behoorlijk gedrag/het respecteren van de norm” verwijst opnieuw ook naar het feit –*zie eerder*- van op zijn minst een “emotioneel verlies” of van “emotionele schade”, omwille van de noodzaak bijna letterlijk uit z’n “cocon” of “luchtbel” te stappen, van de éne stemming naar de andere te switchen, als “stoorzender” te functioneren.

←-----

▪ Behoorlijk wat communicatie “faalt” omwille van het negeren van dit alles. In die zin, bijvoorbeeld, snijdt de Nederlandse slogan “Met hetzelfde gemak in de vuilnisbak” geen enkel hout!

- ←-----
- Dat de “norm” als dusdanig “contraproductief” is, levert, ons inziens, de verklaring voor de vaststelling in tal van onderzoeksrapporten, dat een substantiële hoeveelheid zwerfvuil wordt aangetroffen “binnen loopafstand” en vaak zelfs “armafstand” van een vuilnisbak.
 - Verklaart ook het fenomeen van “foul shooting” dat in een groot aantal onderzoeksrapporten wordt gesignaleerd: individuen “mikken” van op afstand naar de vuilnisbak (maar zullen zéker geen moeite doen wanneer het item er naast terecht komt).
- ←-----
- Het “contraproductie” levert, ons inziens, ook een verklaring voor de vaststelling dat individuen die zwerfvuilgedrag ontwikkelen ...alles bij elkaar vaak meer moeite doen en energie steken in het wegwerken van hun items ...in vergelijking met individuen die zich “behoorlijk” gedragen.
 - In feite gaat het om individuen die uitdrukkelijk de intentie hebben zich “behoorlijk/correct” te gedragen ...geen contact wensen met de vuilnisbak ...en dan maar tijd en energie stoppen in het “zichtbaar en oppervlakkig proper houden van de omgeving” (onder de grond stoppen, ...plat drukken en onzichtbaar versteen, ...een vensterbank zoeken waarop men het blikje “proper” en “ordentelijk” kan plaatsen, ...een rioolputje zoeken waarin men iets kan gooien, ...).
- ←-----
- In één welbepaalde onderzoeksrapportering stelt Encams zondemeer voor de vraagstelling/probleemstelling te her-formuleren.
 - Niet “waarom gooien mensen alles op straat”.
 - Wel: “waarom mijden mensen actief en bewust de vuilnisbak ...because the bin is the problem” (“I’m just a teenage dirt bag Bag Baby”).

3.5.4. OVERWEGINGEN NAAR ACTIES TOE

Voorgaande geeft op de één of andere manier dat wij er mentaal/conceptueel bijna van moeten uitgaan dat er als het ware geén “norm” is –en niet dat er de één of andere vorm van “normvervaging” zou zijn op het niveau van het individu dat zwerfvuil genereert.

Er lijkt in eerste instantie (opnieuw) rond de “norm” als dusdanig te worden gewerkt en gecommuniceerd. Met daarbij een primaire aandacht voor o.a. de “coherentie/éénduidigheid”, “reason why?”, “doel”. Dit wordt –ons inziens- bij uitstek het domein voor allerhande vormen van “communicatie”.

0.0.1. Precisering/explicitering

Er moet én duidelijk gemaakt worden dat iets niet mag, maar meteen ook duidelijk een einde gemaakt aan de vaagheid die omtrent de “inhoud” van de notie “zwerfvuil” heerst en de spontane, bijna “natuurlijke” neiging van het individu om zelf wel –soms zelfs in functie van het moment en de situatie/context- uit te maken wat nu wel of niet kan of mag worden weggegooid –*versterken en verduidelijken van de “injunctieve norm”*:

- er is een “norm”
- ze geldt voor “alles” –“niets” mag op de grond, alles moet in de vuilnisbak, duidelijk maken dat ook organisch/evrteerbaar “nergens thuis hoort”
- de “norm” geldt overal en voor iedereen, ongeacht de situatie, ongeacht het type activiteit.

←-----

▪ Gemeente Amsterdam: in communicatie werd duidelijk gemaakt dat “niets” op de grond mag (“Alle rotzooi in de vuilnisbak”).

▪ U.S.A.: een “limitatieve” opsomming van wat er in de loop van een bepaalde periode aan zwerfvuil-items werd ingezameld (en hoeveel), leidde er toe dat bezoekers specifiek daarop gingen letten ...maar met een toename van andere items.

←-----

▪ Middelen-tot communicatie en kanalen zijn er legio, maar binnen dit perspectief zeker ook “normactivering” binnen de context van (potentiële) “hotspots”: zie eerder.

▪ Anders gezegd: er moet niet meteen worden gedacht aan massale “above/below”-communicatie. Er moet ook gedacht aan communicatie die “context-/plaats”-gerelateerd is.

0.0.2. Duiding

Noodzaak aan het opbouwen van een discours rond de “norm”, waarbinnen ingegaan wordt op de “reason why?”:

- waar is de “norm” en dus het mijden van zwerfvuilgedrag “goed voor”
- wie? of wat? krijgt iets terug voor de inspanning die het individu zich getroost –om “alert te worden”, om “uit zijn/haar focus en “luchtbel” te stappen
- wie? of wat? ondervindt schade/zal schade ondervinden wanneer het individu geen inspanning levert/de “norm” niet respecteert.

←-----

▪ Binnen de literatuur rond “gedragsverandering” wordt in deze zwaar de nadruk gelegd op het belang van: “geloofwaardige doelen/effecten” (ze moeten op de één of andere manier “tastbaar” kunnen zijn), “rolmodellen” (andere mensen, individuen met een “voorbeeldfunctie”), duidelijke definitie van het “verwachte gedrag” (zie eerder: de “norm” duidelijk maken) en de “mogelijkheid” om tot het wenselijke gedrag te komen (zie eerder: infrastructuur!).

▪ Impliceert toegankelijke en vlot verwerfbare informatie en bij voorkeur informatie die actief naar het individu toe wordt gebracht.

▪ Zie voor dit laatste ook de ontwikkelen op het vlak van “Persuasive Technology” of “Captology” (bij het binnenstappen van een winkelstraat vraagt een sms of je “correct” zou willen zijn, ...).

0.0.3. Doel/begunstigde

Relevant blijkt het om binnen dit perspectief te komen tot het

definiëren/aflijnen van wat wij al eerder een “meta-doel” hebben genoemd. Praktijkvoorbeelden in die zin blijken een duidelijk aantoonbaar effect te leveren:

- het komt er op neer dat een actie/doelstelling in verband met zwerfvuil en zwerfvuilgedrag, als het ware “sneaky/sluw” ingebed wordt binnen een “breder/meer omvattend project, en “correct” zwerfvuilgedrag –en desgevallend ook: opruim- en andere zwerfvuilacties- “slechts” als “middel-tot” worden gepositioneerd
- het interessante hierbij lijkt ons ook, dat de “lont als het ware uit het kruitvat wordt gehaald”: het structurele/intrinsieke onevenwicht binnen de “norm” –zie eerder- maakt het soms risicovol en contra-productief om het steeds weer uitdrukkelijk over “zwerfvuil” te hebben (als een “geïsoleerd” en “op zich staand” fenomeen)
- het interessante hierbij lijkt ons ook dat hierbij het individu als het ware “uit de wind wordt gezet”: er is geen sprake van “culpabilisering/inhaken op schuldgevoelens”, er is geen sprake van “open beschuldiging”.

←-----

▪ Voorbeelden uit geheel andere domeinen: “mloz.be – obesitas”, “File vermijden is jezelf bestrijden”, “Reducing greenhouse gas emissions through behavioral change”, “Prenderrast – Creatures of habit?”

←-----

▪ Antwerpen/Opsinoren: “buurtcohesie”, ...
 ▪ Rotterdam/Opsomeren: “buurtcohesie”, ...
 ▪ De Efteling: “escapisme, fijne tijd, samenhorigheid, erfgoed”, ...
 ▪ Borgloon: “eigenheid bewaren tegen toeristen in”, ...
 ▪ Frankrijk: “wedstrijd Vilages Fleuris winnen”, ...
 ▪ Schoolinitiatieven: “uitstapjes en bosklassen mogelijk maken”, ...

0.0.4. Sensibilisering

Binnen deze bevraging/observatie werd niet uitdrukkelijk ingegaan op wat al aan communicatie tot nu toe is gevoerd –*binnen de context van de Belgische of de Internationale markt*:

- wanneer “behoorlijke individuen” naar “onbehoorlijke” toe een argumentatie/communicatie opbouwen, dan is het discours eerder “mager”, weinig “assertief en nauwelijks “overtuigend” naar “onbehoorlijke individuen” toe –*het blijft in bepaalde opzichten steken in iets wat op “smeken” lijkt, van de zijde van de “behoorlijke individuen” uit*
- ons inziens is het ook niet de opdracht van sensibiliseringscampagnes, om uitgebreid en argumenterend te “overtuigen” en “tot andere gedachten te brengen”. Volgens beschikbaar cijfermateriaal –*Encams, Senternovem, StichtingSchoon-* worden dergelijke campagnes wél opgemerkt en zetten ze wél aan het denken ...en ons inziens dient enkel dit voor ogen te staan –zie eerdere opmerking: “communicatie Fost+ zet het probleem op de agenda”

←-----

▪ Wordt gedefinieerd als “pragmatische tolerantie” in een recent, nog niet gepubliceerd onderzoeksrapport van Senternovem/Nederland.

←-----

▪ Binnen de observatie/bevraging komt men alles bij elkaar niet verder dan “stereotiepe doelen”: “milieu”, “schoonheid/toerisme”, “gevoel van veiligheid”, “schade aan omgeving”, “ratten en muizen”, “fier zijn op eigen stad”, “geen platte banden of uitglijden”, “geen schade aan persoonlijke bezittingen (kauwgom”, “vermijden Napolitaanse situatie”, ...”.
 ▪ Encams suggereert in te haken op “hygiëne” en dus “smetvrees” door te spelen rond “onzichtbaar vuil” en zo op de actuele fixatie van de consument op “reinheid” en “eigen lichaam” (op de eerste plaats: jongeren).

- zoals eerder ook al aangegeven, ligt het belang vooral ook in het feit dat een “iemand (of iets)” zich opwerpt als “behoeder/verantwoordelijke”: wat dit betreft stellen wij ons wel de vraag in hoeverre er niet sterker moet worden gewerkt aan de “merkidentiteit” van de afzender van dergelijke boodschappen !?
- vanuit de literatuur en zeker die onderzoeken waarbinnen uitgebreid en in detail werd ingegaan op communicatie –“pre” dan wel “post”-, kunnen wel de volgende “vuistregels” worden gedistilleerd naar sensibiliseringscampagnes toe:
 - streven naar een zo hoog mogelijk impact
 - schok, meteen tussen de ogen, hard, provocerend
 - recht voor de raap, zonder omwegen, geen metaforen/symboliek
 - duidelijk, expliciet, onmiddellijk begrijpbaar
 - “eerstegraads”
 - taalgebruik, “tone of voice”, visuele symboliek: aangepast aan de geviseerde doelgroep –*gesteld dat men één specifieke doelgroep wenst aan te spreken*.

0.0.5. Handhaving

“Handhaving” en dus ook “sanctionering/bestrafing” –*op welke manier ook, ook “alternatief”, altijd met een oog voor “evenwicht/redelijkheid”*– speelt ook een rol binnen het perspectief van het (opnieuw) duidelijk maken van de “norm” of het feit dat er “überhaupt een norm bestaat”:

- er moet duidelijk gemaakt worden dat het een “overtreding” is en dat er wel degelijk (op “alles”) ook een boete staat/kan staan
- in de meest algemene zin het “gevoel” creëren dat er een consistente en continue politiek van “handhaving” bestaat –*al is het maar onder de vorm van een systematisch en volgehouden “aanspreken”*
- ook “handmatig” reinigen heeft een nut/zin omdat het in wezen de incarnatie in van “wij geven niet op, wij zijn bezig” en het om iemand gaat die “potentieel” op “onbehoorlijk gedrag” kan aanspreken
- ook zo: het “proper” en “heel” houden van een omgeving, impliceert een “op-lettend” iemand die dan ook een potentiële “handhaver” is
- ons inziens dient vooral voorzichtig te moeten worden omgesprongen met “financiële boetes” en de “hoogte” ervan.

De vraag is in hoeverre op het niveau van de regio Vlaanderen zowel Ovam als Fost+ als de Vlaamse Overheid een “merk” zijn dat reëel inspirerend is, geducht als “voortrekker/gangmaker”, reëel “betrokken/begaan”, of dergelijke meer ...en “respect” afdwingt.
 Zie bijvoorbeeld: “Buurtranger”, “Ptoer Jetje”, “ZooRanger”, “Opsomeren”, “Opsinoren”, “Auntie Litter”, ...
 Zie voor wat dit betreft de “Love Marks”-theorie..

Zie “MythosQR – Fost+ Wallonië”-onderzoek: op het niveau van Wallonië was er een opvallende/pertinente suggestie naar het inschakelen van “bekende koppen/influencers” binnen de sensibiliseringscampagne.

Zie Nederland: “Beautiful Lives”
 Zie verschillende publicaties Encams
 Zie “MythosQR – Fost+”

“je moet dat weten, je moet dat merken, je moet het horen, er moet over gepraat worden, iemand kennen die ...dat helpt wel ...dat doet je toch wel nadenken, ik zie iemand vegen ...ik let wel op ...die zou eens zijn gedacht kunnen zeggen, wanneer ik een veegman zie dan hou ik mij in ...of een stadswacht ...of iemand in uniform, in een propere omgeving ...oei ...iemand die daar woont en het ziet die kan best achter mij aan komen lopen, op plaatsen waar het proper is en regelmatig kuisen ...daar voel je wel dat ze iets anders écht niet tolereren en op zullen treden die de boel verstoort en verziekt, ..”.

Binnen dit perspectief wijzen een aantal bronnen er op dat bij een “normactivering” in, bijvoorbeeld, winkelwandelstraten, shopping malls, op sportterreinen, aan de ingang van een park, ...duidelijk kan/mag worden gesteld “wat de boete is” bij een overtreding: “het toont aan dat men het ernstig meent ...het wordt niet gezien als iets wat er “zomaar staat”, ...het creëert de perceptie dat wie de moeite neemt er dat bord te plaatsen ook de moeite neemt het te controleren en handhaven.

0.0.6. Feedback

In alle literatuur wordt uitdrukkelijk gewezen op de noodzaak om op de één of andere manier tot “feedback” te komen. En dat kadert ook in de logica van alle theorieën rond “gedragsverandering”:

- individuen moeten vroeg of laat en op de één of andere manier het gevoel, of zelfs de “zekerheid” krijgen, dat hun inspanningen een resultaat hebben –*zelf het “voordeel” voelen van hoe dan ook inspanningsvol “behoorlijk gedrag”, is het beste. Zicht krijgen op en duiding omtrent de realisatie van andersoortige gestelde doelen vraagt meer communicatie*
- de meeste beschikbare/geraadpleegde bronnen leggen daarbij de klemtoon op een positieve boodschap: het gaat er niet om aan te geven “hoeveel zwerfvuil er opgehaald/gereduceerd”; het gaat er om aan te geven in hoeverre een positief doel wordt ingevuld –*zie wat eerder werd gesteld aangaande de noodzaak/wenselijkheid een “meta-doel” te definiëren én niet steeds weer de nadruk te leggen op “het is vuil/zwerfvuil”.*

4.0.0. “INTRINSIEKE” FACTOREN

4.1.0.	LITERATUUR	P.54
4.2.0.	DOELGROEPEN: MOTIVATIONEEL	P.57
4.2.1.	“REGRESSIE” VS “VOLWASSENHEID”	P.58
4.2.2.	“IK/EGO” VS. “GROEP/SOCIO”	P.60
4.2.3.	MAPPING EN DOELGROEPEN	P.62
4.2.4.	OVERWEGINGEN NAAR ACTIES TOE	P.68
4.3.0.	DOELGROEPEN: SOCIODEMOGRAFISCH/ACTIVITEIT/RELATIONEEL	P.70
4.3.1.	OVERWEGINGEN NAAR ACTIES TOE	P.73

4.1.0. LITERATUUR

In een aantal ingezamelde/geraadpleegde onderzoeksrapporten, wordt gewerkt rond het aflijnen van “profielen/subgroepen” van individuen met betrekking tot zwerfvuilgedrag. Daaruit ontstaat geen consistent beeld. Niet omdat er verschillende “modellen” worden gehanteerd met betrekking tot hoe een populatie intern kan worden gestructureerd/gesegmenteerd. Wèl omdat subgroepen nu eens worden afgelijnd/gedefinieerd op basis van het “gemanifesteerde/feitelijke gedrag”, dan weer eens op basis van “attitude/persoonlijkheidskenmerken” –een absolute minderheid-, of nog enkel en alléén maar op basis van ofwel “socio-demografische variabelen” dan wel “type activiteit”.

0.0.1. Doelgroepdefinities vanuit “type activiteit”

Onderzoeken waarbij men enkel/uiteindelijk komt tot het tegenover elkaar plaatsen van subgroepen/profielen, op basis van het “type activiteit” dat individuen –*alléén dan wel in groep*, volvoeren. Het is een typologisch onderscheid dat zelfs opduikt binnen documenten die handelen over het opzetten van concrete acties/initiatieven en communicatie-/campagne-programma’s:

- “automobilisten”, “fietsers”, “schoolgaande jongeren” –*zie alles wat te maken heeft met de “snoeproutes”, “hangjongeren”, recreanten –in natuurgebieden, strandbezoekers, ...-, “shoppers”, enz...*
- het lijkt ons inziens behoorlijk moeilijk/betwifelbaar acties/initiatieven/campagnes op te zetten en vorm te geven “specifiek” naar deze of gene subgroep toe. Uiteindelijk wegen ook hier de “perifere” elementen het zwaarst door, enkel en alléén omwille van het feit dat de betreffende “activiteiten” hoe dan ook steeds aan een specifieke plaats/transitzone zijn gekoppeld én het hier om de meest uitgesproken wijze gaat om individuen die zich in een specifieke en héél gekleurde “luchtbel”/“gemoedstoestand” bevinden.

←-----

▪ Sterk bepalend element bij de uitwerking/vormgeving van het Nederlandse “Impulsprogramma Zwerfvuil”.

0.0.2. Doelgroepsdefinities vanuit “socio-demografische” kenmerken

Vinden wij terug in onderzoeksrapporten waarbij gefocust wordt op de “objectieve” en dus “metrisch vaststelbare” verschillen tussen leeftijdsgroepen onderling –*qua sexe of zelfs qua sociale status en beroepsactiviteit*:

- het is in dit type bronnen vooral dat zwaar wordt gewerkt rond “jongeren” –afhankelijk van de bron “12-16” dan wel “12-18 jaar”-

- als de groep die het meest uitgesproken tot zwerfvuilgedrag komt – *vaak dan in koppeling aan een welbepaalde “activiteit”*
- voor het overige gaat het om doorgaans weinig “diepgaande” analyses of inventarissen en betreft het –*wat ons betreft*– weinig “bruikbare” algemeenheden, zoals: “mannen neigen meer tot vervuilen dan vrouwen”, “meer indien er geen kinderen zijn in het gezin”, “minder indien ze eigenaar zijn van een woning”, “meer indien ze werkloos zijn”, enz...
 - bovendien en zoals met betrekking tot welk type (product of merk)gedrag ook: er worden dan wel vaststellingen geformuleerd betreffende de incidentie van een welbepaald gedrag binnen welbepaalde socio-demografische (sub)groepen, maar dit levert nog altijd geen “verklaring”.

0.0.3. Doelgroepsdefinities vanuit “geobserveerd gedrag”

Profielen/subgroepen –*uitsluitend dan op het niveau van individuen die zwerfvuilgedrag manifesteren*– worden van elkaar afgelijnd op basis van de manier waarop zij te werk gaan op het moment dat zij zwerfvuil genereren:

- het levert alles bij elkaar genomen “grappige/leuke” beschrijvingen op van “undertakers” –*moffelen alles weg onder de grond*-, naast “foul shooters” –*mikken naar een vuilnisbak en laten het item liggen indien er naast*-, versus “flagrant flingers” –*ostentatief weggooien, er mee voetballen*-, versus “wedgers” –*stoppen hun item ergens in/tussen/onder*- of “clean sweepers” en “inchers” –*vegen met één handbeweging alles van een picnic-tafel de grond op, laten items eenvoudigweg achter*
- of het leidt tot een zwart-wit opsplitsing tussen “occasionelen” versus “recidivisten”
- ook wat dit betreft geen “verklaring” voor het zwerfvuilgedrag als dusdanig. En blijkbaar ook lastig om te buigen naar concrete acties/initiatieven
- vanuit onze analyse –*zie eerder*– ageren al deze onderscheiden profielen/subgroepen overigens vanuit één en dezelfde dynamiek: men voelt zich in wezen schuldig en wenst het “onbehoorlijke gedrag” als het ware “onzichtbaar” te maken.

←-----

↖-----

←-----

▪ Zie o.a. “Queensland Government “Littering behaviour”.

▪ Zie ook een gelijkaardige benadering bij “Encams” binnen de rapportering specifiek rond “kauwgum”: “Gum Droppers”.

▪ Tenzij dan, bijvoorbeeld: een gat midden in de picnic-tafel ten behoeve van “sweepers”, geen ruimte onder banken of kieren naar de “wedgers” toe, de asbaktegels in Rotterdam is specifiek gericht op de “undertakers” en “grinders”, enz...

▪ Zie “Vrom:-Gedragsonderzoek blikjes en flesjes in zwerfafval”.

0.0.4. Doelgroepsdefinities vanuit “drijfveren/waarden/aspiraties”

Zijn voor ons die onderzoeksrapporten die “kwalitatief” zijn in de eigenlijke zin. Er wordt uitgegaan van hoe de afweging tussen “behoorlijk” versus “onbehoorlijk gedrag” wordt gestuurd door/bepaald vanuit persoonlijkheidskenmerken/waarden/opvattingen/aspiraties. Het gaat om wat zich “in het hoofd” van het individu afspeelt:

- “dè referentie” in die zin zijn onderzoeksrapporten van Encams. Voor zover andere bronnen eveneens een dergelijke typologering hanteren, blijkt die steeds op de Encams-onderzoeksrapporten geënt te zijn –zeker voor wat de door hen afgelijnde subgroep “sympathisers” en de verdere differentiatie daarbinnen, is er een “match” met de door ons opgebouwde typologering; vooral de door Encams gedefinieerde “sympathisers”-groep is daarbij interessant/relevant
- los daarvan is er een profilering opgebouwd door EPA-Prince Edward Island –ze lijkt wel in verregaande mate te correleren met op zijn minst een aantal Encams-definities
- “Tafel Van Elf/Nederland” maakt een onderscheid tussen “onbewuste overtreders”, “bewuste overtreders”, “onbewuste nalevers”, spontane nalevers” en “handhavingsafgeschrikten” –in de bron worden deze profielen echter niet verder geduid en er is evenmin duidelijkheid aangaande “hoe?” of op basis waarvan, deze typologering is opgebouwd
- het recente “Beautiful Lives-In de wereld van jongeren en zwerfafval” wordt wel gewerkt vanuit een psycho-dynamisch model. Alléén leidt dit niet tot een interne profilering van de populatie “jongeren”; het geeft in wezen enkel aan wat het effect is op de omgang met verschillende types zwerfvuil.

0.0.5. Opmerking/”waarschuwing”

Wat opvalt en pertinent is binnen alle betreffende onderzoeksrapporten –of men nu komt tot een profilering op basis van “feitelijk/waarneembaar” gedrag, “activiteit” dan wel “motivationale dynamiek”- er sterk de nadruk op legt dat de “grenzen” niet “zuiver” zijn. Hoezeer er ook op het eerste gezicht “duidelijk afgelijnde subgroepen” worden gedefinieerd en geëxpliciteerd, de grenzen en scheidslijnen zijn en blijven “flou”, ..., ..wat opnieuw uitdrukkelijk vragen doet stellen aangaande een “doelgroepsgerichte aanpak”.

←-----

- “Converts” vs. “sympathisers” vs. “unaware” vs. sceptics”.
- Waarbij de subgroep “sympathisers” verder wordt opgesplitst in “life’s too short”, “beautifully behaved”, “captain cross”, “the blamer”, “the justifier”, “collectors”.

←-----

- “Non-litterers” vs. “inconvenients” vs. “ignorants” vs. willful arrogants” vs. anti-establishments”.

←-----

- Wèl is het zo dat noch in de Encams, noch in de EPA-typologering, een “structureel/dynamisch verband” tussen de afgelijnde en geïdentificeerde subgroepen wordt geduid; de onderscheiden profiele worden “naast elkaar” geplaatst. Er is geen terugkoppeling –zoals wij uiteindelijk voorstellen- naar 1 enkel centraal probleem dat méér is en “meer fundamenteel” dan enkel en alléén maar “snel van het afval af komen”. Het handelen van elk onderscheiden subprofiel (ook voor wat betreft de “behoorlijken”) wordt wat ons betreft, niet geduid als telken weer een andere strategie om met een voor iedereen identiek probleem, om te gaan.

←-----

- Bij het “NVRD-Afvalcongres 2008” stelde Goos Eylander-Trendbox de resultaten van een motivationeel onderzoek voor, met een opsplitsing in “avonturiers”, “kostenbewakers”, “controlefreaks” en “gezelligheidszoekers”. Wij hebben het betreffende rapport echter niet kunnen verwerven/raadplegen.

←-----

- “Considerable overlap of opinions”, “iedere groep in de samenleving maakt zich schuldig aan zwerfafval”, “there is no such thing as a stereotyped litterer bug”, “reduction programs should aim at all sectors and groups”, “groups should be addressed equally”, “segments do not have sharp edges”.

←-----

- Tenzij die samenhangt met (maar ondergeschikt is aan) een “omgevings-/locatie-/context-gerichte “aanpak”.

4.2.0. DOELGROEPEN: “MOTIVATIONEEL”

Het genereren van zwerfvuil is er na het “afwegen van alternatieve gedragsvormen”. Een “afweging” die het individu maakt in functie van de bevrediging van een behoefte –zie eerder: *“the urgent need for immediate disposal”, in de “luchtbel” blijven, continuïteit.* Het individu maakt daarbij een “afweging” –op een welbepaald moment, binnen een gegeven context, in de loop van een specifieke activiteit- in confrontatie met een “spanning”. Voor wat zwerfvuilgedrag betreft, gaat het daarbij om een cumulatie van spanningen: “eigen doel/plezier” vs. “maatschappelijk doel/algemeen belang” + “injunctieve norm” vs. “descriptieve norm” + het contraproductieve karakter van de “norm”.

➡ Conflict/spanningsveld

- “subjectieve behoefte” vs. “maatschappelijk belang”
- “injunctieve norm” vs. “descriptieve norm
- “de norm respecteren” vs. “het risico vermijden”

➡ Afweging vanuit “motivationale dynamiek”

- plaats individu op dimensie “ik/ego” vs. “socio/groep”
- plaats individu op dimensie “regressie” vs. “volwassenheid”

➡ Subgroepen/doelgroepen

- er zijn “scherp geprofileerde” subgroepen
- de “grote massa” is een “zwevende massa”

IMPACT OP ACTIES

- ondersteuning/bevestiging “behoorlijken”
- opgeven “extreme profielen onbehoorlijken”
- “maatwerk per context/locatie/omgeving
- “brede” sensibilisering

4.2.1. “REGRESSIE” VS. “VOLWASSENHEID”

In de meest algemene zin gesteld, betekent “regressie” dat het individu de “norm” zondermeer negeert en zich terugplooit op een eerder “kinderlijk” gedrag.

Daar tegenover betekent “volwassen” dat men als het ware “stil staat”, “actief nadenkt over” en een “bewuste” afweging maakt --zelfs wanneer dat dus betekent dat men, al is het maar kortstondig, inlevert op “stemming”/“(activiteiten)stroom”.

0.0.1. “Regressie”

Geen kopzorgen, de weg van de minste weerstand, niet stil blijven staan, negeren, de “spanning” waarmee men geconfronteerd zou worden bij een “bewuste afweging” wordt ondergeschikt gemaakt aan “plezier”, “zich uitleven” en het toegeven aan de impulsen, emoties en affecten van het moment:

- ligt in de lijn van wat men binnen de “transactionele psychologie” de positie van het “natuurlijke kind” noemt
- Het impliceert geen “uitdrukkelijk” en zeker geen “bewust afwijzen van de norm/regel” –*dus geen sprake van “rebellie”*. Er is simpelweg de spontane en bijna vanzelfsprekende neiging om “door te gaan met waar men zelf zin in heeft”, “zich niet te laten belemmeren
- betekent dus ook dat het om individuen gaat die opteren voor “onmiddellijke opbrengst” en voor de “laagst mogelijke gedragskost”
- het verloopt allemaal wel behoorlijk “onbewust” ...in feite weten ze zelf niet écht goed waarom ze iets doen of laten
- dat individuen een dergelijke psychologische oriëntatie/ingesteldheid manifesteren met betrekking tot de “norm” rond zwerfvuil, betekent niet automatisch dat zij doet ten aanzien van elke denkbare andere norm/regel doen –*integendeel: andere normen/regels kunnen “zwaarder” wegen dan deze rond zwerfvuil: zie eerder.*

0.0.2. “Volwassenheid”

Individuen die telkens weer “bewust” zijn van het feit dat er een “norm” is en “bewust” ook een standpunt dienaangaande innemen –*onder de vorm van “behoorlijk” gedrag, maar ook onder de vorm van “onbehoorlijk”*

←-----

▪ Kernwoorden binnen de “externe perceptie”: “slordig, slecht opgevoed, komen uit een andere cultuur, nonchalant, onverantwoord, nemen alles veel te licht op, denken niet na, denken te weinig na, kleine kinderen, niet volwassen, ...”.

▪ Kernwoorden binnen de “zelfperceptie”: “God ...er zijn zoveel regeltjes en regeltjes, je kan niet aan alles denken, is vermoeiend, lastig, ‘t moet leuk blijven, er zijn belangrijkere zaken om mee bezig te zijn, als je bij alles moet nadenken wat je zou moeten doen ...dan is het leven niet leuk meer, ik wil “leven”, “normaal leven” is niet voortdurend denken aan of iets wel of niet mag, lekker blijven chillen, niet alles serieus nemen, ‘t moet plezant blijven, net zo leuk bezig, gewoon door doen ...voor andere dingen gaan we misschien wel nadenken, ...”.

▪ Kernwoorden binnen de “externe perceptie”: “mensen met karakter, sterke persoonlijkheid, een “kuisfreak” ...iemand met heel sterke principes en overtuigingen ...die altijd alles perfect goed wilt doen, mensen die steeds “verantwoordelijk” willen zijn, denken over alles grondig na, hebben een vaste keuze gemaakt, zijn “volwassen”, oudere mensen ...die hebben zichzelf in de hand en laten zich niet zo snel gaan, overstijgen hun eigen goestingetjes, zijn streng op zichzelf, staan bij alles eens stil om te overwegen, nemen nooit “zomaar” een beslissing, rechtlijnig, ...”, ...maar ook in “negatieve zin”: “saai, oud, beleven nooit geen plezier aan hun leven, ernstig, degelijk, altijd alles afwegen, laten zich nooit eens gaan, ...”.

▪ Kernwoorden binnen de “zelfperceptie”: “bewust leven, doordacht, niet mee-drijven, je niet laten gaan, niet met de grote massa meelopen, keuzes maken in het leven, het jezelf niet altijd “gemakkelijk” maken, bewust leven en handelen, keuzes maken, niets aan het toeval overlaten, ik laat mij niet doen, ik weet altijd heel goed waarom ik iets doe, ik laat mij niets opdringen, nooit in het blinde en in het wilde weg een oplossing zoeken voor een probleem, ...”

gedrag, maar ook onder de vorm van “onbehoorlijk” gedrag. Ze maken telkens een “rationele” statement

- *in termen van “transactionele psychologie” gaat het op de eerste plaats/dominant om individuen die zich op de positie “ouder” plaatsen –het gaat om behoorlijk “genormeerde” individuen*
- *ze weten altijd zéér goed waarom ze iets doen of niet –duidelijk ook niet alléén met betrekking tot zwerfvuil, maar ook met andere beslissingen en ten aanzien van andere (maatschappelijke) fenomenen*
- *voor bijna alle geobserveerde gevallen geldt, dat het om een geïntegreerd gedrag gaat –men heeft ooit een “optie/beslissing” genomen, waaraan men zich steeds weer confirmeert: zowel wanneer het gaat om “behoorlijk”, als wanneer het gaat om “onbehoorlijk gedrag”.*

0.0.3. **Opmerking**

Binnen deze bevraging/observatie zijn alle individuen die zich naar de pool/positie “regressie” oriënteren de facto ook zwerfvervuilers en zij vormen daarbij de meerderheid van de individuen met “onbehoorlijk gedrag”. Zwerfvuilgedrag is fundamenteel een “regressieve” act.

In omgekeerde zin echter zijn niet alle individuen die zich naar de pool “volwassenheid” toe oriënteren, meteen ook “behoorlijke” individuen. Er kunnen individuen worden aangeduid die “bewust”, “doordacht” en vanuit “duidelijke overwegingen” en “argumenten”, tot “onbehoorlijk” gedrag komen –wat dit betreft speelt de koppeling aan de pool “ik/ego” dan wel “socio/groep”: zie verder.

4.2.2. “IK/EGO” VS. “GROEP/SOCIO”

Er zijn individuen die –niet noodzakelijk enkel en alléén maar met betrekking tot zwerfvuil- de neiging hebben hun eigen opvattingen, principes en overtuigingen “centraal” te stellen; op de één of andere manier zetten zij zich af tegen “heersende normen/regels” en wensen zij als het ware “zèlf de wet te stellen” en de regels te bepalen waarnaar zij hun gedrag richten. Daar tegenover zijn er individuen –en ook die vindt je in bijna elk onderzoek terug- die zich hoe dan ook op de eerste plaats richten wat binnen een welbepaalde groep/”community”, algemeen als (fatsoens)norm of –regel, geldt en daaraan de voorrang neigen te geven.

0.0.1. “Ik/ego”

Binnen de context van dit onderzoek gaat het om individuen die “ostentatief” –en doorgaans ook heel “bewust”- de geldende regels en normen, aan hun laars lappen. Zij maken zèlf “de wet”. Zij onttrekken zich bewust aan wat “geldt”. Zij stellen actief en bewust in vraag en leven volgens hun “eigen gedragsregels”:

- individuen die vanuit deze oriëntatie een gedrag ontwikkelen, blijken binnen deze bevraging/observatie, niet alléén een probleem te hebben met de “norm” inzake zwerfvuil. Er is sprake van een manifest “gezagsprobleem” –het speelt ook naar de verkeersregels toe, naar sexuele (fatsoens)regels, naar het veld van het economische/financiële toe
- daarbij gaat het, binnen deze bevraging en observatie, zowel om individuen die “elk gezag” in vraag stellen/contesteren, als om individuen die een specifieke/welbepaalde autoriteit contesteren of willen “ontwijken” –concreet: een aantal kinderen/adolescenten die via zwerfvuilgedrag enkel en alléén maar die items wegwerken “waarvan zij niet willen dat hun ouders ze zouden vinden” ...omdat het een consumptiepatroon suggereert dat door “thuis” of “school” niet gewenst wordt.

0.0.2. “Groep/socio”

Zowel “regressief” als “volwassen” gedrag kan verlopen vanuit een oriëntatie op wat –al dan niet binnen een beperkte groep/”community”- als een “algemeen geldende regel/norm” leeft:

- daarbij denk je natuurlijk op de eerste plaats aan “wettelijke voorschriften” –verkeer, zwerfvuil (?), fiscaliteit, respect voor andere

←-----

▪ Kernwoorden binnen de “externe perceptie”: “onaangepast, egoïstisch, rebels, terroristen, eigenzinnig, hebben lak aan de samenleving en maatschappij, van een andere cultuur, met een andere achtergrond, mensen die hier in het geheel niet thuis horen, niet geïntegreerd, marginaal, maatschappelijk niet o.k., a-sociaal, profiteurs ...ik zie daar ook die mensen in die van het sociale systeem profiteren, ...”.

▪ Kernwoorden binnen de “zelfperceptie”: “Ze hebben mij niets te zeggen, ik maak zelf wel uit wat kan of niet, ik ben groot genoeg om te weten wat ik aankan, ik heb mezelf perfect onder controle, ik ben kritisch ...ik aanvaard niet zomaar alles ...ik plooi mij niet zomaar naar alles, ...veel regels hebben geen enkele zin en zijn er enkel om mensen te pesten, ze zijn er altijd op uit de kleine man te pakken te krijgen, wij worden benadeeld ...alsof de politici zichzelf ook aan de regels houden, er is veel oneerlijkheid ...da verdraag ik niet, op het einde van de rit wordt dat zwerfvuil toch ook maar gewoon verbrand ...of geëxporteerd naar Afrika ...’t is allemaal maar schone schijn, ik ben ontgoocheld in het systeem ...dus trek ik me nergens nog iets van aan, ...”.

↘-----

▪ Kernwoorden binnen de “externe perceptie”: “beginselvast, gezagsgetrouw, principieel, gehoorzaam, overtuigd, braaf, goed opgevoed, ergens toch nog een beetje als kleine kinderen die braaf luisteren naar wat mama en papa zeggen, ...”.

▪ Kernwoorden binnen de “zelfperceptie”: “ik heb het voor mezelf uitgemaakt ...dit hoort niet, ik ben ervan overtuigd dat het nodig is je correct te gedragen, ik doe het voor mezelf ...ik wil met mezelf in het reine zijn, regels zijn regels, indien iedereen lak zou hebben aan regels dan zou er geen samen-leven meer zijn, het is niet omdat anderen ...dat je zelf moet, ik ben nu eenmaal zo opgevoed ...je hebt als burger je verantwoordelijkheden, ik hou mij ook aan de regels om het voorbeeld te geven aan mijn kinderen, ...”.

- *mensen, individueel afvalbeheer of dergelijke meer*
- de oriëntatie naar deze “algemeen geldende/dwingende regels en normen, draagt bij tot het vestigen van het zelfbeeld van “correcte mensen”, maar moet ook een positief extern beeld genereren
- maar: het kan ook gaan om de regels/normen die *-al is het maar op een welbepaald, gegeven ogenblik ...binnen een welbepaalde context-gelden binnen een “subgroep/subcultuur” -bij een fuif, bij een concert, op een festivalweide, binnen een uitgaansbuurt, in een jeugdclub, in een sportclub, ...* Het gaat hier dan meer uitdrukkelijk om de behoefte “er bij te horen”.

0.0.3. Opmerking

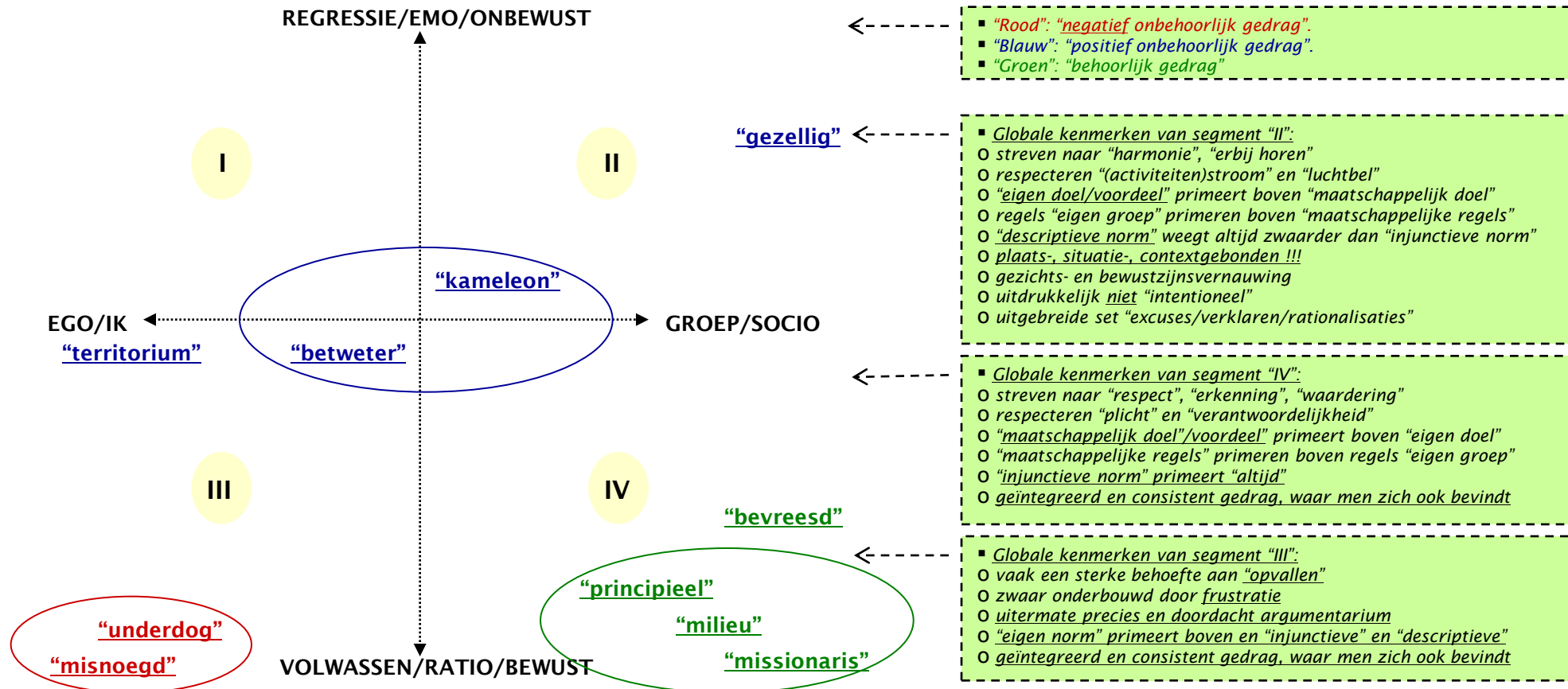
Nagenoeg alle “behoorlijke” individuen richten zich, bij hun afweging ten aanzien van de gedefinieerde “spanningen/conflicten” – “*subjectief belang*” vs. “*algemeen belang*”, het contraproductieve van de “norm” als dusdanig, “*injunctieve norm*” vs. “*descriptieve norm*”, naar de polen “groep/socio” én “volwassen” –zie verder.

“Onbehoorlijke individuen” plaatsen zich echter binnen het gehele motivationele veld. Er is sprake van zowel een basisoriëntatie naar de pool “regressie” en “volwassen”, als naar de pool “ego/ik” en “groep/socio”.

4.2.3. MAPPING EN DOELGROEPEN

Binnen de “motivationale mapping” die via de kruising van de twee basisdimensies – “regressie/volwassenheid” en “ego/socio” – kan worden opgebouwd, positioneren wij een aantal subgroepen/profielen met een “uitgesproken” identiteit. De opsplitsing naar subgroepen/profielen is daarbij gebaseerd op: de mate waarin “behoorlijk” dan wel “onbehoorlijk gedrag” continu/geïntegreerd is, de specifieke excuses/rationalisaties die men zelf naar “behoorlijk” of “onbehoorlijk gedrag” toe levert en de eventuele “bijzondere” kenmerken van het gedrag –er zijn, bijvoorbeeld, individuen die “nooit” zwerfvuil genereren ...waarbij er dan zijn die bovendien “altijd” het vuil zullen oprapen dat zij ergens zien rondslingeren.

0.0.1. Mapping

0.0.2. Opmerking

Alle aangegeven subgroepen/profiel –*de toegekende plaats binnen de “ruimte” van de mapping is uiteraard een zaak van “subjectieve afweging”, hebben een “scherp omlijnd” profiel. Met uitzondering echter voor de subgroep/het profiel “gezellig”:*

- kan als een “op zich staand” profiel worden geduid en beschreven en er zijn individuen –*binnen deze bevraging/observatie en zowel op het niveau van de groepsdynamische sessies en de straatobservaties- die “uitgesproken” in deze zin “onbehoorlijk” zijn*
- maar: het is uitdrukkelijk ook zo dat alle “behoorlijke” individuen die op een gegeven ogenblik toch eens “uit hun rol vallen”, de dynamiek binnen deze subgroep, adopteren. Daarnaast blijken ook individuen die “primair” tot een andere subgroep behoren, bij tijd en wijle gedrag te ontplooiën dat eigen is aan de dynamiek van “gezellig”
- in die zin is “gezellig” dat wat het meest “proto-typisch” is –of moeten wij zeggen: “archetypisch”- voor zwerfvuilgedrag.

0.0.3. Subgroepen “behoorlijk”

Naast een aantal kenmerken/eigenschappen die alle “behoorlijke” individuen gemeenschappelijk hebben –*zie eerder: commentaar bij de mapping*”, specifieke kenmerken per subgroep/profiel:

- **“bevreesd”:** binnen de bevraging/observatie gaat het primair om “adolescenten tot “jongvolwassenen” -16-25 jaar-, die eerder “recent” de weg van een continu/consistent “behoorlijk gedrag”, zijn ingeslagen. Het gaat zowel om “jongens” als “meisjes”. De overslag naar “behoorlijk gedrag” wordt gegenereerd vanuit:
 - de vrees vroeg of laat toch wel eens “gepakt” te zullen worden. Er duiken verwijzingen op naar “persberichten”. Men heeft iemand binnen de eigen micro-omgeving die ofwel “aangesproken”, ofwel effectief “beboet” is geweest
 - een effectieve “terechtwijzing”, op de eerste plaats vanuit de eigen vrienden-kennissenkring
 - Men heeft echt en daadwerkelijk “schade” ondervonden omwille van andermans zwerfvuilgedrag.
- **“princiepelijk”:** eerder binnen de globale populatie van

←-----

▪ “Er wordt toch veel over gepraat, ik heb soms schrik voor die mensen die ik zie weggooien, nieuwe vriend ...die gaf mij een klap in het gezicht telkens ik iets weggooide, zonder dat ik het besepte maakte ik een opmerking tegen mijn nichtje ...maar ik doe het zelf!, een artikel in de krant, ik zag hoe de politie iemand aansprak op straat, vroeg of laat kan het mij overkomen, ...”, “Ik heb een aantal keren in Gent een platte band gekregen omdat er glas lag, ge denkt toch wel 2 keer na wanneer uw nieuwe schoenen vol poep of dik beplakt met kauwgom zijn, zelf de viezigheid gevoeld, op een bank gaan zitten ..recht in een half pakje frieten, ik denk niet aan milieu of zo ...en ‘t is niet voor een schonere wereld ...’t is alleen maar dat ge echt een boete kunnen krijgennaar het schijnt , op school een aantal keren de hele speelplaats moeten opruimen als straf ...ik let nu wel op ...geen zin om nog eens andermans vuil op te ruimen, ...”.

volwassenen -30-55 jaar. Hun fundamentele overweging is “het principe”. Het gaat om individuen die:

- voor alles “met zichzelf in het reine” willen komen/blijven. Het gaat om hun “zelfbeeld”
- voor zover de “buitenwereld” in het geding is, over wensen te komen als “rechtlijnige” mensen, met een “sterke persoonlijkheid” en een “groot waardenbesef”
- binnen deze subgroep duiken voor het eerst individuen op die ook het vuil van anderen spontaan beginnen in te zamelen/op te ruimen –de omgeving in lijn brengen met hoe het “hoort te zijn” ...en dus de “descriptieve norm” aanpassen aan de “injunctieve” en onrechtstreeks een “voorbeeldrol” op zich nemen
- andere factoren die hier spelen: huwelijk, kinderen krijgen.

➤ “milieu”: duikt al op vanaf de groep “adolescenten” maar is vooral vertegenwoordigd vanaf de populatie “volwassenen” -35-55 jaar. Het eigene ligt hem in een argumentatie/overwegingen die in de meest brede zin te maken hebben met “leefmilieu”:

- de “kwaliteit” van de leef-/woonomgeving –het “nabije” uitgebreid naar de “gehele gemeente”-l-, met een focus op “veiligheid” en “hygiëne”- en de behoefte “trots” te kunnen zijn op de “eigen stad”
- de problematiek van “milieu/groen” in de enge zin *groen, planeet, eco-systeem*

➤ “missionaris”: het gaat alles bij elkaar genomen om amper 3 individuen, maar ze zijn “markant”/“uitgesproken”:

- “behoorlijk gedrag” kadert als het ware binnen een globaal project gericht op het “verbeteren” van de wereld
- behoorlijk “zelfgenoegzame” mensen die zich profileren als “voortrekkers” in een “nieuwe levensstijl”
- “missionarissen” die de wereld en het systeem willen veranderen en “nieuwe regels” invoegen –is geen “ego/ik” omdat ze tenslotte gericht zijn op de maatschappij/samenleving en een “positieve bijdrage” willen leveren.

←-----

▪ “Wat andere mensen doen is hun zaak ...het gaat er om wat ik doe, o.k. zijn met mezelf, het gevoel hebben dat ik consequent handel naar mijn eigen principes, ik vind dat je je aan de regels moet houden ...en dat doe ik dan ook consequent, ik leef volgens een overtuiging, het is gewoon zo ...ik doe het omdat ik vind dat het zo hoort, , als iedereen zo begint te doen dan is het geen leven meer, ik breng mijn overtuiging in praktijk, je moet doen wat hoort ...ik hou mij daar aan ...ik ga ook vuil oprapen wanneer ik dat zie liggen, ...”.

←-----

▪ “Het wordt erg als alles zich begint op te stapelen, ‘t is vies, ratten en zo, daar kunnen ziektes van komen, het trekt ratten en ander ongedierte aan, geeft een slechte indruk aan andere mensen, je gaat je schamen voor de stad waarin je woont, ik heb geen zin op een vuilnisbelt te leven of daarmee te worden geassocieerd, ‘t is vies, wanorde, geeft een ongemakkelijk gevoel, komt vaak onveilig over, eigen ding doen om af te remmen, ...”, ...”het is gewoonweg geen goede zaak voor het milieu, er zijn veel zaken die je niet echt in de hand hebt ...opwarming ...kleine beetjes kunnen helpen, uit respect voor de natuur, ...”.

←-----

▪ “Verander de wereld ...begin bij jezelf, ik sorteerd mijn huisvuil al voor iemand daar over praatte, heel mijn manier van leven is gericht op duurzaamheid, er zijn weinig mensen die zo ver gaan als ik en zo consequent zijn, ik sta verder dan andere mensen, ...”.

0.0.4. Subgroepen “onbehoorlijk”

Juist omdat er over de onderscheiden subprofielen “onbehoorlijk” een spreiding is –vooral voor wat betreft de positie op de dimensie “ego/ik” vs.

“groep/socio”-, lijkt het ons beter tot een opsplitsing te komen tussen “negatief onbehoorlijk” versus “positief onbehoorlijk”. Wij willen daarbij vooral het onderscheid maken tussen individuen die “hopeloos” zijn en “opgegeven” kunnen/moeten worden, ten overstaan van individuen die in beginsel “open” staan voor gedragsverandering –zie het profiel “sympathisers” binnen de Encams-rapportering.

0.0.5. Subgroepen “negatief onbehoorlijk”

Het gaat steeds om individuen die zich op een behoorlijk “extreme” manier uiten en op zijn minst de indruk willen wekken alles uitermate goed “gewikt en gewogen” en “doordacht” te hebben. Er is duidelijk een fenomeen van “intellectualisering”, maar vooral van “frustratie”:

- **“underdog”**: geïsoleerde gevallen. Individen die als het ware “wraak” willen nemen –op alle mogelijke manieren- voor “onrecht” dat hen zou zijn aangedaan:
 - men heeft hen “gepest”, men heeft hen “gemarginaliseerd” of zelfs “gecriminaliseerd”
 - zij zijn dermate “ontgoocheld” dat zij als het ware “blind” wraak nemen ...met de beperkte middelen die zij hebben –“te snel rijden”, “per definitie alles wat afval is weggooien, ostentatief “onbehoorlijk” en “onfatsoenlijk” doen, provoceren
- **“misnoegd”**: individuen –opvallend “sterk” binnen de populatie volwassenen/30-55 jaar. De groep “Turnhout” leverde een mooie staalkaart- die hun (intentioneel, continu, systematisch) zwerfvuilgedrag rationaliseren vanuit een “sceptis”/“ongeloof” in het systeem en vanuit een duiding van “insequent gedrag” in hoofde van alle mogelijke overheden.

0.0.6. Subgroepen “positief onbehoorlijk”

Geplaatst tegenover de subgroepen “negatief onbehoorlijk” –en ook de subgroepen “behoorlijk”, gaat het om individuen die ook behoorlijk tot zéér bewuste manier met de “norm” omgaan, wel resulterend –doorgaans- in “onbehoorlijk” gedrag. Maar dit zonder dat er intrinsiek en manifest een “afwijzing” van de “norm” aanwezig is – ze blijven hoe dan ook “positief” ten overstaan van de maatschappij.

←----- ▪ “Wat andere mensen doen is hun zaak ...het gaat er om wat ik doe, o.k. zijn met mezelf, het gevoel hebben dat ik consequent handel naar mijn eigen principes, ik vind dat je je aan de regels moet houden ...en dat doe ik dan ook consequent, ik leef volgens een overtuiging, het is gewoon zo ...ik doe het omdat ik vind dat het zo hoort, , als iedereen zo begint te doen dan is het geen leven meer, ik breng mijn overtuiging in praktijk, je moet doen wat hoort ...ik hou mij daar aan ...ik ga ook vuil oprapen wanneer ik dat zie liggen, ...”.

←----- ▪ Op deze beide groepen samen zou je dat kunnen toepassen wat je courant leest in de literatuur (Sociale Psychologie): “3% à 5% binnen elke populatie is principieel tégen alles en negatief ingesteld (“socially unadapted”)”.

←----- ▪ “Ik heb altijd voor de “groenen” gestemd ...maar ben ontgoocheld ...ze nemen mij niet au sérieux, omdat ik homo ben hebben ze vaak op mijn kap gezeten ...fuck!, er is geen rechtvaardigheid in deze samenleving ...ik heb geen respect meer voor de samenleving, de staat knijpt ons klein ...ik doe dan ook niets meer terug, ...”.

←----- ▪ “Wij moeten betalen voor ons vuil ...maar ze verdienen er geld mee door het te vervoeren naar Afrika of zo, ‘t is een schande en ‘t is allemaal bedrog ...wij moeten sorteren maar uiteindelijk komt toch alles op één grote hoop terecht, ik sorteer zelfs mijn huisvuil niet ...ik stop alles in de container van het bedrijf waar ik werk ...waarom zou ik ..‘t is toch enkel een manier om geld aan ons te verdienen, wij zouden dat kleine papiertje als burger niet op straat mogen gooien ...maar al die vervuulende bedrijven laten ze met rust, ik blijf alles in mijn tuin opstoken ...waarom ik niet wat de industrie wel mag, ge moogt er zeker van zijn dat onze burgemeester niet moet betalen in het containerpark, overigens ...in de straat waar hij woont wordt er 2x per week geveegd ...in onze straat is dat al maanden geleden, wat denkt ge ...dat ik papiertjes en vuil in mijn zak ga steken om thuis weg te gooien ...en nog meer betalende vuilzakken kopen zeker?, het systeem zit niet eerlijk in elkaar ...ik doe niet mee, mijn chauffeurs zouden moeten stoppen zeker om hun asbak leeg te maken? ...tarara ...dat kost mij geld ...de staat heeft geld genoeg om overal alles op te kuisen en proper te houden, wij betalen daar inderdaad al genoeg belasting voor, ...”.

←----- ▪ Zie subgroep/profiel “sympathisers” in de Encams-rapporteringen.

- **“betweter”**: vinden wij binnen deze bevraging/observatie gespreid over alle leeftijdsgroepen, sexes en in verregaande mate zelfs op het niveau van de groepsdynamische sessies met “behoorlijke” individuen. Het meest opvallende en kenmerkende is in feite dat het om individuen gaat die in hun “afweging” vaak uitermate veel tijd en denken investeren; en vaak ook behoorlijk wat energie in het wegwerken van hun afval –terwijl het soms “efficiënter” zou zijn meteen naar een vuilnisbak toe te stappen:
 - men gaat intensief om met het afval. Er wordt telkens weer nagegaan of het op de grond mag of niet. Er wordt iedere keer weer gehandeld vanuit de “positionering” van het afval. In functie daarvan gooit men nu iets wel probleemloos en complexloos op de grond, dan weer niet
 - in extreme gevallen gaat het zelfs om individuen die telkens wanneer ze zich realiseren iets op de grond te hebben gegooid/laten vallen, dit later compenseren door rondslingerend vuil op te rapen en correct weg te gooien
 - het getuigt van een zekere “arrogantie” en in die zin “maken zij hun eigen regels”: zij bepalen telkens weer zelf wat “werfvuil” is:
- **“kameleon”**: enkel en alléén maar geobserveerd op het niveau van de kinderen en adolescenten -12-16 jaar. Individen die zich in wezen “correct/behoorlijk” gedragen, afval in hun jaszak of zo stoppen, alles mooi in de vuilbak werpen, ...maar dan toch hun zakken en spullen leegmaken, afval “onbehoorlijk” wegwerken wanneer zij ergens komen/binnengaan, waar een bepaald type consumptiegedrag, ongewenst is
 - zij conformeren zich soepel en flexibel aan het “normen-en-waardenstelsel” dat op een welbepaalde plaats in voege is
- **“territorium”**: uitgesproken ook op het niveau van kinderen en adolescenten -12-16 jaar-, alhoewel er ook manifestaties zijn in de groep jongvolwassenen -18-25 jaar- en binnen het discours van een aantal “experten” en via de projectieve verhalen binnen de onderscheiden groepsdynamische sessies:
 - het gaat, alles bij elkaar genomen, om het stereotype van de “hangjongere”. Maar je kan het net zo goed uitbreiden naar jongeren die een bepaald plein “inpalmen” –*uitgaansbuurt, omgeving van een discotheek, omgeving van een sportaccommodatie, ...*

←----- ▪ “Iets eetbaars gooi ik op de grond ...altijd, snoep ...of kauwgum ...of een broodje: ik vind dat geen zwerfvuil en dus gaat het de grond op ...doe ik geen moeite, ik zie geval per geval, natuurlijk mag een klokhuis op de grond, ik gooi veel op de grond ...maar een blikje of glas zit daar nooit bij, de wikkel van een snoepje gooi ik gewoon weg ...maar een grote plastic zak natuurlijk niet, niet alles is even erg ...niet alles is écht “zwerfvuil”, ik bekijk het iedere keer weer, ...”, ...“ik doe het wel ...iets op de grond gooien ...niet altijd bewust ...maar wanneer ik het doe raap ik elders wel iets op om het weg te gooien ...zo maak ik het goed ...zo ben ik gerust en met mezelf in het reine, ...”.

←----- ▪ “In de straat vlak bij mij thuis haal ik altijd al mijn zakken leeg ...op de grond, mijn Ma mag zeker niet zien wat ik zo allemaal zelf heb gekocht onderweg, ik wil echt niet dat ze bepaalde spullen in mijn jas ziet wanneer ze de was doet, er zou iets in mijn jaszak blijven zitten ...dan hoor je mijn moeder wanneer e de was gaat doen ...dat wil ik vermijden.

←----- ▪ Bij het Carnaval in Aalst nemen de bewoners de stad over ...wordt het “hun” plaats en malen ze helemaal om alle mogelijke regels (dat is ook de “essentie” van carnaval). Men denkt er in omgekeerde zin ook niet aan gedurende die 3 dagen te gaan “handhaven/sanctioneren”.

←----- ▪ “Niemand durft daar nog op dat plein komen ...het is van die jonge gasten die daar elke dag rondhangen, het zijn altijd dezelfde jongeren die op die bank zitten, skaters die altijd samen op dezelfde plek zitten en spelen en het ingepalmd hebben, die gasten uit het sportcomplex denken inderdaad dat de hele omgeving daarrond van hen is, wielertoeristen denken dat de dijk langs de Schelde hun eigendom is, ...”

- zwerfvuil wordt gegenereerd teneinde duidelijk te maken dat een welbepaalde locatie het “eigendom/territorium” is van de groep waartoe men behoort.
- **“gezellig”**: vormt de grootste subgroep binnen de gehele bevroegde en geobserveerde populatie –*groepsdynamische sessies + straatobservaties*-, zeker wanneer je rekening houdt met de vaststelling dat de dynamiek binnen deze subgroep frequent door andersoortige individuen wordt “geadopteerd” –*al is het maar occasioneel/tijdelijk*
- voor zover het gaat om individuen die “integraal” tot deze subgroep behoren en in die zin ook een bijna continu en systematisch zwerfvuilgedrag vertonen, gaat het primair om de gehele leeftijdsgroep 12-18 jaar –kinderen, adolescenten, pubers. Maar het is duidelijk een kwestie van “levensfase”
- individuen die in feite het gehele leven/bestaan nog behoorlijk zien als een spel, een veld van “vrijheid” en “zelfexpressie”
- zwerfvuilgedrag is er vanuit een intrinsieke en permanente focus op het “nu en hier” en op “fun, plezier, amusement, gezelligheid” – *misschien dan toch maar “leeftijdsgebonden”*
- binnen de rationalisaties rond/excuses voor het gedrag vinden we “alles” terug –*van “geen/weinig vuilnisbakken” over “er wordt toch geveegd/je bezorgt mensen werk” tot “iedereen doet het, ik ben lui, ‘t kan zo geen kwaad”*
- maar vooral: zij onderscheiden zich van alle overige subgroepen vanuit de manier waarop en de mate waarin zij aan zwerfvuil een “positieve” (symbolische) betekenis geven –*verwijzing naar “in” zijn, ...naar de “consumptiemaatschappij en status”, ...naar “koopkracht en kunnen consumeren”*
- het gaat niet om “protest/rebels gedrag”. Het gaat niet om een doelbewust genereren van zwerfvuil –*het is in geen enkel opzicht “intentioneel” gedrag?*

←----- ▪ “Zwerfvuil zien liggen ...dat is plezant en gezellig, zo’n straat: dat is een plaats waar wordt geleefd, je kan dan zien of er nog mensen zoals jij zijn geweest, je kan spelletjes spelen ...wie waren die mensen afgaand op wat ze op straat hebben gegooid, het zou anders maar saai en levenloos zijn, brengt kleur en beweging in de stad, kan grappig zijn, lekker chaotisch, hoort bij het leven, hoort bij het normale leven, dat het niet mag ...dat alle straten perfect proper zouden zijn ...dat is iets voor een politiestaat, leuk, plezant, mooi, verrassend, gezellig, houdt je bezig, ...”

↖----- ▪ Zie, voor wat dit betreft, het zeer boeiende “Gr.Rowland - Semiotic development of Encams anti-littering campaigns”.

↖----- ▪ Wat dit betreft wijst Encams er in haar jongerenonderzoek trouwens uitdrukkelijk op dat het “overtreden van de norm inzake afval/zwerfvuil” nauwelijks of niet als een “uitdaging” kan worden beschouwd binnen deze specifieke groep: “te gemakkelijk, niet spannend, geen challenge”; ...alcohol en drugs of zelfs sex: dat wel.
▪ Dat is in omgekeerde zin, dan ook de “zwakte” van de analyse in het “Beautiful Lives”-onderzoeksrapport: er wordt te zwaar gefocust op de spanning (op het niveau van jongeren) tussen de “wereld van de jongere” versus “de wereld van de volwassene”.

4.2.4. OVERWEGINGEN NAAR ACTIES TOE

Een benadering van/verklaring zoeken voor zwerfvuilgedrag via het “motivationale” en het gehele veld van persoonlijkheidskenmerken, waarden en aspiraties, brengt in feite geen nieuwe gegevens aan.

Het is zeker niet zo dat het nieuwe inzichten aanreikt naar mogelijke acties/initiatieven of zelfs communicatie toe –onder de vorm van, bijvoorbeeld, sensibiliseringscampagnes.

Het geeft bijkomend alleen aan, enerzijds, dat er een “harde kern” is van onwillige individuen, en, anderzijds, dat er een groep “behoorlijke” individuen leeft die bezwaarlijk kan worden genegeerd.

0.0.1. Globaal

Wat eerder al werd aangegeven aan “principes/mechanismen” met betrekking tot acties, initiatieven en communicatie, blijft hoe dan ook gelden. Het wordt alleen duidelijk dat welbepaalde mechanismen eerder déze, en andere eerder géne specifieke subgroepen/profielen zullen aanspreken –*wat niet betekent dat ze totaal geen effect zullen hebben op het niveau van andere.*

←-----

▪ Zie ook de mapping opgebouwd voor wat betreft de verschillende mogelijke “acties/initiatieven” (en onderliggende concepten) in MythosQR-Fost+ onderzoek (2007).

0.0.2. Naar “behoorlijk” toe

Noodzaak om op de één of andere manier “ondersteunend” tot zelfs “belonend” op te treden naar de onderscheiden subgroepen “behoorlijk” toe:

- duiding/communicatie van “resultaten” –*op een positieve manier, bijdrage van hun soms “strikt individuele inspanning”, zeker wanneer het gaat om “zelf oprapen”, koppelen aan een (waarneembaar) effect*
- leveren van “incentives”: in de bloemetjes zetten, binnen smokkelen in de pers/media, intensief ondersteunen –*handschoenen, materiaal-, “status” verlenen –zie de “buurtvrijwilliger” binnen “Opsinoren”, ze in andere buurten/gemeentes “hun verhaal” laten vertellen, een “badge” geven*
- opnemen binnen project “buurtwerking/buurtparticipatie” en ze daarbij zelfs meer/bijkomende verantwoordelijkheden geven –*meldpunt, onthaal nieuwkomers in de buurt, drijvende kracht achter “opruimacties”,*

0.0.3. Naar “onbehoorlijk” toe

Hier zie je hoe welbepaalde acties zéker naar welbepaalde subgroepen/profielen “nodig” zijn, of zéker ook naar welbepaalde subgroepen/profielen, zinvol en nuttig kunnen zijn *-méér dan naar andere toe:*

- **“territorium”:** individuen die iets doen teneinde een territorium te claimen en te bezetten, in hun “claim” ondersteunen, maar wel: responsabiliseren en betrekken in “peer-to-peer”-acties
- **“betweters”:** duidelijk “dè” doelgroep waarnaar toe de “norm” dringend duidelijk moet worden gesteld *-neen, ..geen “eigen afweging meer”, ...“alles” is zwerfvuil/rotzooi, ...“alles in de vuilbak en niets op de grond”, ...*
- **“gezellig”:** alles wat te maken heeft met “normactivering” binnen de “luchtbel”/“(activiteiten)stroom”, het belang van het handhaven van “proper/mooi/heel”, het ingrijpen op “transitzones” en de “overstap van de éne op de andere transitzone” *-zie eerder*
- **“allen”:** sensibilisering, participatie, handhaving, norm-verduidelijking, feedback en opvolging *-zie eerder*.

←-----

- Zie de initiatieven rond “zakgeld voor zwerfafval”
- de mogelijkheid geven “middelen te verwerven voor infrastructuur” (skate-infrastructuur)
- Gemeente Aalst waar men nu net “picnic-banken” heeft geïnstalleerd in een plantsoen ...dat men toch al voor picnic en als ontmoetingsplaats claimde ...gekoppeld wel aan de opdracht zèlf proper te houden
- Initiatieven waarbij men “hangjongeren” inspraak verleent in het ruimtelijk organiseren en inrichten van “hun” plek
- Gemeente Aalst bereidt een project voor waarbinnen kinderen er toe worden aangespoord andere kinderen “aan te spreken” (zie: “Smoke Busters”), ...

4.3.0. DOELGROEPEN: "SOCIO-DEMOGRAFISCH"/"ACTIVITEIT"/"RELATIONEEL"

Naast een inventaris/analyse van wat aan "motivationale factoren" zou kunnen spelen –zie eerder– kunnen de gegevens en informatie ingezameld bij deze bevraging/observatie ook worden benaderd vanuit een "socio-demografische" invalshoek en vanuit het "type activiteit" dat het individu met zwerfvuilgedrag, aan het volvoeren is.

Zoals een "motivationale" of "psychografische" invalshoek –ons inziens– weinig wezenlijke "houvasten/ankerpunten" levert naar acties/initiatieven én naar communicatie toe, lijkt dit ons ook het geval te zijn bij een gesegmenteerde aanpak naar "socio-demografische" of "activiteit"-gerelateerde subgroepen toe.

Wat ons wel "relevant" lijkt, is een behoorlijk zwart-witte profilering naar "relatie" toe –relatie tussen "individu" versus "omgeving".

0.0.1. "Globaal"

"Benadering van specifieke doelgroepen" –anders gedefinieerd dan in motivationele zin, heeft hoe dan ook de toon gezet en zet nog steeds ruim de toon bij allerhande acties/initiatieven én communicatie. Zowel in binnen- als in buitenland. Er kunnen en moeten echter fundamentele vragen bij worden gesteld.

- op de keeper beschouwd blijkt het zwerfvuilgedrag niet te kunnen worden verklaard vanuit de variabele(n) die naar de definitie van de doelgroep(en) toe, wordt/worden gehanteerd
- men kan in het geheel niet stellen dat "jongeren" wezenlijk een andersoortige gedragsdynamiek adopteren, in vergelijking met "ouderen/volwassenen –beide subgroepen/profielen worden vanuit identieke "perifere" elementen geconditioneerd. Hetzelfde geldt voor de koppeling aan allerhande types activiteiten.

←-----

- Fost+ België richt jaarlijks haar sensibiliseringscampagne tot 1 welbepaalde doelgroep (ofwel gedefinieerd in socio-demografische zin, ofwel gedefinieerd in relatie tot een welbepaalde activiteit).
- Encams en NederlandSchoon/Senternovem: idem dito.
- Encams toont zelfs benaderingen waarbij doelgroepen worden gedefinieerd in samenhang met het "type zwerfvuil" dat geproduceerd wordt (komt ook elders voor): hondenpoep, kauwgom, sigarettenpeuken, ...

0.0.2. "Socio-demografisch"

Opvallend voor wat een socio-demografische doelgroepsbenadering betreft, is de meestentijds uitsluitende focus op "jongeren", vanuit de veronderstelling en/of observatie, dat deze groep verantwoordelijk is voor het meest intensieve, frequente, continue en omvangrijke zwerfvuilgedrag:

- de vraag is of men bij al dit soort acties/initiatieven en communicatie niet op de eerste plaats inspeelt/inhaakt op "vooroordelen" en "subjectieve percepties" die binnen een bepaalde gemeenschap leven – binnen de externe perceptie gaat het altijd al heel snel over "jongeren" die als "voornaamste bron" worden geduid
- bijkomend kunnen wij ons de vraag stellen of het "objectieve gegeven", niet enkel en alléén maar te wijten is aan het feit dat

“jongeren” –*méér dan andere socio-demografische groepen binnen de sdamenleving*, “de straat” nu eenmaal uitgesproken als een belangrijke “levensruimte” zin er dan ook heel intensief gebruik van maken –*met een beduidend minder gecompliceerde houding ten aanzien van “eten en drinken op straat”*

- vanuit deze bevraging/observatie blijkt verder overduidelijk, dat zij evenzeer onder de druk van “perifere” factoren handelen als andere socio-demografische groepen –*net zoals “mannen” vergeleken met “vrouwen”*- en dat daarbij dezelfde “perifere” factoren optreden.

0.0.3. “Activiteit”

Ook wanneer het gaat om doelgroepen gedefinieerd en benaderd via hun “activiteit”, zijn de voorbeelden legio –*en “indrukwekkend”*. En daarbij worden een aantal “activiteiten” en de dus daaraan en van daaruit gedefinieerde doelgroep, als bijzonder “problematisch” gedeut: recreanten, automobilisten en “hangjongeren”:

- ook hier lijkt het gevaar op een “versnippering” van middelen en energie uitermate groot. Het blijft hoe dan ook naar op deze manier en in deze zin gedefinieerde doelgroepen/profielen zo, dat zij –*wat zij ook doen en waar zij zich ook bevinden, in principe vanuit identieke “perifere” factoren worden gestuurd*. Een opmerking/kanttekening wèl bij één bepaalde subgroep/doelgroep:
- “automobilisten”: leveren een “apart/specifiek” en, alles bij elkaar genomen, moeilijk te “tackelen” probleem, omwille van het simpele feit dat zij zich niet alléén “mentaal” maar ook “fysiek” in een “luchtbel” bewegen en op de meest “letterlijke” manier doorheen een “(activiteiten)stroom” gaan –*geldt in zeker zin ook voor “fietsers”*:
- de “luchtbel”/“cocon” is daarbij een 100% transpositie van de eigen woning, wat dan meteen ook betekent dat alle “normen” die daar heersen en gelden aangaande “properheid/reinheid”, mee naar de buitenwereld toe worden mee-genomen
- dit zet een buitengewoon sterke rem op het aanvaarden én het toepassen van de (“externe”, “wettelijke”) “norm” omtrent zwerfvuil/afval –*“mijn auto ...mijn thuis ...daar ben ik de baas” ...niemand anders heeft iets te zeggen in “mijn” auto/“mijn” huis*
- ook wanneer wij de zaak bekijken vanuit de invalshoek “(activiteiten)stroom”

▪ Een inventaris van alle mogelijke in die zin gedefinieerde subgroepen/profielen, geeft het volgende: (zie alle geraadpleegde bronnen):

- automobilisten
- recreanten, strandgasten
- wandelaars
- wielertoeristen
- hangjongeren
- rokers
- kauwers
- snoeproutes
- scholieren, universiteitsstudenten, middelbare school
- shoppers
- discotheekgangers, fuifbeesten
- concertgangers
- surfers
- gebruikers Openbaar Vervoer
- bergbeklimmers
- pendelaars
- vissers
- bedevaartgangers
- sporters (al dan niet in clubverband)
- toeristen
- nudisten
- hondenbezitters
- marktkramers
- uitbaters horeca in het algemeen, uitbaters “take away”
- vrachtwagenchauffeurs

▪ “Ik wil geen vuil in mijn auto, mijn vrouw is daar sterk op tegen, alles meteen weg ...desnoods door het raam ...mijn auto is geen vuilbak, ik gooi thuis ook niet alles op de grond, thuis moet alles in de vuilbak ...in mijn auto is er geen ...mijn auto is geen vuilbak, iets wat zo veel geld heeft gekost ga ik niet vuil maken, je blijft er af, ...”

▪ Zie ook MythosQR-onderzoek rond de problematiek van “gordel dragen”: er zijn behoorlijk wat individuen die er een weerstand tegen manifesteren omdat zij geen “externe regelgeving” aanvaardden “in hun territorium”.

▪ Er zijn initiatieven/acties waarbij automobilisten een “auto-vuilbakje/-vuilzakje” krijgen. Het probleem is daarbij niet de “capaciteit” van een dergelijke gadget; het probleem is wel dat “vuil” ook een olfactische component heeft: “die firten gooi ik weg onder de auto ...ik ga geen uren rijden met de geur van kouwe friet rond mij, ...”

-en dus de behoefte aan een efficiënte handhaving van de continuïteit van de actie(s), stelt er zich een zwaar en fundamenteel probleem: het gaat écht om “stoppen” en dus om een “onderbreking”, wanneer je het afval dat je in de auto produceert op een “correcte/behoorlijke” manier wenst weg te werken!

0.0.4. “Relatie”

Zeker wanneer wij rekening houden met de sterke/zwaar wegende “perifere factor” die “context/plaats is -te duiden vooral als de mate waarin het individu dat zwerfvuil genereert, “betrokken is op”, “verbonden is met” of “aandacht heeft voor” de omgeving waarbinnen het evolueert, stellen wij ons de vraag in hoeverre er uiteindelijk niet “simpelweg” moet worden uitgegaan van een “relationele profilering”, met:

- **“autochtonen”:** (uiteraard “bij wijze van spreken”) individuen die deel uit maken van de plaatselijke/lokale gemeenschap en dus “potentieel” tot een grotere en meer intensieve binding en betrokkenheid kunnen worden bewogen. Het gaat ook om die populatie/subgroep, die uiteindelijk het “meest onmiddellijke voordeel” zal/kan halen uit een veralgemeend “behoorlijk gedrag” - wij hebben het dan over de “bewoners” van een welbepaalde straat/buurt. Wij hebben het ook over individuen die dan misschien niet in die welbepaalde straat/buurt wonen, maar toch in de betreffende gemeente
- **“allochtonen”:** (uiteraard “bij wijze van spreken”) individuen die wel binnen een welbepaalde omgeving evolueren, maar “van elders komen”. Zij hebben in principe sowieso geen “binding” met de omgeving, het is niet hun “biotoop”. En het is niet die subgroep die het meest onmiddellijk een “voordeel” zal verwerven, wanneer de zaken goed lopen/verbeteren -shoppers, toeristen, allerhande types bezoekers, de student uit Hasselt die in Leuven studeert, de student uit Namur die elke dag naar Liège pendelt, pendelaars, allerlei slag “toevallige voorbijgangers, recreanten, ...
- waarbij deze dychothomie niet alléén op “macro-niveau” kan worden gehanteerd - “stad” versus “buitengebied”, “eigen inwoners” versus “bezoekers”, maar in principe ook op “micro-niveau” -leden van een sportclub vs. bezoekers, fans lokale ploeg vs. bezoekers, ...

←-----

▪ “Dat is écht tijdverlies, dat doe ik niet, zeer omslachtig, moet ik dan aan de kant van de weg gaan staan ...parkeren ...stilstaan ...uitstappen wanneer ik dan eindelijk ergens een vuilbak zie staan, verbod voor mijn chauffeurs om dan te stoppen ...dat is tijd- én geldverlies, die moeite neemt niemand, misschien wel correct doen wanneer ik toevallig dan toch stil sta ...of sowieso niet in de auto zit, ik kn me niet voorstellen dat mensen speciaal aan de kant van de weg gaan staan olm hun blikje of zo “proper” weg te gooien, ...”

←-----

▪ Vormt de verklaring voor het fenomeen van chauffeurs die aan een rood licht/bij stilstand de asbak op straat ledigen: ze staan stil, de onderbreking maakt als het ware “intrinsiek” en “van nature” deel uit van de “(activiteiten)stroom” (en ze hoevn hun “cocon”/“luchtbel” niet uit te komen.
▪ Vandaar ook de positieve houding ten aanzien van en waardering voor het fenomeen “vangnet”: het maakt het mogelijk “zonder onderbreking” afval ordentelijk weg te werken (en heeft een “fun-element”).

←-----

▪ Correleert met het “mentale schema” van beslisssingnemers zeker op het niveau van “toeristische centra”/“grote aantrekkingspolen.
▪ Gemeente Aalst, bijvoorbeeld (maar dat is ook het vgeval voor Geetbets, Borgloon), hebben steeds sterker het gevoel dat “zij die van buiten af komen” het probleem van zwerfvuil in stand houden ...en er dus dient te worden gezocht naar specifieke strategieën en acties naar dit type individuen toe (onder andere via de één of andere vorm van “normactivering” aan de toegangswegen tot Aalst).

4.3.1. OVERWEGINGEN NAR ACTIES TOE

Net zoals al werd aangegeven met betrekking tot een “motivationale insteek” –waar het psychografische profiel wél mee bepalend kan/moet zijn in termen van de “tone of voice” of de “vormelijke uitwerking” van acties, initiatieven en communicatie, blijken ook acties, initiatieven en communicatie die zou worden opgevat vanuit “socio-demografische” of “activiteit-gerelateerde” doelgroepdefinities, uiteindelijk toch bepaald door wat nodig is teneinde de onderliggende mechanismen en dus steeds weer dezelfde “perifere factoren” te tackelen.

0.0.1. “Eigen” vs. “Vreemd”

Méér en stèrker dan wanneer benaderd vanuit motivationele/psychologische dimensies, of vanuit socio-demografische variabelen, of vanuit de variabele “type activiteit” –*laat staan de variabele “type zwerfvuil” zoals met betrekking tot hondenpoep, kauwgum of sigarettenpeuken*, lijkt en doelgroepssegmentering in de zin van “resident” versus “passant” daarbij een meer doeltreffende “ingang” om de link te leggen naar alles wat eerder al is gesteld aangaande de noodzaak sterk “maatwerk”-gericht op te treden in samenhang met de plaats/omgeving – zie de “impact” naar acties/aanpak toe vanuit de onderscheiden “perifere factoren”.

←-----

- Uiteindelijk lijkt dat ons ook de “rationale” te zijn achter de verschillende “proeftuinprojecten” die actueel in Nederland lopen.
- Elke “omgeving/plaats” verzamelt zowel “residenten/eigen volk” versus “passanten/vreemd volk” ...dat daar activiteiten ontplooit, behoeften heeft en doelen nastreeft, in een specifieke “luchtbel” en “(activiteiten)stroom” als het ware “opgesloten” zit.
- En daarbij worden soms “welbepaalde” profielen aangetrokken in socio-demografische zin en/of in termen van “activiteit”, maar dat lijkt ons inziens eerder een impact te hebben op “uitwerking, vormgeving, aanbrengen, taalgebruik,” of dergelijke meer.

5.0.0. CONCLUSIES

5.1.0. “FACTOREN” NAAR ZWERFVUILGEDRAG TOE
5.2.0. OVERWEGINGEN NAAR ACTIES TOE

P.75

P.79

5.1.0. “FACTOREN” NAAR ZWERFVUILGEDRAG TOE

Beschikbare/geraadpleegde literatuur en bronnen leveren soms “in extenso” inventarissen van factoren die zwerfvuilgedrag veroorzaken. Deze concrete bevraging/observatie voegt daar in wezen weinig nieuwe elementen aan toe. Alleen blijven dergelijke “lijstjes” overwegend steken op het “eerstegraads” en “beschrijvend” hernemen van wat individuen zelf stellen aangaande zwerfvuilgedrag. En daarmee gaat men voorbij aan één van de centrale paradigma’s van “kwalitatief” onderzoek –*voor geen enkel individu is het eigen gedrag inzichtelijk en (verbaal) exhaustief te duiden*. Wij moeten echter wat “wordt gezegd” benaderen als (“slechts”) “metaforen/bij wijze van spreken” en van daar uit zoeken naar onderliggende mechanismen en verklaringen –*waarom gaat men bijvoorbeeld in een boog om de vuilbak heen?*

0.0.1. “Perifere” versus “intrinsieke” factoren

- Er moet fundamenteel alvast een duidelijk onderscheid te worden gemaakt tussen “perifere” factoren –*alles wat te maken heeft met “omgeving, context, situatie, moment, stemming, activiteit door het individu uitgevoerd, regelgeving, stand van zaken in termen van “handhaving”, al dan niet aanwezig zijn van “derden”- versus “intrinsieke” –alles wat te maken heeft met de persoonlijkheidsstructuur van het individu, waarden, aspiraties, psychologische oriëntatie.*
- Het is daarbij uitdrukkelijk zo dat de “perifere” factoren een sterkere verklarende waarde hebben naar zwerfvuilgedrag toe, dan de “intrinsieke”.

0.0.2. “Regelgeving”

- In de gegeven situatie op het niveau van de regio “Vlaanderen” –*ons inziens is het echter een “Internationaal” probleem!*– is er voor alles en wezenlijk een probleem rond de “norm” met betrekking tot zwerfvuil(gedrag). Het is op de eerste plaats de “norm” zelf die als een sturende/bepalende factor naar zwerfvuilgedrag, moet worden geduid –*ze is vaag, ze is intrinsiek onevenwichtig, ze is vooral contraproductief*
- Het zijn de “onvolkomenheden” van de “norm” zelf, die het kader creëren waarbinnen individuen, bij “onbehoorlijk” gedrag: zelf gaan uitmaken wat zwerfvuil is, wat mag en wat niet, het belang zwaar relativeren en in vraag stellen, zich slechts in lichte mate schuldig voelen, tot een problematische aanvaarding komen of zelfs tot een uitdrukkelijke verwerping.

0.0.3. “Behoefte” en “voordeel”

- Wij moeten ons verder terdege realiseren dat zwerfvuilgedrag niet “zomaar” een “toevallige” of “vrijblijvende” act is, of de banale uiting van
- “balorigheid” of “luiheid”, dan wel een kwestie van “normervaging” – *men heeft nogal vaak over deze laatste twee in de geraadpleegde bronnen en literatuur*
- wat wij steeds in het achterhoofd moeten houden, is dat het individu de reële behoefte heeft aan het zich onmiddellijk en snel ontdoen van een item dat hinderlijk is en, vooral, “waardeloos” en potentieel een “risico” inhoudt op de één of andere vorm van “schade”/“besmetting”
- wat wij steeds in het achterhoofd moeten houden, is dat het individu daarbij uitdrukkelijk nauwkeurig bepaalde doelen nastreeft en een wel bepaald “voordeel” wenst te realiseren – *een “individueel”, “subjectief” en “emotioneel voordeel dat in conflict komt met een (slechts vaag gedefinieerd en onduidelijk) “collectief” voordeel.*

0.0.4. “Luchtbel” en “activiteitenstroom”

- een derde “perifere” factor van wezenlijk belang en sterk verklarend, is het feit dat het individu “buitenshuis” hoe dan ook altijd opgesloten zit in een “luchtbel” – *op zich gekeerd, met zichzelf bezig of met andere individuen waarmee de “luchtbel” wordt gedeeld, opgesloten in een welbepaalde stemming en gemoedstoestand- en een “activiteitenstroom”*
- het genereert een specifieke vorm van “tunnelvisie/bewustzijnsvernauwing”, zowel in termen van “zien” als van “denken” – *men “ziet” geen vuilbakken, men “denkt niet” aan de regelgeving, men beseft niet wat men doet laat staan dat men actief de gevolgen van het eigen gedrag inschat*
- daarbij speelt ook het kenmerkende type “consumptie” waaraan het individu zich “buitenshuis” begeeft, een versterkende rol – *“graasgedrag”.*

0.0.5. “Omgeving”

- de “omgeving” waarbinnen het individu evolueert, kan naar dit alles toe een versterkende factor zijn, zowel in termen van “globaal materieel kader”, “infrastructuur” als “menselijke aanwezigheid”
- in termen van “globaal materieel kader” speelt de “Broken Windows”-theorie –*“vuil trekt vuil aan”, het vele vuil wat er eventueel al ligt definieert een tegengestelde “norm”*– via het mechanisme van “eigendom/claim” –*wat ervaren en beleefd wordt als “van iedereen” is finaal “van niemand”, zwerfvuilgedrag wordt bijkomend getriggerd wanneer het individu het gevoel heeft dat een bepaalde omgeving “van niemand” is of door de “eigenaar/verantwoordelijke” niet correct wordt beheerd en verzorgd*
- in termen van “infrastructuur” kan het feit spelen dat het individu niet de “mogelijkheid” heeft zijn/haar item op een behoorlijke, correcte en vooral veilige en efficiënte manier weg te werken –*het probleem van de “vuilbak” als drager van risico op de één of andere vorm van “schade” of “besmetting”*
- in termen van “aanwezigheid” kan het feit spelen dat welbepaalde omgevingen “anoniem” zijn –*men heeft niet het gevoel dat er “iemand woont” die schade kan ondervinden van het geuite zwerfvuilgedrag, er is geen “aanwezigheid” die respect afdwingt, dit legt opnieuw de link naar de “Broken Windows”-theorie, dat er geen of slechts maar een onvoldoende sterke/actieve “normactivering” is – waarbij opnieuw de vuilbak een belangrijk element is, dat er een probleem is qua “opvoeding/normoverdracht” of dat er geen confrontatie/interactie is met “beginselvaste” individuen binnen de “luchtbel”/“activiteitenstroom”.*

0.0.6. “Regressie”

- op “intrinsiek” niveau –*het is wat kenmerkend is voor en eigen aan het individu als “psychologische entiteit”, speelt het feit dat het individu terugvalt op een “regressief” gedragspatroon –binnen een gegeven omgeving/context, op een gegeven moment en ten aanzien van een “op zich” al problematische “norm”*
- zwerfvuilgedrag is op de eerste plaats en voor alles de uiting van een psychologische hang aan “hedonisme” –*eigen (onmiddellijke)*

voordeel, plezier, spontaan genieten, toegeven aan subjectieve impulsen, ... waar naar toe alle "perifere" elementen een versterkende rol spelen

- daarbij kan onmogelijk worden gesteld dat het individu dat zwerfvuilgedrag uit, ten aanzien van elke denkbare norm "regressief georiënteerd" is –*de neiging tot "regressie" kan zich uiten ...omwille van de intrinsieke zwakheid van de "norm" met betrekking tot zwerfvuil.*

0.0.7. "Ego-oriëntatie"

- Ook op "intrinsiek" niveau, kan een "ego-oriëntatie" –*waarbij het individu "bewust" én actief zelf "de norm" definieert, meteen ook binnen een proces van "verwerping van de maatschappij", ook een rol spelen, maar duidelijk in meer beperkte mate –het leidt tot het aflijnen van een, ons inziens, eerder "beperkte" subgroep van individuen die om bijna "principiële redenen" tot een behoorlijk continue en systematische vorm van zwerfvuilgedrag komen.*

0.0.8. "Resident" versus "passant"

- voor zover er inderdaad nog gedacht zou mogen worden aan een gerichte "doelgroepsbenadering" –*wat ons inziens dient te primeren is een "omgevings/context"-benadering, geval-per-geval, lijkt het ons het best te werken vanuit een tegenover elkaar stellen van "residenten" versus "passanten" –wat verwijst naar de mate van "natuurlijke binding" tussen het individu (dat zwerfvuil genereert of zou kunnen genereren) met de omgeving/context waarbinnen het zich bevindt.*

5.2.0. OVERWEGINGEN NAAR ACTIES TOE

Ook wanneer wij naar het buitenland kijken en zeker tot en met een “recent verleden”, blijken acties naar zwerfvuil toe behoorlijk “uitsluitend” de klemtoon te leggen op “handhaving” –*economisch bestraffen, boetes, geld*, “opruimen” – *doorgaans onder de vorm van ad hoc “collectieve opruimacties”*- en “sensibilisering/opvoeding” –*met doorgaans een doelgroepsgerichte benadering*. Uitgaande van wat de nu bevraagde/geobserveerde individuen zelf aangeven, de “logica” van onze analyse en cases uit binnen-en buitenland, lijken de “krachtlijnen” opnieuw te moeten worden gedefinieerd, maar ook verduidelijkt.

0.0.1. “Globaal”

- “klassiek” wordt er op het niveau van de regio “Vlaanderen” gewerkt rond de pijlers “sensibilisering”, “infrastructuur” en “handhaving”
- het lijkt ons nodig de betreffende “pijlers” inhoudelijk niet alleen scherper in te vullen, maar ook bijkomend “pijlers” op te nemen: “omgeving” en “participatie”
- het lijkt ons nodig de focus betreffende acties/initiatieven te leggen op “maatwerk” –*gericht op omgevingen, contexten, “typische” activiteiten die daar worden ontplooid door individuen die “dààr” de doelgroep vormen*, met daarbij een bijzondere aandacht voor locaties die de overstap vormen van de éne op de andere “transitzone”
- met bij dit alles een bijzondere aandacht voor acties waarmee men het individu benadert/aanspreekt binnen zijn/haar “luchtbel” en binnen zijn/haar specifieke “activiteitenstroom”.

0.0.2. “Handhaving”

- dwingende noodzaak als het ware “gas terug te nemen” door opnieuw de “norm” duidelijk te stellen, te expliciteren en als “norm” te laten erkennen –*“niets” kan, “alles” in de vuilbak, subjectieve afwegingen uitsluiten*
- definiëren van een “waarom/waar is het goed voor “behoorlijk” te zijn” en een “interessant voordeel”, zowel naar het individu toe, als naar de gemeenschap –*aanvaardbaar, “haalbaar/realistisch”, geloofwaardig, relevant, creëren van een “meta-doel”*
- werken aan vormen van “normactivering” binnen de “luchtbel” en op “overstapplaatsen” –*van de éne naar de andere “transitzone”*
- verlaten van het concept van een (hoge) financiële/geldelijke bestraffing –*vermijden van “revolte”, vermijden van het afkalven van*

- het draagvlak- en evolueren naar “aanspreking/waarschuwing/verbaal mobiliseren en motiveren –bij voorkeur “peer-to-peer”/“onder gelijken” (downsizing), niet-geüniformiseerd.

0.0.3. “Infrastructuur”

- wat dit specifieke aspect betreft/deze specifieke “pijler”, stelt zich zondermeer het probleem van de vuilbak –maatwerk, gerichte en doordachte plaatsing, vormgevingselementen, reinheid, toegankelijkheid, beschikbaarheid, efficiënt gebruik zonder risico op “smet”, aandacht capteren, ...
- “infrastructuur” verwijst echter ook naar de “globale materiële omgeving” waarbinnen het individu evolueert –*zie de Nederlandse drieëenheid “proper-mooi-heel”, zie de implicaties vanuit de “Broken Windows”-theorie.*

0.0.4. “Sensibilisering”

- rekening houdend met de huidige “stand van zaken” –*zie eerder, primeert ons inziens “informatie” en “duiding”*
- “sensibilisering” –waarmee wij verwijzen naar het type communicatie zoals gevoerd door Fost+ tot nu toe op het niveau van de Belgische markt, of de campagnes van NederlandSchoon of Encams, ..., blijft ons inziens wel een “noodzaak” –waarbij desgevallend specifieke (psychografische of socio-demografische of activiteit-gerelateerde) doelgroepen kunnen/mogen worden geviseerd, ...en ongeacht of de “prompt” nu “negatief” dan wel “positief” is
- het is en blijft een noodzaak teneinde de problematiek “op de agenda te houden” en, vooral, teneinde duidelijk te maken “dat iemand er om geeft” en “het belangrijk vindt
- het lijkt ons daarbij wel (langzamerhand) nodig te zijn de “afzender” de status van een “merk” te verlenen –“iets” of “iemand” die inspireert tot vertrouwen, geloofwaardigheid, sérieux, respect en autoriteit en “anders doet denken”.

0.0.5. “Omgeving”

- bijkomend dient naar de toekomst toe/van nu af aan “zwaar” te worden gespeeld op en gewerkt rond het aspect “omgeving”.

- daarbij gaat het om de noodzaak andere elementen mee te betrekken in acties/beleid/strategie –*de “heelheid”, staat van het voetpad?, graffiti?, leegstand?, afbladderende gevels, fenomenen van verwaarlozing, sluikstorting?, globale veiligheidsgevoel, stabiliteit bewoning, ...*

0.0.6. “Participatie”

- bijkomend dient ook dringend te worden ingehaakt op wat zowel in binnenland als in het buitenland “broeit” op het niveau van “buurtwerking/buurtparticipatie” en dus actief opnemen en delen van verantwoordelijkheid
- waarbij het eerste doel is het genereren van de perceptie/beleving van een “geclaimd gebied” –het is “van iemand”, “iemand woont er”, “er wonen mensen”, “men ziet mij/men kan mij zien”
- dit lijkt ons ook bij uitstek het domein te zijn voor het werken rond het concept van het “meta-doel”